

FULCHERA CHARTRESSKÉHO

HISTORIE JERUSALÉMSKÁ

ČILI

DĚJE RYTÍŘSTVA
KŘEŠŤANSKÉHO
NA VÝPRAVĚ DO
ZEMĚ SVATÉ OD
LÉTA PÁNĚ MXCV DO MCXXVII
A KRALOVÁNÍ OBOU BALDUINŮ
V JERUSALÉMĚ

Z LATINY PŘELOŽIL A. L. STŘÍŽ

NIHIL OBSTAT

Pragae, 14. Aprilis 1919

Dr. Franciscus Stejskal, censor.

IMPRIMATUR

Ex archiepiscopali Ordinariatu Pragae,

23. Aprilis 1919

Dr. Mauritius Pícha, vicarius generalis

No 5326

U V O D N Í P O Z N Á M K Y

Fulcherova *Historie Jerusalemská* náleží k nejcennějším pramenům dějepisným o prvé výpravě křížové a království jerusalemském. Fulcher jediný podává zprávy o prvních třiceti letech panství frankého v Jerusalemě, a to jako očitý věrohodný svědek událostí.

Osoba jeho známa jest sice i z jiných kronik, ale o životě jeho víme bezmála jen tolik, co sám pověděl neb napověděl ve svém spise. Narodil se asi r. 1059, neboť r. 1125 dle jeho zmínky bylo mu 66 let. Byl knězem ve městě Chartres. Mezníkem v jeho životě stává se událost, která byla začátkem veliké bohatýrské epopeje středověkého rytířstva, Křížových Výprav. Roku 1095 papež Urban II. svolal koncil do Klermontu a v mohutné a tklivé řeči vylíčil žalostný stav Církve, volal všecky přítomné i nepřítomné k boji o nápravu náboženství a k výpravě proti Turkům, na záchranu místsvatých i ohrožené Evropy. Fulcher byl z prvních, kteří poslouchajíce hlasu srdce i svědomí, vzali na se kříž, a na podzim následujícího roku vydává se na cestu. Brať se s tím vojskem, jež putovalo Římem k moři a dále zemí bulharskou k Cařihradu, účasten jsa všech nehod i strastí. Po dobytí Nikeje odloučil se Balduin, bratr Bohumíra Bouillonského, od hlavního vojska, a táhl se svým lidem, s nímž už dříve byl dobyl Tarsu, k poříčí Eufratu. Fulcher doprovází ho jakožto jeho kaplan, a v této službě zůstal u něho netoliko po tři léta pobytu jeho v Edesse, ale i když Balduin stal se králem jerusalemským, a provázal ho na všech jeho bojových i dobrodružných výpravách. V posledních letech Balduina I. byl též, zdá se, kanovníkem Božího Hrobu nebo i převorem olivetským, a tuto hodnost podržel i za jeho nástupce. Králi Balduinu II. nebyl již kaplanem a průvodčím, konal však i jemu i všemu rytířstvu po všecka léta platné služby v Jerusalemě. Svou Historii začal psáti v Jerusalemě asi r. 1101. Poněvadž kniha se končí rokem 1127 a poněvadž odjinud též se nedovídáme o dalším jeho životě, podobá se, že zemřel koncem toho roku nebo začátkem následujícího.

„*Gesta Francorum Hierusalem peregrinantium*“, nadepsáno jest dílo Fulcherovo v prvých rukopisech. Gesta — hrdinské, velkolepé činy. Pozdější jeden historik nazval svůj spis o týchže podnikcích hrdě *Gesta DEI per Francos*. A věru byly to činy, na něž nestačila pouhá síla a statečnost lidská. Fulcher začínaje svou historií, hledá, k čemu připodobniti ony hrdinské podniky, aby ukázal jejich neobyčejnost. Namítá se mu přirovnání, které jeho věřícímu duchu zdá se smělým, ale přece se ho odvažuje: nenalézá jim podobných leč v bojích lidu Israelského nebo Machabejských, kterých bojovalo hrstka proti nesčetným vojskům a odolávali ne svou silou, nýbrž vírou, že nebojují sami, nýbrž Bůh skrze ně, jehož svatě pře bránili. Což jiného vedlo ony zástupy středověké, aby brali na se kříž a vydávali se v boje, z nichž po lidsku nekynulo naděje na vítězství, ne-li horoucí víra, že konají dílo Boží, že Bůh tomu chce? Novodobí historikové protestantského režimu, který ovládl školy, smyslili všelijaké pohnutky stinné, sobecké, které prý vedly k výpravám, ale všecky se rozptylují, vezme-li se v úvahu jen ten důvod, jehož neklamnost i Satan uznal. Když Satan marně byl zkoušel Joba na všech statcích, na nichž srdce člověkovu ulpívá, a ničeho nezmohl, strojí naň poslední zkoušku, od které očekává jistý zdar, sáhnouti mu totiž na život. *Všecko, praví, co má člověk, dá za život svůj.* — Co by byly křížákům pomohly všecky vybojované výhody, když krok za krokem dávali sami sebe v sázku, neustupující ani v nejzoufalejších chvílích? Přehlédněme onu prvou výpravu:

Jiz začátek byl pln svízelů. Ještě v Itálii, při samém vstupu na lodi potkala je krutá nehoda. Jedna z lodí se potopila, čímž čtyři sta křížákův utonulo. „Když jsme to viděli“, praví Fulcher, „takový děs nás pojal, že ti, kteří ještě nebyli na lodích, pozbyli odvahy a smutně se vraceli domů, zařikajíce se, že jakživi nesvěří se živlu tak Istivému.“ A sotva vstoupili na půdu Bulharskou, nové neštěstí při přechodu řeky Devola. A ony pochody v krajích maloasijských, zpustošených, kde dlouho nenalézali potravy a přístřeší! Při obléhání Antiochie „z hladu jedli syrové stvoly bylin, ba i bodláčí, uvařiti si ho nemožouce z nedostatku dříví, chudší pak jedli i kůže zvířecí a zrní v trusu zvířecím nalezené. Stany jim zteřely a stálými dešti shnily, i spali mnozí holé nebe majíce nad sebou.“ A jinde: „Krutou zimou a dlouhými dešti přechoasto byli jsme trápeni a slunce nesvítilo a nehřálo ani tolik, abychom si osušiti mohli promočené šaty, když čtyři nebo pět dní déšť nás sužoval. Mnozí nemajíce stanův, umírali přílišnou zimou.“

Ale což teprve boje s Turky! U Dorylea přivalili se na ně se všech stran, a zdálo se, že jsou již všickni ztraceni, byvše sevřeni jako stádečko ovcí těmi šelmami pouště. Jen moci Boží, která jim vlila nad lidské síly a statečnosti, připisovali svou záchranu a vítězství. A jedva po krutém strádání dobyli Antiochie a zabrali ji, už přitrhlo nesčetné vojsko z Persie, na pomoc Turky povolané, obklíčilo je v městě, a zase jen zázrakem v boji na život a na smrt vyvázli. A nedbajíce své skrovnosti proti ohromným přesilám, sami podnikají boj proti Saracenům v širých pláních, a porazivše je, dobývají dalších měst, až dospěli Jerusálema. Tam dáno jim oslaviti svou pamět divy hrdinství, a svaté město stává se východiskem nových odvážných podniků. Sotva z jedné seči se zotavili, již nová ještě nebezpečnější jim nastává. Tímto způsobem, stále jsouce mezi životem a smrtí, potírají moc musulmanskou a upevňují své postavení.

Povážíme-li pak, že to vše podnikali v zemi cizí, odloučení mořem od světa a obklíčeni se všech stran nepřáteli zběsilými a znalými boje i lsti, a kde nemohli se odnikud nadíti pomoci — povinni jsme přiznati Fulcherovi, že u svém srovnání málo nadsazuje, i kdyby čísla, jimiž někde odhaduje počet útočících, strážlivý počtář o něco zmenšil. Byli-li někteří vedeni jinými pohnutkami, zjištěnými, nebo „fanatismem kazatelů stržení“, byli to asi právě ti, kteří se vraceli, jakmile stanuli tváří v tvář tvrdé skutečnosti.

Rádo se též namítá proti křížovým výpravám, kterak mohly sloužiti Bohu k slávě, kterak Bůh mohl míti v nich zalíbení, když křížáci, ba i vůdcové, dopouštěli se leckdy ukrutností i jiných neřestí. I o tom dočtete se u Fulchera; upřímně vypráví příhody světlé i stinné. Když v oněch bojovnících duch všecku energii vháněl do krve a svalů, tělo snadno nadužívalo své zvířecí převahy a zapomínali se, zejména když v protivnících měli takové příklady. Ale svědomí jejich, třebaš ochabnuvší, neuhasínala, a stačí náraz zvenčí, aby se probudila: vojsko stihne nehoda, ozve se hlad a bída, přitrhne nepřítel, utrpí se porážka — a rytíři poznávají, co toho příčinou: Bůh je trestá za jejich hříchy a opouští je. Pročež nemají nic pilnějšího, než pokáním usmířiti si Boha a získavše znovu jeho přízně, jako lvi vrhají se zase do seče, dokazujíce, že srdce jejich není rozdvojeno.

Přál-li však Bůh myšlence osvobození svatého Hrobu, proč přece jen výpravy nepřinesly trvalých účinků? Tisíce životů bylo krutě obětováno — namítají naši chladní posuzovatelé — Evropa ochuzena byla o statky těžce nastřádané, jichž bylo možno užití na bližší potřeby, a účinků nedosaženo, neboť Jerusálém zůstal i na dále v moci

Turků a vpádům jejich do Evropy nezabráněno. Nuže možno-li říci že Výpravy ztroskotaly, tož jen v tom smyslu, jako ztroskotává a hyne na tomto světě vše, i díla celých pokolení, když potomstvo nevzdělává dále toho, co předkové založili. Nemožno však mluvit o marnosti podnikání, uhájí-li někdo své pokojné bytí a pokoj bratří a zabezpečí-li totéž na dlouho i potomkům.

Oběti přinešené byly celkem nepatrný proti tomu, co získáno. Byly to přec jen pramenky proti dravým přivalům saracenským, a zmohly mnoho. Dobyť Cařihradu a porobení Východu zdrženo bylo o čtyři sta let, a Západ a kultura křesťanská zachráněny od zhovadujícího panství Islamu, který už několik věků ohrožoval Evropu po celém Středozeří. Moc mahomedánská byla tak ochromena a smrtelně raněna, že by se už nikdy nebyla odvážila rozmachu, kdyby nové příčiny nebyly jí posílily. Byla to zrádnost a zpronevěra byzantská, která jařmo tureckého panství na Cařihrad přímo přivolala, a nesvorost knížat evropských, kteří nedbali, aby udrženo bylo to, čeho bylo dobyto.

Tyto šťastné účinky musejí uznati i oni přísní učenci, kteří nepřipouštějí do svých temných kobek pracovních ani paprsku jiného světla nežli světlo vědy. A když oni tak nadšeně velebí muže, kteří podnikali odvážné výpravy na Točnu (kde nic nežije, nic neroste a kde nic se nikdy neudálo), smíme snad i my ctíti muže, kteří dávali své životy za to, by uzřeli a od potupy očistili místo, kde uložen byl v lidském těle Bůh, když z tajemných dálek Nebe navštívil ztracenou a opuštěnou naši zemi na její bludné pouti.

Vyjdeme-li však z těžkého ovzduší zamořených škol a vystoupíme na výšiny, na nichž září slunce Pravdy, v jehož „podivuhodné světlo jsme povoláni“, uvidíme, že Křižové Výpravy netoliko nepotřebují omluv a ospravedlnění, nýbrž že i pro ty, kteří nejspíše mohli by jich želeť, pro ty totiž, kteří tam „marně“ prolili krev, jsou podnikem slavným, že i neúspěchy Výprav jsou velikými úspěchy. „Můžeme my křesťané“, volá vznešený biskup Pie ve svém *Panegyriku na Sv. Ludvika*, „omeziti svá hlediska na čas přítomný a zapominati obzoru, který se otvírá zrakům tam za hrobem? Nuže, co záleží mně, člověku druhého života, na tom, že Křižové Výpravy nenalézají zdůvodnění před studenými a plouživými počty moderních našich počtářův? Mně stačí, když svatý Bernard mě ubezpečuje, že dle ujištění, daného mu s nebe. mammona nepravosti, která věnována byla na ten účel, získala tisícům Francouzů nehynoucí poklady blaženosti věčné. Vlasti pozemské neuškodilo ono ochuzení, a vlast nebeská bude obohacena

na vždy. Vy, lidé času, mluvíte mi v číslech, já, kněz věčnosti, znám jen jedno číslo, na kterém mi záleží a které září na výši mého důstojství, věčný počet vyvolených.“ — Zde na zemi se bojuje, vlastních a pravých vítězství však zde nevidíme; ta odnášejí sobě duše i s kořistmi na věčnost, by je předložili Králi Slávy. Kolik asi křižáků, když se drali na hradby Antiochie neb Jerusaléma a náhle byli zasaženi na samém slemeni smrtící ranou, vidělo se v tom okamžení na hradbách Jerusaléma, pravého však nebeského, kdež vítaly je radostně zářící voje andělské! Nebyla-liž každá smrt na půdě Svaté Země pod křížem dobrovolně na se vzatým, ať padl voják v boji či strádáním, smrtí vítěznou? Jerusalém pozemský zůstal dle uložení Božího i později ve svém ponížení — ale války křižové znamenají rozmach hrdinských ctností a mohutné vtržení do Svatého Města nebeského a osazení mnoha jeho sídel lidem, v němž se Bohu zalíbilo. Ti lidé byli stvořeni a vychováni k boji, bohatýrská krev vřela jim v žilách, dobrodružství bylo jejich živlem. Bylo však nesnadno udržeti ta lvíčata v příslušných mezích. Nemajíce vhodnějších pří, byli by si vymýšleli spory, bili se navzájem, pálili si hrady; nejkrásnější kraje evropské byly by se staly jevištěm drahých a smutných zápasů. A kolik bylo by si připravilo záhubu, když vášně byly rozpoutány! Bůh však, jenž i o lvíčata pečuje, připravil jim ono „krásné dobrodružství“ a spolu kořist, do které by bez viny zatíti mohli své drápy.

Ale i na spásu Saracenův a Turků bylo myšleno ve vyšších úradcích. Těm, kteří se byli vžili ve víru, vštípenou jim jejich lžiprorokem, že mečem šíří se náboženství, mělo se zjeviti pravé náboženství s mocí meče. S evangelickým pokojem nebylo k nim přístupu. To uvádí též za důvod sv. Kateřina Sienská, když jménem Božím vybízí knížata duchovní i světská k novým výpravám: Někteří z Turků, přemoženi křesťanskými nepřátely — praví — poznají ducha těchto nepřátel a jejich božského Vůdce a skloní šije pode jeho kříže, jiní aspoň časnými trýzněmi zmírní sobě tresty věčné.

Náš Fulcher má však ve své kronice některé věci, které jsou přímými urážkami historiografie v její důstojnosti, jaké si dobyla v nynější době, a pohoršením pro osvěceného čtenáře. A největší pohoršení straší na konci knihy. Doplnujet Fulcher svou historii zprávami zeměpisnými a přírodopisnými, popisuje zvláštní cizokrajná zvířata, vyznává ovšem, že jich neviděl, a čteme tam též nezbytnou zprávu o baziliškovi. Který pak kronikář neb cestopisec té doby nebyl by se aspoň zmínil o tom podivuhodném tvorů? Skromně sice vyznává každý, že ho neviděl, ale aby všecko dobré bylo v jeho knize („aby

stála na výši doby“, řeklo by se dnes), uvádí o něm aspoň zprávu toho či onoho, který též ho sice neviděl, ale to a ono o něm slyšel. „Neschopnost kritického nazírání! Dětinské tlachy!“ odbudou to jedni pohrdavě. Jiní zajásají: „Hle, zde můžete makati tu tmou středověku!“ a vykřikovati to budou do ulice jakožto nový doklad k potvrzení svých frásí.

Co tedy my? Vytrhnouti ty listy z knihy Fulcherovy, abychom ho zbytečně nezostudili? Nebojíme se. Budeme ho hájiti až do konce, i s tím jeho zvěřincem. Moderní doba zplodila jiný, nebezpečnější zvěřinec. Na př. odpoutala vědy a ideje z jejich zákonné služebnosti, a ony v této své bezuzdnosti divě rádí v mozcích, požírají životy, ba i sebe navzájem, a ve společnosti působí rozvrat. A potom, ani patentování učenci moderní doby neubránili se, aby do svých děl nevnesli prvků, které budoucímu pokolení budou k náramnému obveselení. Jaká hrůza a jaký smích zároveň, až budoucí mládež listovati bude ve svazcích filosofie a vědy 19. věku a najde tam nejživějšími barvami vymalovány takové obludy, jako: Přirozený Vývoj. Autogenesi, Věčnou Hmotu a ještě horší! Stvořeníčka Fulcherova nejsou ani fysicky nemožna, ale stvůry volného myšlení odporují nejen fysickému řádu, ale i nejprostším principům metafysiky. Fulcher pak a jeho vrstevníci, pokud vyprávějí věci, kterých neviděli, prodávají, jak koupili, kdežto velekněží Vědeckého Názoru Světového požadují ve jménu rozumu, aby se slepě věřilo v jejich strašidla.

Prof. Dr. Heinrich Hagenmeyer s pílí a důkladností vpravdě německou pořídil dokonalé kritické vydání Fulcherova díla. Srovnav všechny známé rukopisy, stanovil nejsprávnější čtení a každý řádek textu doprovodil podrobným výkladem věcným i historickým, objasňuje a doplňuje zprávy Fulcherovy zprávami jiných soudobých i pozdějších historikův, a připojil obsáhlé úvody a indexy. Když už práci dokonal, zamyslel se a ulekl, neřekne-li se o něm na konec, že je blázen, a kam že by vedlo, kdyby každá středověká knížka měla se podobně vydávati. Ale ihned objevila se mu odpověď, kterou jistě jeho strážný duch mu vnukl, aby upokojil jeho obavy: Předně, praví, nebezpečí takové jest ještě daleko, neboť není pozorovati pracovníkův a vydavatelů, kteří by o to horlili. A pak pováží-li se, jak spisy klasického starověku tisknou se v nesčetných vydáních, v nichž každé slovo stokrát probádáno, proč by se téhož práva a téže horlivosti nemělo dostati též spisům středověkým, jednajícím o událostech velkolepých a našim srdcím jistě bližším než zájmy pohan-ského Říma?

Jisto jest, že věci Středověku dobudou si porozumění a obdivu, jen co přijde pokolení dosti čisté, aby mohlo patřiti v tvář jeho kráse a jeho vznešeným ctnostem. Svými poklady Středověk bohatě odmění dobu, která v něm hledati bude odpočinku a osvěžení.

A tato kniha bude pak též jednou z čítanek pro školu toho nového pokolení, které, možno-li věřiti jistým znamením, brzy bohdá již přihlásí se k životu.

A. S.

P O Č Í N Á S E P R O L O G

PANA FULCHERA K NÁSLEDUJÍCÍMU DÍLU

MILO jest zajisté živým, užitečno i zemřelým, když činy mužů statečných, najmě Bohu bojovavších, buď psané se čítají nebo ve schránce mysli pamětí uchovávané mezi věřícími střízlivě se vyprávějí. Neb těm, kteří na světě jsou živi, na povzbuzenou jest, slyšeli o zbožném úmyslu věrných předchůdců, kterak pohrdnuvše květem světa, Boha se přidrželi a, rodiče i manželky své i veškery statky dle příkazu evangelického opustivše, Boha následovali, k jeho milování vlastním jeho pužením horoucně jsouce pobízení. Zemřelým pak v Pánu velmi prospívá, když věřící, slyšíce o jejich skutcích dobrých a nábožných, duším jejich z toho žehnají a almužny s modlitbami známí i neznámí za ně ze srdce udělují. Protož na několiké pobízení svých některých spoluúčastníků za hodno uznáv přeslavné v Pánu činy Franků, kteří z ustanovení Božího do Jerusalema ve zbraních se vypravili, slohem nešlechtěným, ale pravdomluvným pro paměť potomků zaznamenati, dle své možnosti a jak na své oči jsem na cestě té spatřil, bedlivě jsem vylíčil. A ač se neodvažuji tohoto zmíněného podniku měřiti s prvenstvím lidu Israelského neb Machabejských neb mnoha jiných, které Bůh tak četnými a velikolepými zázraky proslavil, přece nepřiliš daleko zůstává za oněmi činy, ano v něm přemnoho zázraků Bohem vykonaných se spatřuje, protož podjal jsem se jeho vylíčení. Neb v čem se liší od oněch prvních, Israelských neb Machabejských, tito poslední, kteréž jsme častokráte ve vlasti oněch z blízka viděli neb z dáli se

o nich doslechli, jak pro lásku Kristovu dávají se osekávati, ukřižovati, s kůže sdírati, šípy probodávati, řezati a rozličným mučením se světa sprovozovati, ani hrozbám, ani lichocením neustupující? A mnozí z nás, kdyby se byli dostali pod meč katanův, nebyli by se zdráhali pro lásku Kristovu dáti se zahubiti. O, co tisíc mučovníků v té výpravě blaženou smrtí skončilo život! Ale kdo by byl tak kamenného srdce, aby, slyše o těchto skutcích Božích, nebyl v útrobách citu pohnut a nevzplanul k chvalám Božím? Kdo by se mohl nediviti, kterak jsme my, maličký národ mezi tolika říšemi našich nepřátel, netoliko odolávati, ale i živi býti mohli? Kdo kdy slyšel takové věci? S té strany Egypt a Ethiopie, s té Arabie a Chaldeje a Syrie, s té Assyrie a Medie, s té Parthie a Mesopotamie, s té Persie a Skythie; a též moře veliké nás od křesťanstva dělilo a mezi rukama nepřátel z dopuštění Božího nás rvoucích zavíralo. On však ramenem silným nás milostivě chránil. Blažen totiž národ, jemuž Hospodin jest Bohem jeho! O způsobu pak toho podniku a jeho početí a kterak k podstoupení té veliké výpravy všechen lid Západu se nadchl a vůle i ruce k ní sám od sebe přiložil, o tom vyprávěti se bude na stránkách následující historie.

Končí se Prolog.

Hlava I. O sněmu svolaném do Klermontu.

[éta tedy od vtělení Páně 1095, kdy v Německu panoval L. P.
1095
 Jindřich řečený císař, ve Francii král Filip, a když po
 všech končinách Evropy kolísáním víry přerozličná zla se
 rozmáhala, městu Římu vládl papež Urban II., muž výtečný
 životem i mravy, jenž rozvážně a horlivě nade vše se přiči-
 ňoval o větší a větší zvelebení stavu svaté Církve. I vida, jak
 víra křesťanská jest hrozně ode všech, jak od kněží, tak od
 lidu, zlehčována a jak knížata zemí neustále válečným zápa-
 sem brzy ti, brzy oni vespolek se sváří, o pokoj nikterak
 nedbajíce, jak statky pozemské druh druhu loupí, jak mnozí
 nespravedlivě zajatí ve vazbě jsou držáni a do nejpříšerněj-
 ších žalářů přesurově vrháni a jen za veliké výkupné navra-
 cení nebo tam všelijak moření, totiž hladem, žízní, zimou,
 a tajně utracováni, jak místa svatá se znesvěcují, kláštery a
 dvorce ohněm plení, žádného člověka jak se nešetří, věci
 božské i lidské v posměch se berou; slyše také, že Turci na
 křesťanech dobyli vnitřních krajin Romanie a sveřepými
 útoky zhoubně si je podrobují, svatou lítostí a pudem lásky
 Boží hnut, vydal se přes Alpy do Gallii a v Alvernii, poslav
 napřed náležitě na vše strany poselstva, svolal sněm do mě-
 sta řečeného Jasná Hora čili Klermont za účastenství tří set
 deseti berel, jednak biskupů, jednak opatů. A když se v den
 k tomu ustanovený sešli, svolal je a sladkoplynnou promlu-
 vou ohlásil jim důkladně příčinu sezvání. A mluvě tesklivým
 hlasem za truchlící Církev, nemalý pláč vyloudil a o tolike-

rých bouřích světa zmítajícího se, jak výše už bylo pověděno, jichž příčinou jest zchátrání víry, obšírnou řeč s nimi jest držal. Potom úpěnlivou prosbou všechny vyzýval, aby znovu nadchnouce se silnou vírou, s největší horlivostí srdnatě se vzmužili k potírání nástrah ďáblových a usilovali, by stav Církve svaté, bezbožníky přeukrutně oslabený, v bývalou čest náležitě byl povznesen.

Hlava II. Dekret papeže Urbana na tomže sněmu.

L. P. 1095 „**N**ejmilejší bratří“, pravil, „s temene apoštolátu, Božím připuštěním postaven jsa v čelo okrsku zemského a naléhavou potřebou jsa k tomu puzen, jakožto božského napomenutí legát, já Urban k vám služebníkům Božím do těchto končin jsem sestoupil. A považuje vás za správce tajemství Božích, přál jsem si, abyste takými byli též nalezení a věrnými, prostými nešvaru licoměrnosti. A jestliže zapomenutím pravidel spravedlnosti vznikly jsou nějaké pletichy a nepořádky, zákonu Božímu se přičící, s přispěním pomoci Boží bedlivě se přičiním je odkliditi. Pán totiž ustanovil vás správci nad čeledí svou, abyste jí v čas udělovali potravu, mírným kořeněním chutně připravené. A blaženi budete, jestliže posléze přijda požádat od vás počtu ze správy, nalezne vás věrnými. Též pastýři slujete; i vizte, abyste nepočínali si jako nájemníci. Pravými tedy pastýři buďte a hole vždy v ruku třímejte; a stádece sobě svěřeného na vše strany ostříhejte nedřímajíce. Neb jestliže pro vaši neostražitost nebo nedbalost nějaký vlk vychvátí ovci, pozbudete zajisté odplaty u Pána našeho vám připravené. A krom toho důtkami biřičů přeukrutně zbiti, do žaláře v osudné bytování bez milosti budete uvrženi. Vy zajisté dle slova evangelického jste solí země. Zmařena-li bude vaše slanost, čím bude osolena? O, co solení jest všude třeba! Zajisté potřebí jest, abyste lid nevědomý a po bujnosti svět-ské nadmíru dychtící, solí moudrosti napravovali a solili, aby hříchy nezahníval, a až Pán někdy bude chtíti vzíti jej na slovo, neslaností nepáchl. Neboť jestliže z nedbalého opatrování vašeho nalezne v něm červy, to jest hříchy, zprotiví se mu a dá jej sméstí do propasti vyvrhele. A poněvadž nebudete s to, byste takou ztrátu mu nahradili, ztratí vás na

soudě a od přízně lásky své vás na věky zapudí. Nuže na takovém soliteli požaduje se, aby byl opatrným, prozíravým, mírným, vyučeným, pokojným, zpytavým, nábožným, spravedlivým, přímým, čistým. Neb kterak neučený stvoří učené, nemírný mírné, nečistý čisté? Nenávidí-li pokoje, kterak bude do pokoje přiváděti? Nebo bude-li kdo mítí ruce zkálené, kterak stíratí bude kaly cizího poskvrnění? Čte se také, že slepý slepého-li povede, oba jáma pohltní. Ale již sami sebe dříve napravte, abyste bezúhonně mohli svoje poddané polepsiti. Neb chcete-li přátely Božími býti, rádi konejte, co jemu libým poznáváte. — Zejmena se přičiňujte, aby věci církevní ve svém právu ostaly, a též aby kacírství simonistické nikterak se vás neujímalo; střeďte se, aby prodavači a kupci důtkami Páně nebyli vymrskáni a těsninami brány bídně zahrnutí do záhuby zmatku. Udržujte Církev v jejích rádech úplně svobodnou ode vsí moci světské, dbejte, aby desátky Bohu ze všech plodin zemských věrně se dávaly, aby nebyly prodávány nebo zadržovány. Kdo tedy biskupa by zajal, naprosto mimo zákon budiž jmín. Kdo by mnichy nebo kleriky neb zasvěcené panny a jejich sluhy zajal nebo oloupil, nebo poutníky neb kupce, klet budiž. Lupiči a žháři a jejich spolčenci buďtež z chrámu vyloučení a klatbou stiženi. „Předobře jest uvážiti“, jak praví Řehoř, „jakým trestem pykati bude ten, kdo cizí uchwacuje, jestliže pekelné zatracení uvaluje se na toho, jenž vlastního neuděluje“, neboť tak přihodilo se bohatci, připomenutému v Evangeliu, který „ne proto byl potrestán, že cizí vzal, ale že statky přijav, sebe sama v bídě zůstavil“. A jak pověděno bylo, nejmilejší, viděli jste, že svět těmito nepravostmi dlouho jest rozerván, že až na některých místech vašich provincií, jak nám zpravodajové oznámili, stěží kdo může bezpečně jíti po cestě, aby buď ve dne od zlodějů nebo v noci od zbojníků násilím nebo lstí ať pod střechou nebo venku nebyl okraden. Protož dlužno obnoviti Treugu, jak se v prosté mluvě nazývá, již dříve od svatých otců ustanovenou, a napomínaje snažně vás žádám, aby jeden každý z vás ve svém biskupství snažně dbal jejího šetření. A kdyby někdo žádostivostí nebo pýchou popouzen svévolně ji porušil, Boží autoritou a sankcí dekretů tohoto svatého sněmu budiž klet.“

Když toto a mnoho jiného náležitě byl vypověděl, všickni shromáždění, jak kněžstvo, tak lid, Bohu díky vzdávající, slovům pána Urbana Papeže ochotně souhlas na jevo dávali, a že ustanovení jeho dobře budou šetřiti, věrným slibem potvrdili. Ale zároveň také pověděl, že ještě jiné soužení, nemění řečeného již, ba ještě větší a nejhorší, s druhé strany světové doléhá na křestanstvo, řka:

„Jestliže, ó synové Boží, mužněji než kdykoli jindy slíbili jste Bohu, že pokoj vespolek budete zachovávatí a práv Církvě věrně stříci, jest třeba ještě, abyste, nápravou posvěcující nyní jsouce štípení, sílu své srdnatosti na jiné ještě dílo Boží i své obrátili. Jestliž třeba, abyste bratřím svým, ve východních končinách přebývajícím a pomoci vaší potřebným a tolikrát už se jí dovolávavším, co nejrychlejší výpravou přispěli. Přitrhliť na ně, jakož přemnohým vám již pověděno bylo, až k moři Středozevnímu, až totiž k tak řečenému Rameni Svatojirskému, Turci, národ perský, kteříž po hranicích Romanie* víc a více zabírajíce země křestanské, již sedmerým nájezdem válečným přemožené sobě podrobili, mnohé vraždíce neb v zajetí držíce, chrámy boříce, království Boží pustošíce. A necháte-li jich ještě nějaký čas takto na pokoji, mnohem šire věřící Boží budou zdeptáni. Protož pokornou prosbou vás nabádám, ne já, ale Pán, rozlašujte to všude, jakožto hlasatelé Kristovi, a nabádejte všech, kteréhokoli stavu, rytířův i pěších, bohatých i chudých, aby včas hleděli přispěti křestanům k vypuzení toho plemene mrzkého z krajin našich bratří. Přítomným ohlašuji, nepřítomným vzkazuji, Kristus pak velí. Všem pak, kteří se tam vydají, jestliže by na pochodu nebo za plavby po moři nebo v boji s pohany smrtí byli přikvačeni a život dokonali, dostane se odpuštění hříchův. To připovídám těm, kteří půjdou, obdařen jsa mocí tou od Boha. O, jaká hanba, kdyby národ tak opovržený, zvrhlý a zlým duchům otročící, zdolal takto národ zušlechtěný věrou všemohoucího Boha a jmenem Kristovým se stkvějící! O, jaké výčitky utržili byste od samého Pána, kdybyste nepomohli těm, kteříž za vyznavače Kristovy se počítají jako vy. Ať se vypraví, pravil, proti nevěrcům v

* Romanie zde i všude jinde v knize značí Malou Asii.

boj, hodný již početí a vítězné trofeje, všickni ti, kdož dříve zlotřile vzněcovali půtky soukromé i mezi věřícími. Nyní staňtež se rytíři Kristovými, kdož bývali jste loupežníky; nyní právem proti barbarům bojujtež, kdož kdysi proti bratřím a pokrevencům jste brojili; nyní věčných odměn sobě dobudtež, kdož dříve za několik grošů dávali jste se najímati. O dvojí poctu pracujtež, kteří k záhubě těla i duše jste se namáhali. Oh zajisté tu smutni, tu chudi, tam však veseli a bohati, tu nepřátely Páně, tam však přátely jeho budete. A kdož vypraviti se hodlají, ať nijak neotálejí, ale svoje statky v poručenství dadouce a vším potřebným se zaopatříce, jakmile pomine zimní nepohoda a ukáže se jaro, vedením Páně čile na cestu se vydají.“

Hlava IV. O biskupu puyském a o pozdějších událostech.

Touto řečí pán papež takové radostné nadšení vzbudil v posluchačích, že nic se jim nevidělo záslužnějším takého podniku, a mnozí ihned slíbili, že sami se vypraví, i jiné nepřítomné že pilně budou k tomu míti. Z nich jedním byl biskup puyský, jménem Ademar, kterýžto později jakožto náměstek apoštolský veškero vojsko Boží obezřele a moudře vedl a k vykonání podniku živě podněcoval. A když takto bylo na sněmu ustanoveno, co jsme vyložili, a všecko dobře utvrzeno, shromáždění přijavše požehnání rozhřešující, rozešli se; a do svých obydlí se vrátivše, ohlašovali všem, kteří o tom nevěděli, co a jak bylo ujednáno. A když se to daleko široko po krajinách rozneslo, umlouvali se zachovávatí vespolek mír, jež zovou treuga, a přísahou to utvrzovali. A brzy mnozí, všeho stavu a zaměstnání, dozvěděvše se o odpuštění hříchů, s úmyslem očištěné mysli učinili slib, že se vypraví a půjdou, kam bylo poručeno.

O jak důstojno bylo a milo nám všem zříti ony kříže, hedvábné neb zlatotkané neb jakkoli vůbec zdobí se roucha krásná, které poutníci, slíbivší vypraviti se, na rozkaz téhož papeže na pláštích nebo kabátcích, kutnách nebo tunikách na ramena si všívali. Věru náležitě bylo, aby bojovníci Boží zaslouženým znamením vítězným se označovali a obrňovali, kteříž pro jeho čest do boje se hotovili. A poněvadž takto

L. P.
1095

znakem značícím víru se ozdobili, posléze též dospěli nalezení onoho původního skutečného znamení. Podobu zobrazili, aby podstaty podoby se domohli.* Jestliž zřejmo, že myšlenka dobrá připravuje k vykonání díla dobrého, dílo pak dobré získává duši spasení. Dobré-li jest dobře mysliti, ještě lepší jest po rozmyšlení dílo spravedlivé vykonati, nejlepší pak jest trest spasitelná, které důstojným výkonem duši k obživě se získává. Jeden každý tedy dobré smýšlej, kteréž by skutkem dobrým zlepšuje naplnil, aby nejlepšího, které nehýne, na věky posléze sobě vysloužil.

Tak Urban, velekněz moudrý, cti zasluhující, podnět dal k tomu dílu, jímž se potom svět zastkvěl. Neboť pokoj obnovil a práva Církvě v řád bývalý uvedl; ale též živoucím popudem o to se zasadil, aby pohané z končin křesťanských byli vypuzeni. A poněvadž všecko což Božího jest, všemi silami povznést se snažil, všickni téměř s radostnou poslušností jeho otcovství se svěřili.

Hlava V. O boji papeže Urbana s Vibertem.

L. P.
1095 **A**le ďábel, kterýž o zkázu lidí neustává usilovati a jako lev obcházeje hledá, koho by pohltil, vznítit jemu ke zmatku lidí protivníka, jehož ostny pýchy podráždil, jménem Viberta. Ten už dříve podporován jsa zpupností jmenovaného císaře bavorského, když předchůdce Řehoř, kterýž Hildebrand slul, na stolci právoplatně seděl, začal si osobovati úřad apoštolský a Řehoře od prahů basiliky svatopetrské vytiskl. A poněvadž takto zvrhle činil, lepší lid nechtěl ho uznati, a když zvolen byl právně po smrti Hildebrandově Urban a od biskupů kardinálů posvěcen, větší a světější část lidu dala se tomuto v poslušnost. Vibert však oporou jmenovaného císaře a poštíváním mnoha měšťanů římských podněcován, bránil, co nejdéle mohl, Urbanovi, aby nemohl vejíti do monastýru blaženého Petra. Ale on zatím, od domu církve jsa odtržen, po krajinách putoval a lid v lecčems zbloudilý s Bohem smířoval. Vibert pak zase nadouvaje se prvenstvím Církvě, papežem povolným k bloudícím se ukazoval a úřad apoštolský, byť neprávě, mezi stoupenci svými vyko-

* Miněno nalezení značné nové částky dřeva kříže v Jerusalémě r. 1099. - Překl.

nával a činy Urbanovy jakožto neplatné mařil a zlehčoval. Leč toho roku, kdy Frankové ponejprv táhli do Jerusalema a Římem se ubírali, Urban domohl se zúplna veškeré moci apoštolské, přispěním jisté převznešené paní, jmenem Mathildy, která v římské vlasti tehdy velikou slyнула mocí. Vibert pak tehdá byl v Německu. Vládli tedy dva papežové; a přemnozí nevěděli, kterého poslouchati nebo od kterého rady žádati nebo který má moc uzdravovati neduhy. Někteří pro toho, jiní pro onoho horlili. Lidem jasnějšího rozumu Urban spravedlivějším se jevil; a právem za lepšího jest pokládati toho, jenž vášně jako nepřátele přemáhá. Vibert byl arcibiskupem města Ravenny, ctí a bohatstvím velmi oplýval. Ku podivu jest, proč jemu tak zámožnému taká hojnost nestačila. On, který měl sloužiti všem za vzor spravedlivého činění, proč s drzým slavomamem opovážil se vztáhnouti ruky po žezle vlády Boží? Té zajisté nenáleží uchvacovati, ale s bázni a uctivostí ji na sebe bráti. A není divu, bouřil-li se a zmítal všecek svět, neboť jestliže římská církev, v níž tkví prvenství nápravy veškerého křesťanstva, nějakým vírem jest zmatena, ihned má to v zápětí, že údové jí poddaní, ana od cév hlavních bolest se rozvádí, stejnou bolestí chřadnou. Ona totiž církev, matka naše, jejímžto mlékem jsme kojeni, jejíž naukou bylo nám se možno spravovati, jejíž radou byli jsme utvrzováni, od onoho zpupného Viberta prudce byla otřesena. A když hlava takto byla skrušena, ihned zachvátila porucha i ostatní údy.

Hlavu-li stihne neduh, hned tělo všecko trpí.

Když tedy hlava byla tak zachváćena a údové z ní bolest si přitahující chřadli, ve všech končinách Evropy pokoj, dobrotá, víra, v církvích i mimo ně od vyšších i nižších směle byly šlapány, i bylo potřebí, aby lidé toliké zloby zanechající, na napomenutí papežem Urbanem takto vyhlášené, ony boje, jež mezi sebou si navykli, aspoň na pohany přenesli.

Nyní tedy obrátiti jest péro k vyprávění dějů: aby těm, kteří věci těch neznají, dostalo se jasně vědomosti o účastnících té výpravy jerusalémské a o tom, co se s nimi dalo, a jak věc a práce ta ponenáhlu s pomocí Boží prospívála a stkvělé ovoce přinesla. Což já Fulcherius Chartresský s ostatními poutníky se tam vydav, později, jak na své oči jsem spatřil, pilně a pečlivě pro paměť potomkův jsem sepsal.

Hlava VI. Kdy křesťané vydali se na cestu. Též jména knížat putujících.

L. P. 1096 **L**éta od vtělení Páně tisícího devadesátého šestého v měsíci březnu po sněmu, o kterémž pověděno bylo, alvernském, kterýž v měsíci listopadu papež Urban byl držal, někteří, hbitěji jiných se vypravivše, vydali se na svatou cestu; jiní v měsíci dubnu nebo květnu nebo červnu nebo v červenci, jakož i v srpnu nebo v září a říjnu, jak kterým se podařilo zaopatřiti se potřebnými věcmi a penězi, za nimi následovali. Toho léta byl pokoj a země na všech stranách urodila takovou hojnost obilí a vína, řízením Božím, aby nedostatkem chleba nezahynuli na cestě ti, kteří s kříži svými dle jeho příkazů jeho následovati zvolili. A poněvadž se sluší, aby jména knížat tehdy putovavších v paměti byla uchována, jmenuji Hugona Velikého, bratra krále Filipa Francouzského, kterýž prvý z hrdin přeplaviv se po moři, u Dyrrhachia (Drače), města bulharského, se svým mužstvem přistal, ale neopatrně s malou družinou přecházeje, od občanů tamnějších byl jat a až k císaři byzantskému přiveden, kdež nějaký čas ne zcela svoboden prodlel. Po něm Bohemond Apulský, syn Roberta Guiskarda, rodem však Norman, toutéž cestou s vojskem svým táhl. Godfrid, vévoda království lotrinského, bral se s mnohým lidem zemí uherskou. Raymund, hrabě provenský, s Gothy a Gascoňci, též biskup puyský Ademar táhli Dalmácií. Jistý Petr Poustevník, sebravší mnoho pěších a také něco málo jezdců, prvotně táhl zemí uherskou, kteréhožto lidu později náměstným vůdcem byl Valter, jemuž se přezdívalo z Nemanic, rytíř převýborný, který však později mezi městy Nikodemií a Nikejou s mnoha druhy svými od Turků byl zabit. V měsíci říjnu vydal se na cestu Robert hrabě Normanský, syn Viléma krále anglického, maje s sebou vojsko veliké z Normanův a Anglův a Bretoňcův; s ním šel též Štěpán, urozený hrabě z Blois, svak jeho, a Robert hrabě Flanderský s mnoha jinými šlechtici. A jak tento veliký svaz od končin západních postupoval, cestou ponenáhlu den ode dne rostlo vojsko vojsk, z nesčetných národů odevšad se sbíhajících, že byste byli viděli z jazyků přerozličných a z krajin mnohých zástupy nekonečné. V jedno vojsko však se neshromáždili, dokud jsme nedošli města Nikeje. Co tedy dím? Ostrovy mořské a vsecky

říše zemské tak se rozechvěly, že bylo lze míti za naplněno proroctví Davidovo, jenž řekl v Žalmu: *Všickni národové, kteréž jsi stvořil, přijdou a klaněti se budou před tebou, Hospodine, a ono, které později až tam dospěvše, právem jsou vyřkli: Klaněti se budeme na místě, kdež stály nohy jeho.* O té cestě také v Prorocích mnohého se dočítáme, čehož však nebudeme zde připomínati. Oh, co bylo žalosti! Co vzdechů! co pláče! co nářku mezi přátely! Když manžel manželku svou opouštěl, vroucně milovanou, i děti své a vsecky statky, otce i matku, bratry a příbuzné. Ale ačkoli tolik slz za ně odcházející pozůstali přátelé před nimi vylévali, oni nikterak tím neměkli, ale z lásky Boží vsecko, co měli, opouštěli, bez pochybnosti věříce, že vezmou za to ono stonásobno, přislíbené Pánem těm, kteří ho milují. Tehdy choť muži počítala čas, do kdy, ostane-li živ, s přispěním Božím k ní se navrátí. On poroučel jí Pánu, celuje ji a s pláčem návrat připovídaje. Ona však bojíc se, že ho už víckrát nespatri, nemohla se udržeti a bez vědomí na zem padala, jakoby mrtvého již truchlíc přítele svého, jehož ztrácela živého. On však jako bezcitný, ač přec dobře cítící, a jako nedotčen pláčem manželčiným i všech přátel, a přec v nitru bodán lítostí, s tvrdým tak srdcem pevně odcházel. Smutek byl údělem pozůstalých, radost však odcházejících. Co tedy možno nám o tom pověděti? *Od Hospodina učiněno to jest, a divno jest to v očích našich.*

Hlava VII. O cestě hraběte normanského a o věcech, jež se tehdy dály v Římě.

Nuže my Frankové západní prošedše Gallií, ubírali jsme se Italií a přišedše až k Luce, městu velmi proslulému, setkali jsme se tam s apoštolským pánem Urbanem, s nímž hovořili hrabata Normanský a Štěpán z Blois, i my ostatní, kdo chtěli; a přijavše od něho požehnání, s veselou spěli jsme do Říma. A když tam vstoupili jsme do basiliky svatého Petra, uzřeli jsme před oltářem lidi Viberta, papeže hlupce, kteříž meče třímajíce, neprávě uchvacovali oběti kladené na oltář; jiní zase po krovech toho monastýru pobíhali a s hůry kamení na nás házeli, jak jsme na tvářích leželi modlíce se. Neb jakmile zahlédli někoho Urbanu věrného, na místě chtěli ho

L. P.
1096

utratiti. V jedné věži basilikové byli lidé pána Urbana, kteříž bedlivou stráží věrně mu ji drželi a protivníkům, seč byli, odporovali. Dosti jsme tudíž se naželeli, takovou sveřepost na tom místě vidouce. A ničeho jsme si nepřáli, než aby pomsta Páně na ně udeřila.

Nedlouho po té mnozí, kteří s námi až tam došli, vrátili se domů, línou malátností sklesše. My však středem Kampa-
nie se ubírajíce, přišli jsme do Bari, kteréžto město výborné položeno jest na pobřeží mořském. Tam ve chrámě blaženého Mikuláše prosby k Bohu vylévajíce, modlili jsme se; potom k přístavu se davše, mínili jsme ihned se přeplaviti. Ale plavci nás zrázeli a štěstí nám nepřálo, neboť blížil se čas zimní, který prý by nám mohl pohromu přivoditi, i bylo Robertu Normanskému uchýliti se do Kalabrie a po všecek čas nepohody tam zimovati. Robert hrabě Flanderský však se svou družinou se přeplavil. A tehdy přemnozí z lidu poklesše na myslích a též budoucí bídy se bojíce, luky své tam prodali a holí poutnických se chopivše, do domů svých zbaběle se vrátili. Začež u Boha i u lidí opovržení došli a počteno jest jim to v pohanu.

Hlava VIII. O utonutí poutníků a o zázraku Božím, jenž se ukázal.

L. P.
1097

Tedy léta Páně tisícího devadesátého sedmého, když nastalo jaro a přiblížil se měsíc březen, hrabě normanský a hrabě Štěpán z Blois se všemi svými, kteří podobně vyčkávali příhodného času, ihned vydali se k moři. A sjednavše loďstvo, pátého dubna, na kterýžto den připadl Hod Boží velikonoční, v přístavu brundisijském na lodice vstoupili. O jak neznámi a nevyzpytatelní jsou soudové Boží. Vidělit jsme, jak jedna loď mezi ostatními, aniž bylo možno pochopiti, čím se to stalo, náhle se roztrhla v půli a tou nehodou čtyři sta lidí obojího pohlaví utonulo, o nichžto ihned chvála Bohu příjemná zazněla: neb když ti, kteří okolo stáli, chytali, seč byli, jejich mrtvá již těla, našli jsou na některých, a to nad lopatkami, vyznačeny kříže, neboť dle vůle Páně bylo záhodno, aby onen znak, který za živa na rouchách svých byli nosili, jakožto znak vítězný na svědectví víry jim zůstal, v službě své takto smrtí vytrženým. A též důstojno bylo, takým zá-

zrakem zjeviti těm, kteří na to patřili, že oni zemřevše, milosrdenstvím Božím už klidu života věčného došli, aby nejpravdivěji naplněno se ukázalo, co psáno jest: *Spravedlivý, jakoukolivěk smrtí byl by postižen, v osvěžení bude.* Ze zbylých pak, se smrtí zápasících, sotva několik zachovalo život. Koně a mezci pod vlnami vzali za své, a též mnoho peněz bylo ztraceno. Toto neštěstí vidouce, velikým strachem byli jsme zachvázeni a mnozí, chabého srdce, ani na lodi nevstoupili, nýbrž domů pospíchali, upustivše od pouti, a zaříkali se, že už jakživi nevkročí na vodu, tak záludnou. My však ve všemohoucího Boha úplně naději svou složivše, napiali jsme plachty, a když troubou bylo dáno znamení, na širé moře jsme odrazili, provázeni mírným vánkem. A tři dni prodlevše na vlnách, zatím co vítr se utišoval, čtvrtého dne dopluli jsme země, nedaleko města Dyrrhachia, myslím asi deset mil od něho. Naše loďstvo zajelo do dvou přístavů. S veselou vykročili jsme po suché cestě a přešli jsme mimo jmenované město. Takto brali jsme se zemí bulharskou po strmých horách a místy dosti pustými. Potom sešli jsme se u prudké řeky Dáblovy, kterou tamní obyvatelé tak zovou, a právem. Vidělit jsme, jak mnozí z lidu, doufajíce přebřísti, dravým proudem byli strženi, aniž kdo z diváků mohl jim přispěti, a tak nadálým utonutím zahynuli. Nad tím přehojně slz jsme lítostivě vylévali, a kdyby jezdci s válečnými koňmi nebývali pěším přispěli, mnozí podobným způsobem byli by tam život ztratili. Potom položili jsme se táborem na břehu a jednu noc odpočívali. Kolem nás strměly všude širé hory, v nichž nebylo pozorovati živé duše. Ráno pak, když se šeřilo, na zatronění jsme vykročili a lezli na horu, kterou zovou Bagora. A dostavše se přes hory a prošedše městy Ochridou, Bitoljí, Vodenou a Pellou, přišli jsme k řece, jež sluje Vardar. A ač tam toliko po pramicích se přes ni převáželi, my vesele pustili jsme se do proudu a s Boží pomocí podařilo se nám přebřísti ji. A následujícího dne přišli jsme k městu Soluni, vším zbožím oplývající, kdež jsme rozbili stany. A čtyři dni se tam zdrževše, postupovali jsme dále Makedonií, údolím Filipenským, a prošedše městy Chrisopolí a Christopolí, Pretorií, Messinopolí, Makrou, Trajanopolí, Neapolí, Panadosem, Rodostem a Heraklejou, Salumbrií, Athyrou přišli jsme do Cařihradu. Před městem tím rozbivše stany, čtrnáct dní jsme se

zotavovali ze své únavy. A poněvadž nám nebylo volno vstoupiti do města, ježto císaři se to nevidělo (bátl se, abychom snad něco zlého neměli za lubem), bylo nám denní potřeby kupovati si za hradbami, kamž na rozkaz císařův občané nám je přinášeli. A nebylo nám dovoleno vcházeti do města leč toliko po pěti nebo po šesti za hodinu, a tak ti vycházeli, oni vcházeli, aby se pomodlili v chrámech.

Hlava IX. O městě Cařihradě a o cestě poutníků až do Nikeje.

L. P.
1097

○ jaké město vznešené a krásné! Co monastýrů, co paláců v něm jest, podivným uměním vystavěných! Co také na ulicích a na náměstích děl na pohledění uchvacujících! Škoda vyprávěti, jaké bohatství tam jest všeho vzácného, totiž zlata, stříbra, rozličných rouch a svatých ostatkův. A také všeho času kupci rušnou plavbou dovážejí tam všecky potřeby lidské. Přebývá tam trvale na dvacet tisíc, myslím, eunuchů. Když pak jsme se ze své značné únavy zotavili, náčelníci naši uradivše se, učinili s císařem na jeho vlastní nabídku přísaznou smlouvu, jakou byli již učinili ti, kteří tudy šli před námi, pan Bohemond a vévoda Godfrid. Hrabě Raymund však tehdy odmítl a nepřistoupil na to. Vévoda Flanderský pak, jakož jiní, učinil tu přísahu. Byloť všem potřebno, aby takto s císařem přátelský svazek upevnili, neboť bez jeho rady a pomoci nebyli bychom mohli cesty své vykonati, ani ti, kteří toutéž drahou šli za námi. Císař jim udělil ze svých mincí a hedvábných látek, co si kdo přál, i koní a peněz, jichž velmi potřebovali k vykonání takové pouti. Potom přeplavili jsme se přes úžinu mořskou, kterou nazývají Ramenem Svatého Jiří, a pospíchali jsme k městu Nikeji, kteréž pan Bohemond a vévoda Godfrid a hrabě Raymund a vévoda Flanderský už od půli května obléhali; město to drželi tehdy Turci Východní, velmi prudcí a obratní lukostřelci. Ti přišedše z Persie už před padesáti lety přes řeku Eufrat, celou zemi Romanii až k Nikomedii městu si podrobili. Oh, co jsme tehdy našli u toho moře za Nikomedii uťatých hlav a kostí zabitých lidí, jež po polích tam ležely rozházeny. Co jich téhož roku, nevědomých a lukostřelby neznalých, Turci utratili! To nás žalostně dojívalo a mnoho jsme se naplakali.

Když ti, kteříž obléhali Nikeju, uslyšeli zprávu, že knížata naši, totiž hrabě normanský a Štěpán z Blois, přicházejí, vyšli jim i nám radostni vstříc a až na místo, kde jsme rozbili stany, před městem na straně polední, nás doprovodili. Turci už jednou se shromáždili a hotovili se, aby buď obležení od města odvrátili, kdyby možná bylo, nebo vojíny svými město lépe zabezpečili, ale byli od našich krutě odrazeni a na dvě stě jich pobito. Vidouce tedy Franky tak chrabrymi a v umění válečném tak mistrnými, uchýlili se do vnitřní Romanie, až by poznali, že jest vhodná chvíle udeřiti na ně. My prvního téhodne červnového poslední přibyli jsme k obležení. Tu několikero vojsk skupilo se tam v jedno, kteréž ti, kdož v počtech byli cvičeni, odhadovali na šestkrát sto tisíc k boji schopných, z nichž sto tisíc jich bylo krunýři a přilbami obrněných, nepočítajíc bezbranných, totiž kleriků, mnichů, žen a dětí. A což teprve kdyby všickni, kteří z domů vyšli na tu nábožnou cestu, byli tam s námi přišli? jistotně bývalo by nás bylo šedesátkrát sto tisíc bojovníků. Ale mnohé mrzela námaha a buď z Říma, z Apulie nebo z Uher nebo z Dalmácie se vrátili nebo na rozličných místech po tisících častokráte byli pobíjeni nebo i s námi putující nemocí byli zachvázeni, a život dokonali. Mnoho hrobů byli byste viděli při stezkách, na polích, v hájích, kdež naši poutníci takto byli pochováni. Podotknouti jest, že dokavád jsme obléhali Nikeju, bylo nám dováženo povolením císařským ke koupi živobytí po lodích.

Tehdy hrdinové naši dali zrobiti stroje, berany, krty, dřevěné věže, kamenomety. Napínaly se šípy na luky, kamení metalo se z praků, nepřátelé bili nás, a my je, co jsme mohli. Mnohokrát obrnění těmi stroji udeřili jsme na město, ale vzdorovalo nám silnou zdí, jež mařila útok. Mnozí z Turků, mnozí z Franků buď šípy nebo kameny udeření umírali. Věru byli byste litovali a soucitem vzdychali, když některého z našich poblíž zdi nějak zavraždili a podchytávající jeho tělo železnými drápy, jež po provazech spouštěli, vzhůru k sobě je vytahovali, aniž kdo z nás mohl nebo odvážil se vyrvati jim ho; a oloupivše a svlekše tělo, ven je vyhazovali. Tehdy voly a provazy přitáhli jsme z Civetot do Nikeje po zemi několik člunů a spustili je na jezero podle města na střežení průchodu

hradebního, aby se město nemohlo zaopatřovati živobytím. A když posléze pětinedělním obléháním ukonali jsme město a mnoha útoky postrašili Turky, oni poslali k císaři posly na domluvu a chytře mu město vydali, mocí i uměním značně už zdolané. I pustili Turci do města Turkopoly, které tam císař byl poslal, aby mu město se zbožím, které tam bylo, dle jeho příkazu uchovali. Takto všechny ty peníze tam zabrav, císař kázal ze zlata svého a stříbra a rouch podarovati naše velmože a též pěšáky dal podělití, měděnými svými penězi, které nazývají tartarony. Stalo pak se dobytí a vydání Nikeje v červnu měsíci, v den letního slunovratu.

Hlava XI. O vražedném boji křesťanů s Turky.

L. P.
1097

Když tedy baronům našim dovoleno bylo od císaře odejítí, dne dvacátého devátého června odtáhli jsme od Nikeje, směřující do vnitřních končin Románie. Ale jedva jsme ušli dva dni cesty, bylo nám zvěstováno, že Turci nastavili nám úklady na rovinách, kterými soudili že půjdeme, a hotovili se k boji. Pro tu zprávu však ani dost málo jsme nepozbyli smělosti. Na večer naši zvědové spatřili mnohé z nich v dáli, i rychle nás o tom uvědomili, protož dali jsme té noci svých stanů na všech stranách hlídati bdějícími strážemi. Ráno pak, což bylo prvního července, na zatroubení rohu oděvše se zbrojí, sešikovali jsme se do křídel proti nim a v rotách a setninách, vedených řádně tribuny a setníky, se zdviženými korouhvemi, spořádaným pochodem jsme vykročili. O druhé hodině denní, hle, harcovníci jejich dojeli až k našim zvědům; což uslyšavše, položili jsme se táborem u jakéhosi rákosí, abychom složíce svá zavazadla, volnější byli k boji. Sotva to vykonáno, hle, Turci před námi. Jejich emirem a knížetem byl Soliman, kterýž Nikeji město i Románii v moci své držel, a přizval si Turky, totiž pohany Peršany, kteří z dálky třiceti dní cesty a ještě větší na pomoc jim přitáhli; a bylo s ním mnoho emirův čili náčelníků, totiž emir Koradža, emir Atsiz a mnoho jiných. Všech úhrnem jich bylo na tři sta šedesát tisíc bojovníků, totiž lučištníků, neboť jich obyčejem jest touto zbraní bojovati. Všickni na koních, my však dílem pěší, dílem jezdci. A nám tehdy chyběli vévoda Godfrid a hrabě

Raymund a Hugo Veliký, kteří přede dvěma dny, nevím proč, odloučili se od nás s množstvím našeho lidu na rozcestí. Proto utrpěli jsme onu nenapravitelnou ztrátu, jednak zabitím našich, jednak nepobitím a nezajetím Turků. A poněvadž poslové naši došli jich pozdě, pozdě nám přispěli na pomoc. Turci houfně vyjíce, déšť šípů mocně na nás pustili, čímž my omráčeni a již ztraceni se vidouce, a též mnozí raněni jsouce, brzy obrátili jsme se na útěk. A není se čemu diviti, neboť taký boj byl nám neznám. A jižjiž s druhé strany rákosí husté šiky jejich až k stanům našim mocně se přihrnuly a vrazivše tam, věci naše uchvacovali a naše lidi vraždili; v tom však řízením Božím přiběhly ze zadu k té pohromě hlídky Hugona Velikého a hraběte Raymunda a vévody Godfrida. A když my už zahnáni jsme byli až k našim stanům, náhle Turci, kteří tam byli vtrhli, utekli odtud, myslíce, že schválně na ně, na Turky, tak rychle se vracíme; považovali to za smělost a hrdinství, neboť nenadáli se našeho náramného zděšení. Co dím tedy? My všickni se shluknuvše, jako ovce zavřené v ovčinci, zmateni a ustrašeni se všech stran byli jsme obklíčeni od nepřátel, že nikam nemohli jsme se pohnouti. A soudili jsme, že pro naše hříchy nás to potkalo; neboť někteří poskvrnění byli smilstvem, někteří pak lakomstvím neb jinou některou nepravostí porušení. Strhl se křik ohromný, až do nebe se rozléhající, mužův, žen i dětí, jakož i pohanů, kteří se na nás valili. A už nám nekynula naděje na život. I vyznávali jsme se vinnými a hříšníky, za smilování Boha vroucně prosíce. Byl tam s námi biskup puyský a čtyři jiní; bylo tam též přemnoho kněží, oděných v bílá roucha, kteří Pána přepokorně prosili, aby potřel sílu našich nepřátel a nám vlil dary svého milosrdenství. Plačíc zpívali, zpívajíc plakali. A mnozí se k nim sbíhali, a bojíce se, že už jich smrt nemine, zpovídali se ze svých hříchů. Tu velmoži naši Robert hrabě Normanský a Štěpán hrabě z Blois a Robert hrabě Flanderský a Bohemond ze vsí síly postavili se jim na odpor a mnohokrát se na ně vrhli. Ale Turci též na ně silně doráželi.

Hlava XII. O útěku Turků a o vítězství křesťanském.

L. P.
1097

Ale snad modlitby naše ukrotily Pána, (jenž ani okázalé povýšenosti ani stkvoucím zbráním nepopřává vítězství, ale myslí čisté a ctnostmi božskými oděné v nouzi dobrotivě přispívá) a on ponenáhlu síly nám vléval a Turky víc a více oslaboval. Uzřevše totiž spojence naše, kteří posléze na pomoc nám chvátali, chválíce Boha dodali jsme si smělosti a v rotách a setninách pokusili jsme se čeliti jim. Ach, co našich lidí, kteří se trousili pozadu za námi, toho dne na cestě bylo zabito! Neb od prvé hodiny denní až do šesté, jak jsem pravil, byli jsme tísní sevřeni. Ale v tu hodinu ponenáhlu jsme nabírali odvahy a druhové přišli nám na pomoc a též Boží milost nám podivně přispěla; a z čista jasna Turci všickni obrátili se a dali se na útěk. My pak za nimi, silně křičíce po horách i dolinách jsme je stíhali; a neustali jsme jich honiti, dokavad nejpřednější z nás nedoběhli jejich stanů: Tam jedni zabrali mnoho jejich velbloudův a koní, které oni ze strachu tam ostavili, a naložili na ně jejich věci i stany, jiní pak prchající Turky až do noci stíhali. Ale poněvadž naše koně byli hladovi a zmořeni, jen málo Turků jsme zadrželi. Velikým pak divem Božím bylo, že ani na druhý a na třetí den neustali utíkati, ačkoli nikdo už, leč Bůh, jich nestíhal. Z tohoto velikého vítězství nadmíru se veselíce, Bohu všeliké díky jsme vzdávali, že nedopustil, aby cesta naše byla úplně zmařena, ale ke cti jeho křesťanství čestněji nad obyčej se vydařila. Což od východu na západ po věky bude hlásáno. Po té mírně jsme postupovali na své pouti, jednoho dne trpíce překrutnou žízní, která několik mužů a žen tak zmořila, že zahynuli. Turci pak před námi prchající v houfcích, skrýší po Romanii sobě hledali.

Hlava XIII. O nouzi křesťanův.

L. P.
1097

Po té přišli jsme do Antiochie, kterou nazývají malou, v kraji pisidském, potom do Ikonía, v kterýchžto končinách přechoasto jsme dosti strádali nedostatkem chleba a všech pokrmů. Neboť Romanii, kteráž jest zemí výbornou a velmi úrodnou vším zbožím, našli jsme velmi popleněnu od Tur-

kův a zpusťošenu. Leč přece mnohokráté byli byste viděli, jak ohromné to množství lidu skrovnými plodinami, které tu a tam našli, dobře se občerstvilo, doplněním onoho Boha, který pěti chleby a dvěma rybami nakrmil pět tisíc lidí. Z toho velmi jsme se veselili a projevující druh druhu radost, vyznávali jsme v tom dary milosrdenství Božího. Tehdy věru byli byste se i smáli nebo snad útrpností plakali, když mnozí z nás nemajíce soumarů, poněvadž mnoho svých už byli ztratili, na skopce, kozy, svině, psy svoje věci, totiž šaty a potraviny neb jakákoli potřebná zavazadla poutnická nakládali. A bylo viděti, jak ta zvířátka od provazů a břemen jsou na hřbetech podřena. Rytíři též se svou zbrojí osedlávali i voly. Ale kdo kdy slyšel, aby národové tolika jazyků v jednom vojště byli? Táhlit tam Frankové, Flandrové, Frisové, Gallové, Allobrogové, Lotrinčané, Alemani, Bavorové, Normani, Anglové, Skotové, Akvitánci, Vlachové, Dakové, Apulové, Španělové, Bretoňci, Řekové a Armenci. A kdyby některý Bretoněc nebo Němec byl se mne ptal na něco, ani tomu ani onomu nebyl bych uměl odpovědět. Ale ač jazyky jsme se různili, v lásce Boží a k bližnímu jako bratři jednomyslni jsme se jevili. Neb kdyby někdo býval něco ze svých věcí ztratil, nálezce mnoho dní to bedlivě choval, až by doptáváním vypátral toho, kdo věc ztratil, a navrátil mu ji. Neboť to přísluší těm, kteří řádně putují.

Hlava XIV. O činech a chrabrosti hraběte Balduina, bratra Godfridova, a o vydání města Edessy, jež sluje Rohais.

Když pak se přišlo k městu Herakleji, spatřili jsme na nebi jakési znamení: ukázala se podoba meče, bělavým leskem zářícího, jenž hrotem obrácen byl k východu. Ale co budoucího předpovídal, nevěděli jsme, i poroučeli jsme přítomné i budoucí věci Pánu. Po té přišli jsme k městu výbornému, jež sluje Mariskum, kdež v klidu tři dni jsme prodleli. Když pak odtud ušli jsme den cesty a byli již jen na pouhé tři denní pochody od Antiochie Syrské, já Fulcher oddělil jsem se od vojska a s panem hrabětem Balduinem, bratrem vévody Godfrida, odbočil jsem na levou stranu toho kraje. Bylť to rytíř výborný, kterýž dříve opustiv vojsko s těmi, které vedl, či-

L. P.
1097

nem veliké odvahy dobyl města, jež slulo Tarsos Kilický, odňav je Tankredovi, který tam byl již vpustil svoje lidi, dohodnuv se s Turky. A zůstaviv v něm stráže, vrátil se k vojsku. A tak důvěřuje v Pána a ve svou statečnost, sebral s sebou několik vojinův a táhl k řece Eufratu a zabral tam mnoho tvrzí, jednak mocí, jednak lstí. Mezi nimi vzal jednu, kteráž sluje Turzebel, převýbornou. Tu pokojně mu vydali Armenci, kteří v ní přebývali, a mnoho jiných se mu pokořilo. Když pak pověst o něm široko daleko již se roznesla, poslal k němu poselstvo kníže města Edessy, kteráž jest městem nejproslulejším a na statky země přebohatým; jest v Mesopotamii Syrské za jmenovanou řekou Eufratem, asi dvacet mil, a od Antiochie vzdálena nějakých sto neb o nemnoho víc. Poslán byl tedy Balduin, aby tam šel a aby se spolu spřátelili, dokud by oba na živu byli, jako otec a syn, tak že kdyby on vévoda edesský snad zemřel, aby Balduin jako syn jeho město i všecku zemi jeho v dědictví trvale vzal. Neměť syna ani dcery, a poněvadž nebyl s to, aby se ubránil Turkům, chtěl, jsa Řek, aby on obránil jeho i zemi jeho, neboť byl slyšel o něm a o jeho rytířích, že jsou nejstatečnějšími bojovníky. Když toto bylo Balduinovi oznámeno a poslové ho přísahou o tom ujistili, vypravil se s hrstečkou svého vojska, totiž s osmdesáti muži, a přešel přes Eufrat. Za řekou postupovali jsme celou noc s velikým strachem podél samého ležení saracenského, po té i oné straně je obcházejíce. A když se toho dozvěděli ti, kteří přebývají v pevném městě Samosate, nastrojili nám na cestě, kterou hádali že půjdeme, úklady. Ale druhé noci byli jsme varováni u jednoho Armence, jenž nás pohostinu přijal na své tvrzi, abychom se střežli oněch nepřátel, číhajících na nás; pročež dva dni jsme tam zůstali skryti. Oni, když je omrzelo dlouhé čekání, třetího dne vytrhli ze svých skrýší náhlým útokem a přihnali se se zdviženými korouhvemi před tvrz, v níž jsme byli, a před našimi zraky uloupili kořist, kterou tam našli na pastvě. My vyrazili jsme proti nim, ale poněvadž nás bylo máličko, nemohli jsme se s nimi utkati; než jakkoli oni metali na nás šípy, nikoho z nás neporanili, sami však jednoho ze svých kopím zabitého na poli zůstavili, a jeho koně zabral ten, jenž ho probodl. Tu oni se rozprchli, my pak jsme tam zůstali. Na druhý den vydali jsme se na další cestu. Byli byste se divili, když jsme se ubírali mimo

tvrze arménské, jak oni s kříží a korouhvemi přepokorně vycházeli nám vstříc pro lásku Boží a nohy a šaty nám líbali, doslechnuvše se, že je obráníme od Turků, pod jejichž jhem už tak dlouho byli ujařmeni. Posléze přibyli jsme do Edessy, kdež jmenovaný náčelník města a choť jeho i měšťané radostně nás přivítali; a co Balduinovi byli slíbili, bez odkladů mu splnili. A když jsme tam byli patnácte dní, občané města se spikli, aby knížete svého zločinně zabili a Balduina na knížete země v paláci povýšili; mělit knížete svého v nenávisti. Řečeno a vykonáno. Balduin však a jeho rytíři velmi se rmou-tili, že nemohli způsobiti, aby ho bylo ušetřeno. A jakmile Balduin z rukou občanů přijal knížectví onoho hříšně utra-čeného, ihned zdvihl se válečně proti Turkům, kteří ve vlasti jejich byli, a mnoha bitvami je pozajímal nebo pobil. Také z našich však mnozí byli od Turků utraceni. Já Fulcherius Chartresský byl jsem kaplanem téhož Balduina. Nyní však navážu opět vypravování o vojště Božím, jež jsem přetrhl.

Hlava XV. O příchodu Franků k Antiochii a o měnlivém štěstí při obléhání města.

V měsíci říjnu přibyli Frankové k Antiochii Syrské, kte-
réžto město založil Seleuk, syn Antiochův, ustanoviv je
hlavním městem syrským (dříve slulo Reblata), přešedše ře-
ku, kterou nazývají Fernem nebo Orontem. Před městem
poručeno bylo rozbítí stany, na vzdálenost prvního milníku
od města, kdež později mnohokrát sveden byl boj, pro obě
strany přetěžký. Turci totiž vytrhující z města, mnoho našich
pobíjeli, a zase obráceně porážkami pykali. Jest pak Antiochie
město velmi rozložitě, silnou hradbou i polohou pevné, kte-
rého zevní nepřátelé nikdy by nedobyli, dokavad obyvatelé
by zaopatření byli chlebem a chtěli ho brániti. A jest v něm
velmi památná basilika, ke cti apoštola Petra zasvěcená, ve
které na biskupa povýšen zasedal na stolci, když od Pána Je-
žíše knížectví Církve odevzdáním klíčů království nebeského
přijal. Ale též druhá, ke cti blahoslavené Marie, tvarem o-
krouhlá, a ještě několik, pěkně upravených. A ač dlouho byly
v moci turecké, Bůh přece, všecko předvídající, uchoval nám
je neporušenými, aby v nich někdy byl od nás uctěn. Od moře

L. P.
1097

vzdálena jest Antiochie myslím asi třináct mil. A poněvadž řeka Fern tam vlévá se do moře, připlouvají po ní skoro až k samému městu lodi z dalekých krajin, naložené všelikým zbožím. Jak po moři tak po souši jsou tedy opatřována zbožím, oplývá obec všelikým bohatstvím. Vůdcové naši tedy, prohlédše, jak nesnadno jest dobyti jí, vzájemnou přísahou se zavázali obléháním je sužovati, dokud by s pomocí Boží buď silou nebo lstí jí nedobyli. A tu našli na jmenované řece několik lodí, i zabrali je a ustrojili si z nich most, po kterém přešli k podniknutí zamýšleného díla, marně před tím se pokouševše přebřísti ji. Turci uzřevše se tak velikým množstvím křesťanským obležení, báli se, že nijak jich neodrazí, pročez uradili se, a Aoxian, kníže a emír antiochijský, poslal svého syna, jmenem Sanxadona, k sultánovi, totiž císaři perskému, aby jim co nejspěšněji přispěl, neboť od nikoho jiného neměli čáky na pomoc, krom Mahumeta, proroka svého. Sanxadon rychle šel s poselstvím a oni pozůstali zatím chránili města, očekávající požadované pomoci, a napořád přerazili škody Frankům strojili. Frankové však odolávali jejich chytrosti, seč byli. Jednoho dne se přihodilo, že sedmdesát Turků zahubili, a tak ti, kteří Frankům úklady strojili, též úklady byli přemoženi, neboť byla s nimi moc Boží. Naši totiž všickni vrátili se zdrávi, vyjma jednoho, který byl od nich poraněn. Ale běda! Turci mnohé křesťany, Řeky, Syry, Armény, kteří ve městě bydleli, vraždili a kamenomety a praký svými hlavy zabitých přes hradby metali, aby to Frankové viděli, čehož náš lid velmi želel. Nenávidíce totiž křesťanů obávali se; aby nějak Frankům nedávali výstrah a nepomáhali jim.

Když však obležení města trvalo už nějaký čas a Frankové, kořistící z okolí, aby se potřebným živobytím opatřili, všecek kraj daleko široko vyplenili a chleba nikde koupiti nemohli, začali strádati velikým hladem. Všichni tím byli velmi sklíčení a mnozí tajně pomýšleli od obléhání útekem uniknouti, ať po zemi či po moři. Neměřit z čeho žíti, a potravu bylo jim daleko sháněti, s ohromným strachem, vzdalujíc se od ležení na čtyřicet i padesát mil, kdež v horách od číhajících Turků přechoasto byli zabíjeni. Soudili jsme, že tyto svízele Frankův i to, že tak dlouho nemohli města dobyti, jsou tresty za jejich hříchy, neboť hyzdila je chlípnost i lakomství nebo pýcha

nebo loupeživost. I uradivše se, vyloučili ženy z vojska, vdané i nevdané, aby snad kalem smilstva poskvrnění Bohu se neprotivili. A ony ubytovaly se tehdy v sousedním táboře. Jak bohatí, tak chudí, všickni stejně byli sklíčeni, jednak hladem, jednak denním vražděním. A kdyby jich Bůh jako dobrý pastýř ovce své nebyl držel pospolu, dozajista byli by se odtud všickni rozprchli, třebas se byli zapřísáhli, že města obležením dobudou. A mnozí nemajíce chleba, mnoho dní hledali si po okolních tvrzích potravu a už se k obležení nevraceli, nadobro opouštějíce vojsko. Tehdá viděli jsme na obloze podivnou červenou záři, kromě toho cítili jsme veliké zemětřesení, jež nás všecky zděsilo. Mnozí též viděli jakési znamení v podobě kříže, bílé barvy, pohybující se rovně k východu.

Hlava XVI. O žalostné nouzi křesťanův a o útěku hraběte z Blois.

Léta pak Páně tisícího devadesátého osmého, když ona kra-
L jina antiochijská kolem dokola od množství našeho lidu úplně byla zpustošena, jak vyšší, tak nižší víc a více trápeni byli krutým hladem. Z hladu jedli stvoly bobí, ještě rostoucí na polích a všelijaké byliny, ani neosolené; též bodláky, které z nedostatku dříví nejsouce dosti uvařeny, píchaly je do jazyků, jak je jedli; a koně, osly a velbloudy, ba i psy a myši. Chudší jedli i kůže zvířecí a zrní z obroku, v hovnech nalezené. Mrazy, vedra a deště pro Boha vytrpěli. Stany jejich tam zvětšely a zteřely a stálými dešti zhnily, i měli mnozí nad sebou holé nebe. Takto oni jako zlato třikrát zkoušené ohněm a sedmkrát přeháněné, takým hrozným navštívením byli tříbeni, neboť Pán, jak soudím, byl si je vyvolil a chtěl, aby očištění byli od svých hříchův. Neb dlouho smrtelně zápasíce, i kdyby nebývalo bylo meče vraždícího, mnozí dobrovolně byli by naplnili běh mučenický. Snad od svatého Joba přijali milost takého vzoru, kterýž v trýzních svých tělesných duši svou očišťuje, Boha vždy na mysli choval. S pohany bojují, pro Boha pracují. Jakkoli Bůh, jenž vše tvoří, stvořené pořádá, pořádané udržuje, mocí svou řídí, může cokoli chce buď zničití nebo vzdělati, myslím, že ustanovil, aby tak bičem křesťanů podvráceni byli pohané, kteří tak dlouhé časy všecko,

L. P.
1098

což Božího jest, z jeho dopuštění a na zasloužený trest křestanů hanebně zlehčovali. Dovolil, aby křestané od Turků byli vražděni, na rozmnožení spásy, Turci pak na záhubu duší svých, z nichž některé již ke spáse předurčené zlíbilo se Bohu tehdy od kněží dáti pokřítí. Nebo které předurčil, ty i povolal, jakož i zvelebil. Což tedy? Někteří z našich, jak jste výše slyšeli, od toho úzkostného obléhání odešli, někteří pro nouzi, jiní z omrzelosti, jiní bojíce se smrti, nejdříve chudí, po nich bohatí.

Tehdy Štěpán hrabě z Blois odešel od obléhání a po moři vrátil se do Francie; čehož všickni jsme želeli, poněvadž to byl muž nejurozenější a ve zbrani mocný. Po jeho odchodu na druhý den město Antiochie bylo Frankům vydáno. Kdyby býval byl vytrval, býval by se z toho s ostatními velmi radoval. Tak bylo mu to na hanbu. Neboť neprospěje člověku dobrý začátek, leč dobře-li se dokoná. Ve věcech Páně pak abych nějak se neuchýlil od pravdy, poněvadž v nich velmi jest se vystříhati lži, hodně budu zkracovati.

Obležení města trvalo od měsíce října, jak bylo řečeno, přes celou následující zimu a jaro až do června měsíce. Mnoho nájezdů bylo učiněno, mnoho bitev svedeno mezi Turky a Franky: přemáhali nás i byli přemáháni, naši však častěji než oni vítězili. Jednou se přihodilo, že Turci bezmála všichni utíkající popadali do řeky Fernu a v ní utonuvše nešťastně zahynuli. Na obou březích řeky obojí lid mnohokrát spolu bojoval. Postavili naši velmožové před městem tvrze, ze kterých potom na Turky častými nájezdy vytrhující, silně je potírali. Tím též dobytku jejich mnohokrát odňali píci. A ani arménští obyvatelé z okolního kraje nepřinesli Arménům pomoci, ale ještě častokráte proti nám nepřátelsky vystupovali.

Hlava XVII. O vydání města Antiochie.

L. P. 1098 **K**dyž pak Bohu se zalíbilo korunovati práci lidu jeho, snad obměkčen modlitbami těch, kteří denně prosby odtud k němu vylévali, povolil svou milostivostí, aby lestí samých Turků tajným zrazením město vydáno bylo křestanům. Slyšte tedy lest i nelest. Zjevil se náš Pán jednomu Turkovi, milostí jeho vyvolenému, a řekl mu: *Prociť, jenžto spíš! Příka-*

zuji tobě, vydej město křesťanům. On udiven skryl to vidění v mlčení. Pán však zjevil se mu podruhé. *Vydej město křesťanům, pravil, neboť jsem Kristus, kterýž ti to přikazuji.* On tedy rozváživ, co by měl učiniti, šel k pánu svému, vládci antiochijskému, a oznámil mu to vidění. On však mu na to: *Zdaž nechceš, hovado, poslechnouti strašidla? I vrátil se a mlčel již.* Ale Pán zjevil se mu opět, řka: *Proč jsi nevyplnil, co jsem ti přikázal? Nerozmýšlej se, neboť kterýž to poroučím, jsem pánem všech.* Tu on neváhaje již opatrně s muži našimi dílo to ujednal, aby lstí od něho bedlivě nastrojenou město vzali. Když to vyložil a syna svého rukojmím dal panu Bohemondovi, k jehož sluchu nejdříve řeč ta byla donešena a kterého též první podnítil, jedné noci po žebřích, spletených ze střevových provazců, dvacet ozbrojenců našich vpustil přes zeď do města. A bez meškání otevřena brána a Frankové přihotovení vstoupili do města. Po žebřích též bylo zatím přešlo čtyřicet našich vojinů, kteří šedesát Turků, strážců věží, nalezených tam, rázem pobili. Po té všickni Frankové vysokým hlasem společně zvolali: *Bůh tomu chce, Bůh tomu chce!* neb to bylo heslo naše, kterým se volalo, když k vykonání nějakého dobrého podniku jsme se chystali. To uslyšavše Turci, velmi se všickni zděsili. A zatím co již svítalo, Frankové valem hnali se do města. A jakmile Turci uzřeli korouhev Bohemondovu červenou do výše již se rozvinující a uslyšali pokřik veliký po celém městě a rohy francké na cimbuřích troubící a viděli Franky po ulicích s tasenými meči pobíhající a lid zuřivě zabíjející, ohromeni rozutíkali se na vše strany, a tak mnozí, kterým poštěstilo se zniknouti, utekli se na tvrz, postavenou na vysoké skále. Náš lid pak bez rozmyslu vrhal se na všecko, co na ulicích nebo v domech našel. Leč vojíni drželi se čestně v konání své povinnosti, stíhajíce Turky a zabíjejíce. Tehdy emir antiochijský Aoxian od jakéhosi prostého chlapa Arménce na útěku byl stát. Kterýžto sám přinesl Frankům jeho utatou hlavu.

Hlava XVIII. O nalezení kopí.

Když město bylo vzato, přihodilo se, že člověk jeden v kostele blaženého apoštola Petra odkopav země, našel kopí, o němž tvrdil, že to jest ono, kterým dle Písem Longin

L. P.
1098

proklál bok Kristův. Pravilť, že mu to bylo zjeveno svatým apoštolem Ondřejem. A když svůj nález oznámil biskupu puyskému a hraběti Raymundovi, biskup měl to za klam, hrabě však uznal je za pravé, a všechen lid, zvěděv o tom, plesaje oslavoval za to Boha. Ale když skoro sto dní všickni s velikou nábožností je uctívali a hrabě Raymund, jenž ho sám opatroval, slavně je choval, stalo se, že mnohé z kléru i lidu jala pochybnost, že to není ono kopí Páně, ale že klamně ten člověk zbrklý našel jiné. Protož svolána byla rada a ustanovili třídenní půst a zachovávajíce jej konali modlitby a poté nanесли hranici dříví do prostřed pole před městečkem Archas, osmého měsíce po dobytí Antiochie, zapálili ji, a když byli biskupové nad tím ohněm vykonali soudní požehnání, nálezce kopí, jakož byl sám na potvrzení pravdivosti žádal, z vlastní vůle vstoupil na hořící hranici a prostředkem hbitě ji přešel. A tu lidé viděli, že člověk ten, vycházeje z plamenů, jakožto vinný na kůži jest popálen, a též znamenali, že na vnitřnostech smrtelně si ublížil. Což také skutečnost dokázala, neboť dvanáctého dne tou bolestí poznamenán zemřel. A poněvadž z úcty a lásky Boží všickni to kopí byli uctívali, po tomto soudu velmi zůstali zarmoucení a z věřících stali se nevěřícími. Hrabě Raymund však ještě dlouho potom je choval.

Hlava XIX. O obležení křesťanů ve městě Antiochii od Turků.

L. P.
1098

Akdyž Antiochie, jak bylo pověděno, byla vzata, následujícího dne nesčetné množství Turků přitrhlo a oblehli město. Neboť Sultan, král perský, dostav poselství, ihned sebral veliké množství vojska a poslal je proti Frankům. Vůdcem a satrapou toho vojska byl Korbagath. Ten zastavil se nejdříve před městem Edessou, kterouž tehdy držel pan Balduin, ale když po třínedělním obléhání ničeho tam nezmoohl, chvátal k Antiochii na pomoc knížeti Aoxianovi. Frankové spatřivše je, znovu neméně než jindy byli zdrceni, soudíce, že pro hříchy jejich trest byl jim zdvojnásoben. Neboť jedva vkročili do města, již mnozí z nich pojili se s ženami nezákonnými. Tehdy kromě toho vstoupilo do města skoro šedesát tisíc Turků, vysokou tvrzí se strany strmé skály, a častými útoky velmi silně naše tísnili. Ale nevytrvali; velmi

se zděsivše, vybrali se z města a vyšli za obležení. Frankové však uzavření zůstali v úzkostech větších než možno uvěřiti.

Hlava XX. O viděních, ukázavších se ve městě.

Zatím však Pán, nejsa jich nepamětliv, mnohým, jakož ne- L. P.
1098
zřídka vypravovali a dosvědčovali, se zjevoval, a povzbu-
zuje jich sliboval, že lid brzy vítězstvím obveselí. Jednomu
klerikovi, který strachem ze smrti utíkal, zjevil se Pán řka:
„Kam se ubíráš, bratře?“ „Prchám“, odvětil on, „abych ne-
šťastně nezahynul“.

Tak prchají četní, smrtí by nesešli ukrutnou.

Načež jemu Pán: „Neprchej“, vece, „ale vrať se a pověz ostat-
ním, že v boji budu s nimi. Neb obměkčiti se dav prosbami
Matky své, slituju se nad nimi. Zhřešili, proto bezmála zhy-
nuli. Leč ať mají pevnou naději ve mne a dám jim vítěz-
ství nad Turky. Ať se kají a spaseni budou. Pán jsem, kterýž
mluvím s tebou.“ Tu on ihned se vrátil a vyprávěl, co slyšel.
Těž mnozí, kteří v noci po zílách chtěli se spustiti a prchnouti,
svedeni jsouce mnohými, kteří se strachovali, aby hladem
nebo mečem nezahynuli, přistoupil k jednomu slézajícimu
bratr jeho již zemřelý, řka mu: „Kam, bratře, prcháš? Zů-
staň, neboj se; neboť Pán v boji vašem bude s vámi a též druho-
vé vaši, kteří na této cestě již smrtí vás předešli, proti Turkům
budou s vámi bojovati.“ On podiviv se slovům zemřelého,
zůstal a vyprávěl ostatním, co byl slyšel.

Když pak líbilo se Pánu skoncovati stráž a námahu slu-
žebníkův jeho, kteří už ani tolikerého soužení nemohli snést
a neměli už čeho do úst vzíti, čímž jak sami, tak i koně jejich
velmi zeslábli, ustanovili se vespolek konati třídní půst
s modlitbami a almužnami, aby na jejich pokání a úpěnlivé
prosby Bůh smiloval se nad nimi.

Hlava XXI. O válce, kterou Frankové Turkům vyhlásili.

Zatím uradivše se, vzkázali Turkům po Petru Poustevníku, L. P.
1098
že nepostoupí-li jim pokojně země, která ode dávna ná-
ležívá křesťanům, na druhý den najisto začnou proti nim

válku. Nebo chtěli-li by jinak, ať buď po pěti nebo po deseti nebo po dvaceti nebo po stu vojínech s každé strany vybraných utká se bojem, aby utkáním všech tak veliké množství lidu nezhybnulo, a která strana druhou porazí, ta ať město i království svobodně vezme. To bylo vzkázáno, ale Turci na to nepřistoupili, a důvěřující v množství lidu svého a v sílu, troufali si, že naše přemohou a zničí. Počítali, že jest jich úhrnem tři sta tisíc jezdcův i pěších, o našich pak věděli, že jsou pěší, slábi a špatně opatřeni. Petr legát tedy vrátil se s odpovědí. Frankové uslyšavše ji, hotovili se k boji, nic nepochybující, ale v Boha naději svou úplně skládající. Předáků tureckých, kteréž oni emiry zovou, bylo mnoho. Jsou to Korbagath, Meledukat, Amisoliman a mnoho jiných, kterých tu vypočítávati nebudeme.

Hlava XXII. O přípravě k boji.

L. P.
1098

Franktí pak knížata byli tito: Hugo Veliký, Robert hrabě Normanský, vévoda Godfrid, hrabě Raymund, Bohemond a mnozí jiní, nižší však těchto. Bůh požehnej duši Ademara, biskupa puyského, kterýžto, muž apoštolský, dobrotivě vždycky lidu povzbuzoval a v Pánu posilňoval. O svaté opatření! Předchozího večera přikázal skrze hlasatele všemu vojsku Božímu, aby každý dle možnosti dal svému koni jakoby almužnou hojněji píce, aby nazejtří při jízdě v hodinu boje hladem nezemdlívali. Poručeno a vykonáno. Takto tedy všickni připravivše se k boji, vyšli záhy ráno z města, což bylo dvacátého osmého června, napřed škadrony jízdy a za nimi pěší voje, po rotách a falangách, náležitě rozděleny, každá za svou korouhví. Mezi nimi byli kněží v bílém odění, kteří za veškeren lid plačíce Pánu žalmy pěli a prosby přehojné ze srdcí vroucích vylévali. Tu jeden Turek, jmenem Amirdal, vojín velmi chrabří, uzřev, jak lid náš proti nim se zdviženými korouhvemi takto vychází, velmi se podivil. A poznav znaky našich velmožů, kteréž viděl spořádaně postupovati, usoudil, že co nevidět dojde k boji. Bylť přebýval v Antiochii, i věděl, že taký jest obyčej Franků, a proto spěchaje ke Korbagathovi oznamoval mu, co byl uzřel, řka: „Co hraješ v šachy? Hle Frankové přicházejí!“ Jemužto on odvětil: „Při-

cházejí-liž k boji?“ Na to Amirdal: „Ještě nevím“, vece, „ale posečkej.“ A Korbagath též se podíval a uzřev, jak korouhve našich knížat v pořádku na druhou stranu se nesou a šiky odděleny pěkně za nimi postupují, vrátiv se řekl: „Hle Frankové! Co myslíš?“ On praví: „Boj tuším. Ale ještě chvílečku počkej, neboť nerozeznávám, čím jsou znaky, jež vidím.“ A znovu pozorněji se podíval, poznal znak biskupa puyského, s třetí rotou postupující. Tu nemaje už stání, Korbagath sám dí: „Hle Frankové přicházejí, nyní buď utec neb dobře bojuj, neb vidím, jak se blíží znak velikého Papeže. A strachuj se dnes porážky od těch, o kterých jsi myslil, že nadobro potření budou.“ I řekl Korbagath: „Pošlu k Frankům a povolím jim dnes, co mi včera vzkazovali.“ Amirdal však jemu: „Poždě“, vece, „jsi promluvil.“ On přece vzkázal, ale nedosáhl, čeho žádal. Amirdal pak ihned od něho se vzdaluje, ostruhami pobádal koně. Rozmýšlí se, nemá-li utéci, přece však druhů napomíná, by statečně bojovali všickni a metali šípy.

Hlava XXIII. O boji a vítězství křesťanův a o útěku Turkův.

Hle, Hugo Veliký a Robert hrabě Normanský, jakož i hrabě Flanderský Robert v prvním voji ustanoveni jsou útočníky. V druhém pak vévoda Godfrid s Alemany a Lotrinčany následoval. Za nimi postupoval biskup puyský a lid hraběte Raymunda, Gaskoňci a Provençalové. Hrabě Raymund sám zůstal ve městě na stráž. Poslední pak voj vedl obezřele Bohemond. Turci zříce, jak všecko vojsko francké útokem nejděvější na ně se žene, rozptýleni, jak jejich obyčejem, vybíhali a šípy metati se jali. Ale poněvadž s nebe puštěn byl na ně strach a jako by celý svět na ně se hnál, všickni dali se na zmatený útěk a Frankové stíhali je, seč byli. Měli však Frankové málo koní a hladem sesláblé, proto nezajali pohanů, kolik by bývalo náleželo, ale stany jejich všecky zůstaly na poli; též jejich věci nejrozmanitějších ve stanech těch našli, totiž zlato, stříbro, pláště, roucha, nádoby a mnoho jiného, což oni zděšení a po polích prchající buď zůstavili nebo pustili a pozahazovali, totiž koně, mezky, velbloudy, osly, překrásné turbany, luky a šípy s toulci. Jelena rychleji utíkal Korbagath, kterýž slovy tak vzteklými a hrozbami již tolikrát

L. P.
1098

byl Franky pobit. Ale proč prchal on, kterýž měl tolik lidu a koni dobře opatřeného? Protože proti Bohu bojovati usiloval a Pán jeho chlubnost z daleka prohlédaje, zmařil ji i jeho sílu. A majíce dobré a rychlé koně, Turci unikli; pomalejší však ostali v rukou Franků. Mnozí ovšem z nich i z pěších Saracenů byli utraceni. Ženám, které našli v jejich stanech, nic jiného zlého neučinili Frankové, leda že kopí svá jim do břich vráželi. Po té všickni hlasem plesavým Bohu dobrořečili a oslavovali ho, kterýž v takové nouzi a úzkosti pravici své dobrotivosti osvobodil je, doufající v něho, od nepřátel tak ukrutných, a též poražené, zatím co křesťané byli téměř již přemoženi, mocně rozptýlil. Jejich zbožím oni se obohativše, radostně navrátili se do města.

Antiochijské město památné když bylo vzato,
let tehďáž jedenáct set, léto a léto odečtouc,
od doby té bylo zašlo, z Panny co Pán narodil se,
slunce pak osmnáctkrát vyšlo znamením Blíženců.

Tehďáž umřel biskup Ademar, prvního srpna, jehožto duše poživej věčného klidu. Amen! A tehdy Hugo Veliký se souhlasem velmožů odejel do Cařihradu a odtud do Francie.

Hlava XXIV. Po těchto všech událostech slavný sbor vůdců všeho vojska poslal jest Veleknězi Římskému tento list:

L. P. 1098 „Pánu ctihodnému papeži Urbanovi Bohemond a Raymund hrabě Svatojilský, Godfrid vojvoda Lotrinský a Robert hrabě Normanský, Robert hrabě Flanderský a Eustach hrabě Boloňský pozdravení a věrné služby a jakožto synové svému otci duchovnímu pravé v Kristu poddanství.

Chceme všickni a toužíme, by vám známo bylo, kterak velikým milosrdenstvím Božím a přezjevným jeho přispěním dobyto bylo od nás Antiochie, a Turci, kteří Pánu našemu Ježíši Kristu mnoho potup byli napůsobili, zajati a pobiti, a my, Jerusalemsťi Ježíše Krista, příkoří a urážky svrchovaného Boha pomstili; a kterak my, kteří dříve Turky jsme obléhali, později od Turků, z Chorasán a z Jerusalema a Damašku a mnoha jiných končin přicházejících, obleženi byli, a kterak milosrdenstvím Ježíše Krista byli jsme vysvobozeni.

Když tedy po dobytí Nikeje porazili jsme ono převeliké množství Turků, jak jste slyšeli, prvního července proti nám táhnoucím v údolí Dorotilly, a onoho velikého Solimana na útěk obrátili a všechno jejich jmění, zemi i věci uloupili, a zabrali a upokojili celou Romanii, přistoupili jsme k obléhání Antiochie. Při obléhání tom mnoho zlého jsme vytrpěli, jak boji sousedních Turkův a pohanů, kteří na nás často a u velikých množstvích se vrhali, abychom pravdivěji řekli, obležení jsouce od těch, které v Antiochii jsme oblehli. Posléze překonány všechny boje a jejich zdarem víra křesťanská vyvýšena jest tímto způsobem: Já Bohemond, smluviv se s jedním Turkem, který mi to město zradil, dal jsem krátce před úsvitem připevniti ke zdi žebře a tak města dříve Kristu odporovavšího třetího června jsme dobyli a Kassiana, samovládce toho města, s mnoha jeho vojáky jsme zabilí a jejich ženy, děti i čeledi se zlatem a stříbrem a všemi jejich statky jsme zadrželi. Věže však antiochijské, od Turkův opevněné, dobytí jsme nemohli. A když na druhý den chtěli jsme se na ni obořiti, uzřeli jsme nesčetné množství Turků po všech polích se hemžících, kteréž už mnoho dní jsme čekali, že z vnější strany na nás udeří. Ti třetího dne nás oblehli a do oné tvrze přes tisíc se jich vhrnulo a branou té tvrze chtěli vtrhnouti do města, pod tvrzí položeného a nám i jim společného. My pak na jiné hoře stojíce, proti oné věži, střežli jsme cesty, mezi obojím vojskem do města sestupující, aby oni, mnohem početnější nás, nenaivali se na nás a uvnitř i zevně ve dne v noci bojujíce, přinutili jsme je couvnouti do bran tvrze, k městu se otvírajících a vrátiti se na hrad. Když tedy viděli, že s té strany nijak nemohou nám uškoditi, tak nás se všech stran obklíčili, že nikdo z našich vyjíti ani k nám přijíti nemohl. Tím byli jsme všickni hrozně sklíčení a ztrápeni, a hladem a všelikým jiným soužením umírajíce, mnozí z nás zabíjeli a jedli své hladové koně a osly. Ale zatím přispěla nám nejmilostivější slitovnost všemohoucího Boha, jež nad námi bděla, a v chrámě blaženého Petra, knížete apoštolského, našli jsme kopí, kterým proboden byl rukama Longinovým bok našeho Spasitele, a to na trojí zjevení, jehož se dostalo jednomu sluhovi Božímú od svatého Ondřeje Apoštola, kterýž také ukázal místo, kde kopí leží. Tím nalezem a jinými mnoha božskými zjeveními tak jsme byli po-

vzbuzení a posilnění, že jak dříve byli jsme sklíčení a bázlivi, po té nejsmělejšími a nejčilejšími k bojování jsme byli a druh druhu povzbuzovali. Tři neděle tedy a čtyři dni byvše obléhání, o vigiliích apoštolů Petra a Pavla, v Boha důvěřující, ze všech nepravostí svých se vyzpovídavše, z bran městských se vši naší válečnou hotovostí jsme vytrhli, a tak maloučko nás bylo, že oni tvrdili, že nikterak proti nim neútočíme, ale utíkáme. My pak vše přistrojivše a jak pěší, tak jezdci v pevné řady se spořádavše, kde největší jejich moc a statnost byla, tam směle jsme se vrhli s kopím Páně a od prvního postavení bitevního na útěk jsme je tlačili. Oni, jak jejich obyčejem jest, na vše strany se rozutíkali, zaujímajíce pahrbky a cesty, a vši mocí snažili se obklíčiti nás. Tak totiž myslili všecky nás pobíti. Ale my mnoha boji vyučili jsme se proti jejich chytrostem a lstem, a milost a slitovnost Boží tak nám přispívala, že ač tak maloučko nás bylo proti nim, všecky jsme je stlačili v hromadu a stlačené, ana pravice Boží s námi bojovala, utíkati a tábor se vším, co v táboře bylo, opustiti jsme donutili. Přemohše je a celý den stíhavše a mnoho tisíc jich pobivše, do města radostní a veseli jsme se vrátili. Tvrz pak jmenovanou jeden emir, který ji držel s tisíci muži, vydal Bohemondovi a skrze jeho ruku křesťanské víře jednomyslně se poddal. A tak náš Pán Ježíš Kristus celou Antiochii podrobil římskému náboženství a víře. Leč poněvadž do radostných věcí vždycky se mísívá něco smutného, onen biskup puyský, kterého svým náměstkem s námi jsi poslal, když dobojována byla bitva, již čestně se účastnil, a město upokojeno, dne prvního srpna umřel.

Nyní tedy my synové tvoji, zbaveni jsouce otce nám daného, tobě, duchovnímu otci svému vzkazujeme, abys, započav tuto cestu a řečmi svými nás přiměv všecko příbuzenstvo i země naše i cožkoliv jest na zemi, opustiti a s křížem Krista následovati nám kázal a k vyvýšení jména křesťanského nabádal, a k naplnění toho, k čemu jsi povzbuzoval, za námi přišel a co nejvíce jich sezval, aby s tebou přišli. Neb odtud jméno křesťanské vzalo původ. Když totiž blažený Petr na stolci, který denně zříme, nastolen byl, tehdy ti, kteří dříve nazýváni byli Galilejskými, ponejprv odtud a hlavně nazváni byli křesťany. Což tedy na světě náležitějším se zdá, než abys ty, jenž jsi otcem a hlavou křesťanského náboženství, do prv-

ního a hlavního města křesťanství přišel a válku, kteráž tvou jest, dobojoval? My porazili jsme Turky a pohany, bludařů však, Řekův a Arměnců, Syrův a Jakobyťů zdolati jsme nemohli. Vzkazujeme tedy, znovu vzkazujeme tobě, nejmilejšímu otci našemu, abys ty, otec a hlava, na místo svého otcovství přišel a blaženého Petra jsa náměstkem, na stolci jeho zasedl a nás syny své ve všem řádném, co třeba konati, měl poslušnými, a všecky herese, ať jakéhokoli rodu, svou autoritou a naší silou vykořenil a zničil, a tak s námi cestu Ježíše Krista od nás začatou a od tebe kázanou dokonat a též brány obojího Jerusaléma nám otevřel a hrob Páně svobodným a křesťanství nade vše vyvýšeným učinil. Nebo přijdeš-li za námi a cestu tebou začatou s námi dokonáš, celý svět bude tebe poslušen. Což abys učinil, učíň Bůh, kterýž jest živ a kraluje na věky věkův. Amen.“

Hlava XXV. O dobytí jiných měst. O začatém obléhání tvrze Arky a o cestě a příchodu Franků k Jerusalému.

A když u Antiochie za čtyři měsíce muži naši i koně jejich odpočinkem a potravou se zotavili a znovu sil nabrali, kteříž velikou námahou mnoho dní trvavší byli zmořeni, jedna část vojska uradivši se vydala se do vnitřní Syrie, chtějíc cestu jerusalémskou protáhnouti, s vůdci Bohemondem a hrabětem Raymundem. Jiná knížata dlela ještě v končinách antiochijských. Tito dva s lidem svým velmi chrabrymi útoky dobyli dvou měst, Bary a Marry. Prvního dobyvše velmi rychle a povražděním občanů zcela je zpustošivše a pobravše všecko, co v něm našli, spěšně táhli ke druhému. Tam po dvacetidenním obléhání udeřil na náš lid strašlivý hlad. Hrozím se pověděti, že mnozí naši příliš jsouce trápeni krutým hladem, krájeli kusy z kyčlí Saracenů již tam zemřelých, a vařili si je a jedli a poněkud na ohni opečené divoce požírali. Takto více obléhatelé než obležení byli souženi. Zatím zrobivše stroje, jaké mohli, a přitáhše je ke zdi, útokem veliké odvahy s pomocí Boží Frankové přešli přes zeď do města a toho dne a následujícího všecky Saraceny od nejstaršího do nejmladšího pozabíjeli a všecko jmění jejich zloupili. Když město bylo takto potřeno, Bohemond

L. P.
1008-9

vrátil se do Antiochie, z níž tehdy vytlačil lidi hraběte Raymunda, kteréž tam strážci svého podílu byl ustanovil. Později to město s celým krajem ujal v držení. Pravilť, že zabráno bylo tajnými úmluvami a lstí. Hrabě Raymund, k němuž připojil se Tankred, bral se dále začatou cestou. Též hrabě Robert Normanský druhého dne po odtáhnutí od města Marry, kterou byli vzali, a témuž vojsku se přidružil.

Léta pak tisícího devadesátého devátého přitáhli jsou k tvrzi řečené Arka na úpatí pohoří Libánského, kterouž založil Araceus, jak se čte, syn Chanaanův, vnuk Noemův. Ale poněvadž přenesnadno jest dobyti jí, bezmála pět neděl se namáhali obléháním a ničeho nezmohli. Vévoda Godfrid a Robert hrabě Flanderský též za nedlouho vydali se za tímto vojskem. Ti sužovali obležením tvrz Gibellum, tu však přišlo k nim od oněch poselství, aby jim přispěli na pomoc; pročť ihned odtáhli od Gibella a k vojsku dle vzkázání za příčinou boje pospíchali a s nimi potom leželi kolem města, neboť k boji, pro který tam přišli, nedošlo. V obléhání tom úderem kamene zahynul Anselm z Ripemontu, rytíř chrabrý.

Po té usadivše se společně, uznali souhlasně, že kdyby se tam zdrželi ještě nějaký čas a tvrze té nemohli dobyti, škodu nenapravitelnou by tím všickni utrpěli. Řekli si, že záhodno jest, aby ustali od obléhání a dali se tou cestou, kterouž znali jakožto prázdnou ruchu cestovního, dokavád ještě čeká jich na jejich cestě k Jerusalému čas žní; když takto půjdou, že bude jim možno živiti se všude dozralým již obilím a o této výživě, od Boha připravené, že dospějí jeho vedením místa nejžádoucnějšího. Tak schváleno a tak i učiněno.

Sebravše tedy stany, vypravili se a táhli mimo město Tripolis. Přešedše je, ubírali se mimo tvrz Gibellutum. Byl měsíc duben a živili se již ze žně. Odtud postupující dále, šli ne daleko města Beirutu a přišli na jiné město, o němž se čte, že slulo Sidon, v zemi Zoinické, kteréž založil Sidon, syn Chanaanův, od něhož pocházejí Sidonští. Odtud k Sareptě Sidonské. Potom přišli k Tyru, městu převýbornému, z něhož byl Apollonius, známý nám z četby. O těchto dvou městech Evangelista zmiňuje se slovy: *Do končin tyrských a sidonských*. Nyní však obyvatelé toho kraje nazývají prvé město Sagittou, druhé Sur; neboť hebrejsky sluje Soor. Odtud dále zmínky hodno jest městečko Ziph, u šestého milníku

od Ptolemaidu. Potom táhli mimo Ptolemaidu, dříve Akkon zvanou, kterou někteří z našich omylem měli za Acharon. Ale Acharon jest město filistínské nedaleko Askalonu, mezi Jamnion a Azotem; Akkon pak, to jest Ptolemaida, na jižní straně má horu Karmel. Mimo město to jdouce, na pravo minuli městečko Kayfu, potom ubírali jsme se podél Dory a dál podél Cesareje Palestinské, která však za starodávna slula jinak, totiž Věže Stratonova, v níž Herodes, řečený Agrippa, bratřec onoho Herodesa, za jehož času narodil se Kristus, rozežrán červy bídně skončil. Potom na pravé straně minuli pobřeží mořské a městečko Arsuth a táhli městem Ramathou čili Arimathii, z níž obyvatelé Saraceni utekli den před tím, než tam došli Frankové. Tam našli mnoho píce, kterou naložili na svá hovada a vezli až do Jerusaléma.

Tam prodleli čtyři dni, a nastolivše biskupa k basilice Svatého Jiří a na tvrzích městských lidi na stráž postavivše, brali se dále k Jerusalému. Ještě toho dne přišli až k městečku řečenému Emauzy, u něhož jest Modin, obec Makabejských. Následující noci pak sto vojínů z nejchrabřejších sedlo na koně a za ranních červánků byli nedaleko Jerusaléma a odbočivše chvátili k Betlému: jedním z nich byl Tankréd, druhým Balduin. Když křesťané, kteří tam prodlévali, Řekové totiž a Syrové, dozvěděli se, že Frankové tam přibyli, zaradovali se radostí velikou velmi. Zprvu však nevěděli, jaký to národ jest, a myslili, že to Turci nebo Arabové. Leč když z blízka jasně si je prohlédli a nebylo pochybnosti, že by nebyli Franky, ihned radostně chápali se křížů a všívali si je na roucha a s pláčem i nábožným zpěvem vyšli jim v ústrety: s pláčem, protože se obávali, aby taková hrstečka lidu nebyla někdy, což bylo velmi snadno, od ohromného množství pohanů, kteří tam byli doma, pobita; se zpěvem, protože se jim radovali, dlouho touživše po jejich příchodu a slibující si, že povznesou v bývalou náležitou čest křesťanství, od bezbožníků tak dlouho zlehčované. Oni tam v basilice blažené Marie vroucně se Bohu pomodlivše a navštívivše místo, kde narodil se Kristus, dali si se Syry políbení pokoje a rychle vrátili se k městu svatému Jerusalému. A hle, vojsko postupující pomalu dále, zůstavivši na levo Gabaon, padesát honů vzdálený od Jerusaléma, kdež Josue slunci a měsíci přikázal, přiblížilo se zatím k městu. A když přední stráž,

korouhevníci, ukázali občanům zdvižené korouhve, oni ihned vytrhli nepřátelsky proti nim z města. Ale jak spěšně vyšli, ještě spěšněji byli brzy zahráni do města.

Nad červnem již plál hřejivý zdroj světla po sedmé,
Jerusalém franckým když obležením byl sevřen.

Hlava XXVI. O poloze Jerusaléma.

L. P.
1099

Jest pak město Jerusalém položené na místě kopcovitém, bez potoků, lesů a studní, krom jediného pramene Siloe, vzdáleného od města, co by z luku dostřelil, kdež bývá časem dosti vody, časem však vysychá a jen tenounce teče: studánka ta jest na dně údolí pod horou Sionem, na místě, kde stéká tam potok Cedron, jenž v zimní čas teče středem údolí Josafat. Jest však ve městě mnoho cisteren, pro zimní deště vykopaných, a jest v nich dosti hojně vody. Vně města jest jich ještě více, a slouží lidem i dobytku k občerstvení. Město, jak známo, vystavěno jest v nejpríhodnější velikosti do kruhu, tak že ani malostí ani rozlehlostí nikomu se neznechutí a vzdálenost od hradby ke hradbě jest čtverý dostřel šípu. Na západní straně má věž Davidovu, obojím bokem doplňující zeď městskou; horu Sion na poledne o něco méně než by z luku dostřelil; na východ horu Olivovou, tisíc kroků od města. Ona věž Davidova jest od spodu až do prostřed pevně zděna a sdělána z velikých kvádrů, rozlitým olovem stmelených; a kdyby dobře byla zásobena potravou, patnáct, dvacet lidí uhájilo by jí proti všem útokům nepřátelským. V témže městě jest také chrám Páně, kruhovitě stavěný, na místě, kdež dříve Šalomoun byl vystavěl onen podivuhodný, a ač s oním dřívějším nikterak ho nelze měřiti, přece jest to stavba podivuhodná a tvaru přeúhledného. Chrám hrobu Páně též jest tvaru okrouhlého, a nikdy nebyl pokryt, nýbrž dle mistrného plánu moudrého stavitele klenba nebyla uzavřena a chrám stálým průdechem otevřen jest k nebi. Nemám moci ani smělosti ani pochopení, abych vyličoval památnosti tamější, některé ještě viditelné, některé však již zašlé, abych v něčem neoklamal těch, kteří to čtou nebo poslouchají. Uprostřed chrámu, jak jsme viděli ponejprv tam vstoupivše i později téměř po dvaceti pěti letech, stojí jakási přirozená

skála, ve které, jak zbožně věstili, pod pečeti uzavřena prý jest archa úmluvy Hospodinovy se schránou i deskami Mojžíšovými, an Josiáš, král judský, uložiti ji kázal, řka: *Nikterak ji neodnesete z místa tohoto*. Předvídalť budoucí zajetí. Ale tomu odporuje, co čteme ve výpisech Jeremiášových v druhé knize Machabejské, že Jeremiáš sám skryl ji v Arabii řka, že nikterak nebude nalezena, dokavad národové mnozí se neshromáždí. Bylť on vrstevníkem tohoto krále Osiáše, toliko že král dokonal život dříve, než Jeremiáš zavražděním skončil. Na skále té stál prý také Anděl Hospodinův a zahubil lid, pro sčítání, Davidem nemoudře podniknuté a Hospodinu se protivící. Později balvan ten, poněvadž hyzdil chrám Páně, byl pokryt a mramorem vydlážděn, a nyní jest tam postaven oltář a kněží tam upravili kůr. Tento chrám Páně všickni Saraceni měli u veliké úctě, a raději než kdekoli jinde konali tam své modlitby dle svého zákona, ač postavivše si tam ve jmenu Mahumetovu modlu, marnili je; a také žádného křesťana tam nepouštěli. Druhý chrám, jenž sluje Šalomounův, veliký jest a podivuhodný, není však to ten, který Šalomoun dal vystavěti. Pro svou nuznost nemohli jsme ho udržeti ve stavu, ve kterémž jsme jej našli, pročez z veliké části se již hroutí. Nechybí městu ani vodovodů po ulicích, a v čas dešťův odtéká jimi všecka nečistota. Aelius Hadrianus císař též podivuhodně okrášlil to město, a ulice a náměstí dlažbou pěkně vyzdobil. Po něm Jerusalém nazývá se Aelia. Těmito i jinými podobnými památkami město jest úctyhodno a slavno.

Hlava XXVII. O obležení města Jerusaléma.

Frankové patřice na ně zřeli, že nesnadno bude dobývati ho, pročez náčelníci naši rozkázali přistrojiti dřevěné žebře, které by se přistavily ke zdi a po nichž lýtým útokem přešla by se zeď a do města s pomocí Boží se vkročilo. Když to bylo učiněno, dne sedmého potom, na výzvu velmožů, za jasného rána zaduto v rohy a divoucím útokem se všech stran vrhli se na město. Ale když až do šesté hodiny denní útočili a přece po žebřích přistavených vniknouti tam nemohli, poněvadž žebřů bylo málo, smutni zanechali útoku.

L. P.
1099

Po té sešli se v radu a rozkázáno bylo, aby řemeslníci připravili stroje, jež by se přisunuly ke zdi a tak s přispěním Božím dosáhlo se žádaného účinku. Tak i učiněno. Zatím netrpěli nedostatkem chleba ni masa; ale poněvadž místo ono jest suché a bezvodé a není tam řek, mužové i hovada jejich velmi střídali nedostatkem pitné vody. Protož, ana potřeba kázala, vyhledávali vody daleko a čtyři i pět mil namáhavě ji nosili v měchách denně k obležení. Když pak stroje byly přichystány, berany totiž a krty, připravili se k útoku na město. Mezi těmi umělostmi sroubili též z mála dříví, poněvadž mnoho staviva na těch místech není, věž, kterou v noci na povel k jednomu rohu města po kusech přinesli, a tak téhož rána, přistrojivše kamenomety a ostatní pomůcky, velmi rychle ji sbili a nedaleko hradby vztyčili. A takto vztyčenou a kožemi zevně dobře ochráněnou pomalu postrkovali, až ji přirazili ke zdi. Tu pak nemnoho vojínů, ale udatní, na znamení rohu, vstoupilo na ni, ale Saraceni neméně odhodlaně měli se k obraně a oheň, olejem a sádlem živený, na pochodních na onu věž a na vojíny, kteří v ní byli, praky svými metali. A na mnohé s obojí strany číhala smrt a stávali se náhle její obětí. Na té straně, kde hrabě Raymund se svými lidmi pokoušeli se o ztečení hradeb, totiž na hoře Sionu, podniknut byl veliký útok se stroji. S jiné strany, kde stáli vévoda Godfrid a Robert hrabě Normanský, a Robert Flanderský, útok na zeď byl ještě silnější. Tak bylo toho dne. Na druhý den chopili se téže práce, a když zaduto bylo na všechny rohy, co nejmužněji obořili se na zeď, tak že na jednom místě ranami beranů ji prorazili. Viselyť před baštami hradebními dva trámce, na lanech tam uvázané, kteréž Saraceni si tam byli připravili, aby jim byly užitečnou ochranou proti nárazům pák a kamenů. Ale co sobě k dobrému učinili, to řízením Božím později ke zlému jim bylo obráceno. Neboť naši přitáhnuvše ke zdi onu věž a kosami přetavše provazy, na nichž ona břevna visěla, z břeven těch upravili sobě obratně most s věže na hradbu. A náhle vzňala se jedna kamenná tvrz na hradbě, na niž naši ohňostrújci byli vrhali plameny, a poněvadž dřevěné bednění i nářadí poskytovalo ohni potravu, brzy dým i plamen tak počal vyrážeti, že ani jeden z občanů strážců nemohl tam již setrvat. Brzy tedy Frankové velikolepě vstoupili do města, v hodinu

polední, v den, který býval Venušiným, v který též Kristus na kříži celý svět vykoupil, za dutí rohů všickni křičíce, mužně se obořující, a *Bůh pomozí* volající, a vztyčili korouhev na slemeni hradebním, čímž pohané vůbec zděšení, v soustkách ulic udatnost svou všickni v rychlý útěk proměnili. A ač rychle utíkali, ještě rychleji byli stíháni. A hrabě Raymond, jenž s druhé strany města s lidem svým statečně útočil, ještě toho ani nepozoroval, až spatřili Saraceny vyskakovati přes zeď ven. To uzřevše rozradostněni co nejrychleji hnali se do města a s ostatními kleté nepřátele pronásledovati a vražditi neustávali. Někteří z nich, Arabové i Ethiopané, utíkající vhrnuli se do věže Davidovy, někteří pak do chrámu Páně a Šalomounova se uzavřeli, v jichž síních útokem ne-smírným bylo na ně udeřeno; nikde nebylo místa, kde by Saraceni mohli uniknouti našim mečům. Na chrámě Šalomounově, kamž utíkající vstoupili, mnozí z nich ubodáni byli šípy a se střechy smetáni dolů, a v chrámě též asi deset tisíc jich bylo postínáno. Kdybyste tam bývali byli, po kotníky byste se brodili v krvi utracených. Co ještě vyprávěti? Ni jediný z nich nezůstal na živu. Ba ani žen a dětí jejich nešetřili.

Hlava XXVIII. O kořistích, jež křesťané vzali.

Bylí byste viděli něco divoucího, když panošové naši i pěšcové chudší prohlédše chytrost Saracenův, také mrtvé již párali, aby jim z vnitřností vybrali peníze byzantiny, které za živa ohavnými chřtány byli polykali. Z té příčiny po několika dnech snesše mrtvoly na velikou hromadu, na popel je spálili, a takto v popelu snáze ono zlato našli. Tankred pak spěšným během vstoupiv do chrámu Páně, mnoho zlata i stříbra a drahého kamení tam uchvátil. Ale to všecko vrátil a věci samy nebo jejich cenu místu svatosvatému odevzdal, třebaš tehdy nic božského se tam nekonalo, poněvadž Saraceni svůj zákon modloslužebný pověrečným řádem tam prováděli, a žádného křesťana tam nepustili.

Hlučně meči s tasenými hrnul náš lid se do města;
zniknout nikdo není, pro Boží Smilování byť prosil.
Luza padá jak jabka zhnílá, když větve pohne,
neb žaludy s křemeláků, když jimi zatřese vítr.

L. P.
1099

L. P.
1099

Po oné hrozně porážce vtrhovali do domů občanů, berouce vše, cokoliv tam našli; ale tak, že tomu, kdo první vkročil do domu, ať byl bohat či chud, nikterak od jiného nebylo činěno příkoří, aby nezabral a nedržel domu toho nebo paláce a všeho, co v něm našel, docela tak, jako by svoje vlastní věci ujal. Takového tedy práva vespolek šetřiti se usnesli. Tím mnoho chudých zbohatlo. Potom vypravili se k Hrobu Páně a slavnému jeho chrámu, duchovní i laikové, a plesavým zvučným hlasem zpívajíce Hospodinu píseň novou, rozradostněni všickni navštívili svatosvatá místa, tak dlouho žádaná, aby tam oběti přinesli s přepokornými modlitbami. O, dobo žádoucná! ó dobo mezi všemi dobami památná! ó podniku nade všechny podniky vynikající! právě žádoucný, poněvadž všickni víry katolické ctitelé vnitřnou touhou srdce vždy sobě přáli, aby místo, na kterém všeho stvoření Tvůrce pokolení lidskému, Bůh člověkem se stav, milostivostí svou mnohonásobnou udělil dar spasitelného přetvoření, narodiv se, umřev a zmrtvýchvstav, od prznění uhnízdivších se tam pohanů bylo někdy očištěno, a tak dlouho pověrou jejich byvši hyzděno, posléze těmi, kteří v něho věřili a doufali, ve stav bývalé důstojnosti bylo znovu povzneseno. A právě památný a právem pamětihodný, poněvadž všecko, co Pán Bůh náš Ježíš Kristus, na zemi jakožto člověk s lidmi obcovav, činil a učil, k nejslavnější paměti pravověrnými bylo obnoveno a vzkříšeno. A co týž Pán skrze tento lid svůj, tak jemu tuším milý a tak jím chovaný a tak mu důvěrný, k dílu tomu vyvolený, chtěl vykonati, to až do konce věku jakožto památnost jazyky všech pokolení bude se hlásati a potrvá.

Hlava XXX. O zvolení krále a patriarchy a o nalezení kříže Páně ve městě.

L. P.
1099

Léta tisícího, k tomu bez jediného stého,
Panny co nám porodem slavným spasení jest vzešlo,
patnáctkrát Foibos světlem když červenec ošleh',
Jerusalém Franků chrabrými byl útoky získán.
Godfrid pak zemi té byl svorně za vévodu vybrán.

Toho pro vznešený rod a osvědčenou chrabrost a trpělivou mírnost jakož i mravův jemnost všecken lid vojska Páně ve městě svatém zvolil knížetem království, aby je zachovával a spravoval. Potom též umístili v chrámě Hrobu Páně kanovníky, kteří by též v chrámě jeho mu sloužili. O patriarchovi však se usnesli, aby ještě nebyl ustanoven, dokud by se neotázali papeže římského, kterého schvaluje. Zatím Turci a Arabové, i černí Ethiopané, počtem téměř pět set, kteří se byli natlačili do věže Davidovy, žádali hraběte Raymunda, který poblíž té věže bytoval, aby peníze jejich ve věži si podrže, toliko živé je propustil. On jim to povolil, i odešli do Askalonu.

Tehdy líbilo se Bohu, že se nalezla na místě skrytém částka kříže Páně, od dávného již času muži nábožnými skrývaná, nyní pak jedním člověkem Syrem z vůle Boží vyjevená, kterouž s otcem svým, vědomým toho, pilně tam byl ukryl a choval. Tuto částčku, v podobu kříže upravenou, a zlatou i stříbrnou ozdobou obkládanou, všickni shromáždění vysoko vyzdviženou ku hrobu Páně a odtud též do chrámu donesli, radostně žalmy pějíce a děkující Bohu, jenž tolik dní poklad svůj i náš sobě i nám byl schraňoval.

Hlava XXXI. O příchodu a porážce pohanův a o vítězství křesťanův.

Babylonský král však a vůdce vojska jeho Lavedal uslyševše, že Frankové se přiblížili a podrobují si krajiny království babylonského, vyhlášením svolali množství Turkův i Arabův a Ethiopův a pospíchali utkat se s nimi bojem. A když znovu od poslů se dozvěděli, že již Jerusalema bylo dobyto a jak lítě, onen vůdce babylonský rozhořčen pospíchal, aby buď boj s nimi svedl nebo v městě tom uzavřené oblehl. Když to oznámeno bylo Frankům, pojavše plán veliké smělosti, namířili své šiky proti těm tyranům k Askalonu, nesouce s sebou dřevo spasitelného kříže, o němž jsme se už zmínili. A jak jednoho dne potulovali se sem a tam nedaleko Askalonu, čekající bitvy, padli tam na nemalou kořist volů a velbloudů, ovcí a koz. Tato stáda naši knížata podvečer kázali sehnati k stanům a vyhláškou zakázali, aby na-

L. P.
1099

zítrí, kdy očekávali boje, s sebou jich nevodili, aby volní jsouce od všelikých zavazadel, hotovi byli k boji. Ráno pak vyslavše zvědy, dověděli se, že pohané se přibližují; pročez tribunové a setníci ihned lid spořádavše do šikův a klínů, přeopatrně veleli začítí boj a se zdviženými korouhvemi proti nepříteli směle vykročili. A tu byste byli viděli, jak zvířata kořistí, jako by na povel vůdcův s pravé a levé strany vojů se rozestoupila a přímo postupovala, ač nikdo jich nevedl; a mnozí pohané z dále vidouce je s našimi vojíny, soudili, že to všechno jest vojsko francké. Nepřátelé, národ nesčetný, přiblíživše se již k našim klínům, jako jelen vidlicemi parohů dorážející, přední klín svůj vidlicovitě rozvětvlí, rozvinuli čelní tlupy arabské a obmýšleli obklíčiti naše zadní voje, kdež vévoda Godfrid potom, s hustým vojem ozbrojenců se tam stáhnuv, poslední šik řídil. Ostatní totiž velmožové veleli buď v prvním nebo v druhém šiku. Když však vojska přiblížila se k sobě, co by téměř kamenem dohodil, pěšcové naši rozestoupili se a pustili na ně déšť šípů. A po šípech převhodně následovaly ihned oštěpy, ani jezdcové naši, jako by přísahou všickni se vzájemně utvrdivše, prudkým útokem vyřítili se na ně, a kteří čtvernožci jejich nebyli rychlých nohou, smrtelnými ranami z bodání padali převalující se na své jezdce, a za hodinku mnoho těl bezduchých zsinalo. A mnozí z nich strachem vylézali na stromy, ale i tam dostihly jich šípy, a smrtelně raněni padali nešťastně na zemi. Na všech stranách pronikavým útokem Saraceni hynuli. A kteří unikli, hnáni byli za stany až ke hradbám askalonským, kteréžto město vzdáleno jest od Jerusalema sedm set a dvacet honů. Vůdce jejich Lavedal, jenž byl v prvním šiku, jakkoliv dříve Franky zlehčoval, obrátil se a utíkal jak zajíc, a s ostatními zůstavil jim, nemoha jinak, svůj rozepiatý stan, plný peněz. Frankové vrátivše se, veselili se z vítězství a děkovali Bohu a opět se shromáždili. Po té vstoupili do jejich stanův a našli v nich mnoho pokladů, zlato, stříbro, pláště, oruží, drahé kamení, kteréžto dvanácté takto nazývají: jaspis, safír, chalcidon, smaragd, sardonix, sard, chrysolith, beryll, topas, chrysopras, hyacinth, amethyst. Našli tam též nádoby a náčiní nejrozličnější, čepice zlacené, vzácné prsteny, překrásné meče, spíží, mouku a mnoho jiného. Té noci pak hospodovali na tom místě a bdějíce dobře byli nastráženi, neboť soudili, že

druhého dne boj se Saraceny bude se opětovati. Leč tito velikým strachem jsouce zděšení, ještě té noci všickni se rozprchli; čehož naši ráno skrze vyzvědače se dozvěděvše, hlasy chvaloplynnými Boha blahoslavili a velebili, jenž dopřál skrovníckému vojsku křestanskému rozprášiti tolik tisíc nevěrcův. Blahoslaven tedy Bůh, jenž nedal nás v uchvacení zubům jejich! Blažent zajisté národ, jemuž Hospodin jest Bohem! Zdaliž nehrozili mu Babylonští řkouce: Pojdme a vezměme Jerusalém s Franky v něm zavřenými! a všecky je pobijíce, vyhladme onen hrob tak jim drahý a kameny té stavby za město vyvrzme, aby už ani zmínky o nich nikdy nebylo! Ale slitováním Božím bylo to zmařeno, ba ještě peníze jejich Frankové vzali a na jejich koních a velbloudech si odvezli. A poněvadž stanův a tolika kopí na polích ležících a lukův a šípů do města svatého odvézti nemohli, všecko to snesli a spálili a po té radostně vrátili se do Jerusaléma.

Hlava XXXII. O návratu knížat do vlasti.

Po těchto událostech líbilo se některým vrátiti se do vlasti svého národa. I spěchajíce, aby se umyli v řece Jordánu a u Jericha v zahradě řečené Abrahamově nasekali si ratolestí palmových, Robert hrabě Normanský a Robert hrabě Flanderský, po lodích vydali se do Cařihradu a odtud cestovali domů do Francie. Raymund pak zašel až do Laodikeje Syrské, míně zůstaviti tam manželku a sám vrátiti se do Cařihradu. Vévoda Godfrid pak podržev u sebe Tankreda a některé ještě, ujal se správy knížectví Jerusalemského, kteráž souhlasem obecným byla naň vnesena.

L. P.
1099

Hlava XXXIII. O Bohemondovi a Balduinovi a jejich pouti.

Když pak uslyšeli pan Bohemond, jenž tehdy vraždil v Antiochii, muž opatrný a rázný, a pan Balduin, bratr jmenovaného Godfrida, jenž zase panoval Edesse městu a okolní zemi za řekou Eufratem, že druhové jejich, kteří je byli předešli, vzali Jerusalém, nesmírně se rozradostnili a Bohu pokorné chvály z toho vzdávali. A jestliže ti, kteří

L. P.
1099

spěšným pochodem je předešli, dobrý a užitečný podnik vykonali, nelze pochybovati, že by těmto dvěma a jejich mužstvu nenáležel rovný podíl na odměně, třebaš teprve později za nimi přibyli. Bylot třeba, aby země a města, s tak velikou námahou již Turkům odňatých, bedlivě bylo stráženo, aby snad Turci, až do Persie už zatlačení, náhlým útokem jich znovu nedobyli, když by všickni byli zemi neopatrně opustili a k Jerusalemu se vydali; čímž by Franky všecky byla stihla nemalá ztráta, jak táhnoucí, tak vracející se. Snad božská Prozřetelnost je zadržela, soudíc, že více prospějí v pracích, které bude vykonati, nežli v pracích, které onino vykonali. O, kolikrát Balduin v končinách mesopotamských boji s Turky byl sužován! Co hlav jejich bylo tam porubáno, ani nelze vypověděti. Často přihodilo se, že s hrstkou jeho lidu bylo mu utkati se s velikými jich zástupy a s Boží pomocí zaradovali se úplnému vítězství. Ale když po poslech Bohemond ho vyzýval, aby oba se svým lidem dokonali zbývající ještě pout do Jerusalema, Balduin ihned své věci náležitě spořádat, vypravil se na pochod. Náhle však zvěděv, že Turci nájezdy činí do jednoho koutu jeho země, ustal od začatého a aniž ještě shromáždil trošku svého vojska, s hrstkou jich vrhl se proti nepřítelům. Oni domnívali se, že už se vydal na svou cestu, a proto když jednoho dne klidně si hověli ve svých stanech a uzřeli bílý znak, jež nosil Balduin, zděsili se a horempádem se rozutekli. A když se svou hrstkou byl je kousek cesty stíhal, vrátil se, aby se vydal na zamýšlenou cestu. I vykročil a Antiochie nechav na pravo, přišel do Laodikeje, kdež nakoupivše potravin a upravivše soumarům břemena, odešli jsme dál. Byl měsíc listopad. A protáhše Gibellem, dohonili jsme Bohemonda, jež tábořil ve stanech před městečkem, jež slulo Valenium. Byl s ním arcibiskup pisanský, jmenem Daibert, jež s některými Toskanci a Vlasy po moři přibyl do přístavu laodikejského a tam nás čekali, by šli dále s námi. Byl tam též jeden biskup apulský. S panem Balduinem byl třetí. Když se tak přátelsky seskupili, počítali jsme, že jest jich na dvacet pět tisíc obojího pohlaví, pěších i jezdců. Ale přišedše do vnitra země saracenské, nemohli jsme od obyvatelů krajiny té, nám dosti nepřátelských, dostati chleba aniž jaké potraviny, poněvadž nebylo, kdo by dal ani kdo by prodal, a poněvadž jmění naše víc a více se sesy-

chalo, mnozí strádali hladem. Též koně a hovada, ana docházela spíše, dvojí trýzeň nadmíru trápila. Bylo jim běžeti a žrádla nedostávaly. Ale ukázala se nám tam na vzdělaných polích, mimo něž jsme šli, žeň jakási, totiž cannamelles, jak je lid nazývá, třtinám skoro podobné. Název složen jest z *canna* (třtina) a *mel* (med), a odtud asi má název med lesní, který se z nich chutně připravuje. Hladovíce, žvýkali jsme tyto třtiny celý den, pro medovou chut, ale málo nás to ukojilo. Těmito i mnohými jinými strastmi, totiž hladem, mrazem a dešti nesmírnými pro lásku Boží jsme strádali. Mnozí též nemajíce chleba, požírali koně, osly a velbloudy, a nad to krutou zimou a dlouhými dešti přečasto byli jsme trápeni, a slunce nesvítilo a nehřálo ani tolik, abychom si mohli osušiti své promočené šaty, když nepřetržitý čtyřdenní nebo pětidenní déšť nás sužoval. Tehdy viděl jsem mnohé, kteří neměli stanů, jak zimou přílišnou umírali; já Fulcher Chartresský, jenž jsem byl při tom všem, viděl jsem jednoho dne mnoho mužův i žen, a zvířat přemnoho, jak přestudeným tím deštěm hynuli. Dlouho by bylo vyprávěti to a snad by to i omrzelo posluchače, neboť nebylo soužení, nebylo bolesti, kterých by lid Boží býval byl ušetřen. Často mnoho jich bylo zabíjeno v těsných úvozech od Saracenů, na cestě číhajících, nebo když šli na lup, hledající si potravu. Byli byste viděli rytíře vznešené, kterak pozbyvše koní, pěšáky se stali. Byli byste viděli, když soumarův ubývalo, jak břemena nakládali na kozy, odňaté Saracenům, a na skopce, které veliká ta tíže velmi zmořovala a záda jim rozbolavila. Všeho všudy dvakrát na té cestě dostali jsme koupiti za předražené peníze chleba a píce, a to od Tripolských a Cesarijských. Vidno tedy, že stěží mohl někdo opatřiti si něčeho vydatného, a když, tož jen s velikou námahou. Velikou věcí bylo, když jsme dostihli Jerusaléma, a naším vjezdem tam dovršena byla ona dlouhá námaha. A když jsme navštívili přežádoucí Svatyni Svatých, nesmírná radost nás naplnila. O, kolikrát uváděli jsme si na paměť ono proroctví Davidovo, v němž praví: *Klaněti se budeme na místě, kde stály nohy jeho!* Což tehdy na sobě zřeli jsme splněno, ač i na mnohé jiné podobně se to vztahuje. *Tam totiž jsme vystoupili pokolení, pokolení Hospodinova, ku vyznávání jména svatého jeho.* Toho dne, kdy jsme vešli do Jerusaléma, byl slunovrat, a slunce dokonavši zimní sestup, začalo znovu zpětný

běh vzestupný. A navštívivše Hrob Páně a Chrám jeho slavný a ostatní místa svatá, dne čtvrtého putovali jsme do Betléma, abychom právě v noc Narození Páně slavili tam výroční slavnost a u jeslí, do nichž Maria ctihodná matka uložila Ježíše, osobně se klaněli, bdějíce na modlitbách. A probdévše tam tu noc nábožně a v třetí hodinu denní slavivše třetí Mši, vrátili jsme se do Jerusaléma. Oh, jaký tehdy byl smrad kolem hradeb městských, uvnitř i vně, z mrtvol Saracenův, ještě tam tlejících, kteréž po dobytí města spojenci naši povraždili, kdekoliv na ně připadli! A když potřebným odpočinkem poněkud jsme se občerstvili i hovada naše, a když vévoda i ostatní velmožové nastolili v chrámě svatého Hrobu patriarchu, totiž výše zmíněného pana Daiberta, zásobivše se a naloživše potřebné věci na hovada, vydali jsme se na zpáteční cestu a putovali k řece Jordánu. Tehdy líbilo se některým ze zadního vojska zůstatí v Jerusalémě a některým z předního vrátiti se s námi. Vévoda pak, jako až dosavad, vládl zemi jerusalémské.

V srpnu za dní jedenáct, jež tenkrát dost byly krušny, Urban jest dokonal, biskup římský převelebný.

Hlava XXXIV. O návratu vévody Bohemonda a hraběte Balduina.

L. P. 1100 **L**éta od vtělení Páně tisícího stého, prvního dne roku, v Jerichu nasekavše si ratolestí palmových k nesení, jakož jest obyčejem, všickni jsme si vzali a druhého dne vykročili jsme na zpáteční cestu. Naším knížatům líbilo se táhnouti městem přímořským Tiberiadou. Moře to, ze sladkých vod shromážděné, měří na dél osmnáct tisíc kroků, na šíř pět. Potom Cesarejí Filipovou, jež jazykem syrským sluje Paneas, rozkládající se na úpatí hory Libanu, kdež vyvěrají dva prameny, z nichž vzniká Jordán, jenž potom protékaje mořem Galilejským, vlévá se do moře Mrtvého. Jezero to, řečené Genezarské, má dle Josefa čtyřicet honů na šíř, sto na dél. Potom řeka jedním korytem plynouc vlévá se do moře, jež sluje Mrtvé, protože ničeho živého nerodí, a soudí se o tomto dehtovém jezeru, že nemá dna, ana tam do propasti vyvrácena byla města, Sodoma a Gomorra. Já však o pramenech těch vtíp-

něji jsem usuzoval, dle blaženého Jeronyma, u něhož jsem četl v jeho výkladu proroka Amosa, že Dau jest v končinách země judské, kde nyní jest Paneas, a že pokolení Dau vystavěla tam město, kteréž jmenem otce svého nazvali Dau. Odtud myslím, že pramen ten sluje Dau, a druhý, připojující se k němu Jor. Přišli jsme pak k městu přepevnému, jež zovou Balbek, založenému Šalomounem, zdmi vynikajícími oběhnanému a nazvanému od něho Thadomorem, dva dni cesty od horní Syrie a od největšího Babylonu šest pochodů, od Eufratu pak den. Toto Řekové nazývají Palmyrou. Na místě tom jest přehojně pramenův a studní, neboť v dolním kraji nikde nevyvěrá voda. Tam vyšli proti nám Turci Damascenští, v počtu téměř čtyř set. A zvěděvše, že jsme bezbranni a námahou velmi zemdleni, myslili nás každým způsobem oslabiti. A kdyby toho dne Balduin nebyl pečlivě a opatrně chránil posledních, mnoho našich byli by pobili. Mokrem z dešťů totiž pokazily se jim luky a šípy, jež v těch končinách kličem se slepují. Bohemond velel pak v prvním klínu. A tak s pomocí Boží ničeho proti nám nepořídili. Po té položili jsme se u řečeného města táborem, a na druhý den, více se přibližující k moři, šli jsme mimo města Tortosu a Laodikeju, kdež také zastihli jsme hraběte Raymunda, jehož jsme tam byli zanechali. A poněvadž spíše byla drahá, nenašli jsme tam ke koupi, čím bychom se uživili, i spěchali jsme bez přetržení až do Edessy.

Hlava XXXV. O zajetí vévody Bohemonda.

Bohemond tedy nejdříve přišel do Antiochie, kdež byl svým lidem radostně uvítán. A držel potom své království šest měsíců jako dříve. Leč když následujícího měsíce července se skrovným svým mužstvem dobýval města Meletinie (kteréž mu patron toho města, jmenem Gabriel, slíbil vydati, o čemž již skrze poselstva učiněna byla vzájemná přátelská úmluva), vyšel mu vstříc jakýs emir, jmenem Danisman, s množstvím lidu tureckého, obmýšleje Bohemonda, neopatrně tak kráčejího, zaskočiti. A nedaleko toho města vyskočil naň se všech stran onen lid bohaprázdný, ve skrýších číhající, a naši neodvažující se boje, poněvadž jich bylo pří-

L. P.
1100

liš málo, rychle se rozprchli a rozehnáni byli, a mnohé z nich Turci pobili a všechny peníze jim pobrali. Bohemonda pak polapeného odvedli si do zajetí. Když pak od vyvázlých rozhlásilo se to neštěstí, veliká skleslost padla na náš lid. Leč vévoda edesský Balduin sebrav Franků, co mohl, Edeských totiž a Antiochijských, neváhal pustiti se po oněch nepřátelích, kdež slyšel, že jsou. A též Bohemond, uříznuv si kadeř vlasů, poslal ji na znamení Balduinovi, aby mu pro lásku Boží rychlou pomocí přispěl. Toho doslechnuv se Danisman a obávaje se jejich chrabrosti, neodvažoval se ještě déle prodlévati před Meltinií, kterou obležením byl sevřel, ale pozvolna před námi utíkaje dbal, aby se vrátil domů. Pročež velmi jsme želeli, když ty tři dni stíhali jsme ho za ono město a marně, neboť velmi rádi bychom byli se s nimi utkali. A když jsme se tak vraceli, jmenovaný Gabriel vydal město Melitinií Balduinovi. A když se byli spřátelili a strážé své tam vpustili, Balduin vrátil se do města Edessy a Antiochijští pro svého pána zarmoucení táhli do svého sídla.

Hlava XXXVI. O smrti krále Godfrida.

L. P. 1100 **K**dyž pak Balduin požíval svého štěstí, hle, posel příšlý z Jerusaléma zvěstoval mu, že vévoda Godfrid, bratr jeho, dne osmnáctého července u Jerusaléma odešel na věčnost.

V červáncích toho léta po šťastném záboru města v odměnu zásluh Pán, ó vévodo ctný Godefride, království to ti dal. Než příliš záhy pohřichu rozloučil jsi se s ním, povalen byv přírody řádem. V okruhu žhoucím lva poprvé když slunce jest vyšlo, v slávu nebes jsi všel, blaženě převeden Michaellem.

Končí se kniha prvá.

Z A Č Í N Á S E K N I H A D R U H Á

DĚJE KRÁLE BALDUINA I.

Hlava I. Kterak Balduin táhl do Jerusaléma ujmout se vlády.

Když tedy ohlášeno bylo pánu Balduinovi, že veškeren lid jerusalémský ho očekává jakožto dědice království, aby se uvázal v knížectví, on lituje poněkud smrti bratrovy, ale více se raduje z dědictví, vzav radu, pronajal zemi svou, kterouž držel, a svěřil jakémus Balduinovi hraběti, příbuznému svému. A sebrav svou hrstku vojska, asi dvě stě rytířův a pěších sedm set, vydal se dne druhého října do Jerusaléma. Někteří se divili, že s tak skrovným lidem odvážil se táhnouti tolika zeměmi nepřátelskými. Neb větší díl jich tajně ušel z našeho sboru, bez našeho vědomí, ustrašených a bázlivců. A když pak zvěděli Turci a Saraceni, že takto táhneme, sebravše všecky svoje, kolik jen mohli sehnati, šli nám ozbrojeni vstříc, kde mysleli, že nám nejvíce uškodí. Táhli jsme Antiochií, potom mimo Laodikeju a Gibellum, Marakleju a Tortosu, Archas a Tripolis. Tehdy král tripolský poslal Balduinovi do jeho stanu chlebů, vína, lesního medu, to jest cukru, a skopců na zabítí; a vzkázav mu, že Dukat, král damašský, a Ginahadoles, král kaliptský, s mnoha Turky a Saraceny a Araby čekají jich, shromážděni na cestě, kterou věděli že půjdeme. Tehdy jsme tomu nevěřili zcela jistě, ale později jsme zakusili, že to bylo pravda.

L. P.
1100

Hlava II. O nástrahách, jež Turci nám nalíčili na cestě, a o chrabrosti hraběte Balduina.

L. P.
1100

Bylť nedaleko města Berytu, asi pět mil od něho, při moři na veřejné cestě přeúzký průsmyk, jemuž ani nám aniž kterýmkoliv jiným tudy jdoucím nijak nebylo možno se vyhnouti, a kdyby nepřátelé ozbrojení a zabezpečení chtěli tudy jdoucím zabrániti průchod, ani sto tisíc vojska by neprošlo, byť i jen sto neb šedesát mužův ozbrojených tam číhalo a průsmyku proti nim úsilně hájilo. Protož nepřátelé naši tam myslili nás zaskočiti a pobíti. My došli jsme bezmála až k nim. A když zvědové naši přiblížili se k onomu průsmyku, uzřeli některé z těch Turkův, oddělivší se od ostatních, ani vyjeli vpřed a po nás pátrali. I uzřevše je naši zvědové, usoudili, že větší množství skrývá se úkladně za nimi. A jak byli uzřeli, vzkázali po jednom ze sebe panu Balduinovi. On uslyšev to, spořádal vojsko své, náležitě v šiky rozdělené, k boji. A my čekajíce, že co nevidět k boji dojde, skroušení v čistých srdcích prosili jsme nábožně o přispění s nebe, postupujíce k nim. Oni už na prvý náš klíнец udeřili a ihned jich několik bylo zabito, z našich pak čtyři vojíni ztratili život. A když s obou stran se ustalo v boji, radili jsme se a rozkázáno bylo, abychom položili se táborem, jak jsme stáli na blízku nepřátel, abychom se nezdáli bázlivci, kdybychom jako prchající opustili místo. Ale jinak jsme ukazovali, jinak myslili. Smělost jsme líčili, ale smrti jsme se báli. Nesnadno vraceti se, ale ještě tíže postoupiti. Se všech stran byli jsme obklíčení nepřáteli. Na té straně z mořských člunků, na oné s vysokých hor na nás číhali. Toho dne žádné dobroty, žádného klidu jsme neměli, ani hovada naše, byť tak žízňiva, nebyla napojena. Já věru raději býval bych se viděl v Kartouze nebo v Orleansu; a ostatní nejinak. V noci vně stanů bdíce jsme chřadli. Na úsvitě pak, když červánky počaly zaplašovati stíny na zemi, sešli jsme se v radu, zda zachovati život či umříti, a rozhodli jsme se sebrati stany a vrátiti se cestou, kterou jsme přišli, při čemž by nejdříve šla hovada naše s náklady a za nimi pěšci, kteří by je hnali. Rytíři totiž následující za nimi, chránili jich od dorážejících Saracenů; neboť když tito zlotřilci viděli, že my tak časně ráno se vracíme, honem sestoupili a jali se nás stíhati jako uprchlíky. Jedni na lodicích

po moři, jiní pak za námi po cestě, kterou jsme šli, jiní po horách a pahrbcích, jak jezdci tak pěší, úzkou uličkou jako ovce do ovčince nás před sebou hnali, aby odříznuvše nás od jakési roviny, kteráž tam jest za přeúzkým východem mezi mořem a horou, k utracení nás snadno obskočili. Ale neudálo se, jak počítali. Neboť mužové naši ustanovili se vespolek řkouce: „Jestliže na oné prostranné rovině podaří se nám stíhající obskočiti, snad s pomocí Boží obrátíte se proti nim a dobře bojujete, vyprostíme se od nich.“

Hlava III. Přeukrutný boj s Turky.

Zatím oni jižjiž vyskakovali z lodí, jižjiž neopatrné podél moře utíkající stínali, a již i na onu rovinu za námi sbíhali a šípů roje metali. Se všech stran na nás pokřikujete a jako psi nebo vlci vyjíte a meči svými blýskajíc spílali nám. Ale co vyprávěti? Nikde nebylo místečka k útěku, ani naděje záchrany, když by se zůstalo. P. L.
1100

Moudrostí Šalomoun, ni silou Samson by nepřispěl.

Ale Bůh veliké milostivosti a moci shlédnuv s nebe na zemi na naše ponížení a úzkost a nebezpečenství, do něhož jsme upadli, pro jeho lásku a službu, hnut jsa útrpností, kterou pravidelně vždy přispívá včas svým věrným, takové smělosti a chrabrosti dodal našim rytířům, že náhle se obrátivše trojklanou cestou, hnali je utíkající, že ni na vteřinu neměli v sobě ducha k obraně, ale jedni se srázných skalín vrhali se do propastí, jiní zase úprkem na místo záchranné se hnali, a jiní dopadeni meči byli porubáni. Tehdy byli byste viděli, jak lodice jejich střelhbítě uhánějí po moři ve strachu, jako bychom rukama mohli je pochytyti. Též po kopcích a pahrbcích rychlýma nohama utíkali. Takto velikým vítězstvím se chlubíce, radostni vrátili jsme se k honcům, kteří zatím na cestě hlídali čtvernožců s náklady. Pročež chvály Bohu převděčné jsme vzdávali, kterýž v tak veliké a nestíhlé úzkosti velikolepým pomocníkem se nám prokázal. O, jak podivni jsou skutkové Boží! O, jak veliký zázrak a důstojné paměti hodný! Přemoženi jsme byli a přemožení zvítězili jsme, ale ne my jsme zvítězili. Kterak tedy jsme nezvítězili? Zvítězili

ten, jenž sám jest všemohoucím tvůrcem všech, tvorstvu svému milostivě přispívajícím. Bůh-li pro nás, kdo proti nám? Věru pro nás a s námi byl, naplňuje na nás, co Israelským skrze proroka byl řekl: „Budete-li přikázání má zachovávat, tím darem vás obdařím, že pět z vás stíhati bude sto cizích a sto z vašich deset tisíc.“ A poněvadž v službě Boží mnohonásobnou námahu ve dne v noci jsme podstupovali a v nikoho jiného nedůvěřovali, pýchu jejich velkolepě zdrtil. A poněvadž oddaně a v srdci skroušeném Pánu jsme sloužili, shlédl na ponížení naše. Tehdy rozkázáno bylo, abychom rozvinuli své stany, a tam před pana Balduina mnoho bohatých Turků zajatých bylo přivedeno a též co zabitým uloupeno se zbrojí sneseno. Koně se sedly a zlacenými ostnatými udidly dostali jsme my. Když pak uplynula následující noc, ráno, jak chytře se radilo, couvli jsme na čtyři míle cesty, kdež kníže náš rozdělil onu kořist a druhé noci potom odpočívali jsme v jakémsi zpustlém městečku pod olivami v křoví. Časně ráno pak Balduin znovu ve své osvědčené chrabrosti pojal s sebou několik rytířův a klusal až k těsnině onoho průsmyku, zvédat, jsou-li tam ještě Saraceni, kteří prvé nám zavřeli cestu; a nezastav tam žádného, poněvadž uslyševše o rozprášení, všickni se rozprchli, chvály vzdal Bohu a ihned kázal na vrcholu hory té zapáliti oheň na znamení, aby ti, kteříž byli ostali v našem táboře, uzříce ten kouř, rychle vydali se za těmi, kteří je takto předjeli. A oni uzřevše jej, chválili Boha a rychle pustili se za nimi, a našedše cestu svou volnou, vydali jsme se k žádanému cíli. Toho dne hospodovali jsme u města Berytu. O čemž zvěděv emir toho města, více ze strachu než z lásky poslal panu Balduinovi po člunech denní výživu. Podobně učinili i z jiných měst, mimo něž jsme táhli, totiž ze Sydonu a Tyru a Akkonu čili Ptolemaidy, líčíce přátelství, ale srdce majíce ničemné. Město Kaifu držel již Tankred, kteréhož města již toho roku mužové jerusalémští dobyli. A poněvadž Tankred byl tehdy s Balduinem v nedobré vůli, nevešli jsme tam. Jeho však tehdy tam nebylo, ale občané jeho prodali nám vně města chleba a vína, neboť ti měli nás jako za bratry a toužili nás uzříti. Minuvše pak Cesareji Palestinskou a tvrz Arsuth — kterouž my tehdy neznalí měli jsme za Azot; ale není, neboť Azot byl jedním z pěti měst filištínských, mezi Joppou a Askalonem, nyní pouhá dědinka — a

Antipatridu, posléze přibyli jsme do města Joppe, jež jest v pokolení Dau v přímoří, kdež Frankové naši uvítali pana Balduina radostně již jako krále svého. A když jsme se přiblížili k městu, vyšli mu vstříc všickni klerikové i laikové; též Řekové a Syrové s kříži a svícemi. A s nesmírnou radostí a poctou, hlasy zvučnými chvály vzdávající vedli ho do chrámu Hrobu Páně. Patriarcha Daibert však nesúčastnil se té slavnosti, neboť byl od kterýchsi u Balduina osočen a byli spolu v neshodě, a též větší část kléru měla ho tehdy v nenávisti; pročež zbaven jsa stolce přebýval tehdy v soukromí na hoře Sionu, a tam byl, dokavád mu provinění zlé vůle nebylo prominuto. Když pak šestidenním vítaným klidem v Jerusalémě zotavili jsme se z únavy a král poněkud se uvolnil ze svých prací, vydali jsme se dále na zamýšlenou výpravu. Jestliť potřebí všem nepřátel majícím (což dle člověka pravím), aby co nejčastěji usilovně je potírali, až by nechutí k boji nebo mocí byli zdoláni nebo k úmluvě mírové přivedeni.

Hlava IV. O výpravě Balduinově do Arabie.

Pan Balduin tedy, sebrav svůj lid, táhl do Askalonu, na Azot, kteréžto město jest mezi Joppou a Askalonem, jedno z pěti měst filištínských. Akkaron však zůstal nám na pravo, u Jamnie, kteráž na moři jest položena. Když pak jsme přišli před Askalon, vyšli tam proti nám ven, byli však mocně zatlačeni až do hradeb, a poněvadž nebylo nám s prospěchem větší věci začínati, vrátili jsme se k svým stanům již rozpiatým, hospodující tam. Na druhý den pak vydali jsme se do zadní krajiny, abychom na místech bohatých našli živobyti sobě i hovědům a též zemi nepřátel zpustošili. Jdouce tedy, našli jsme dědiny, kdež Saraceni, obyvatelé té krajiny, ve slujích se byli poukrývali před námi, s dobyt看em i věcmi svými. A když jsme žádného z nich nemohli vytáhnouti, zapálili jsme oheň u vchodu jeskyně, a tu pro kouř a žár nesnesitelný jeden po druhém vylézali k nám. Někteří z nich byli lotřící, kteří pravidelně mezi Ramulou a Jerusalémem číhajíce na naše křestany, zabíjeli je. Proto zvěděvše od některých Syrů křestanů, kteří s nimi v slujích se skrývali, že takoví jsou to zlosynové, rovnou jak vycházeli z jeskyně stínali jsme je; Syrův pak a jejich žen jsme ušetřili. Saracenů

L. P.
1100

zabili jsme téměř sto. A když všechno tam nalezené, spíží i dobytek, jsme strávili, a nic sobě užitečného už jsme tam nenalezali, poradivše se s některými pěstenci té země, dříve Saraceny, od nedávna však křestany, kteří místa vzdělaná i nevzdělaná široko daleko znali, rozhodli jsme se sejíti do Arabie. A přešedše po horách kol hrobů patriarchův, totiž Abrahama, Izáka a Jakoba, též Sáry a Rebeky, kdež těla jejich slavně jsou pohřbena, asi čtrnáct mil od Jerusalema, přišli jsme do údolí, kdež hříšná města Sodoma a Gomorra soudem Božím byla vyvrácena.

Hlava V. O Mrtvém moři.

L. P.
1100

Tam nyní jest jezero veliké, jež mořem Mrtvým zovou, protože ničeho živého nerodí; na dél táhne se k straně poslední na pět set osmdesát honů, na šíř rozpíná se na sto padesát. A jest tak slané, že ani zvíře ani pták nemůže z něho píti, což já Fulcher sám jsem pokusem zjistil, když se svého mezka do něho sestoupiv rukou jsem nabral vody a ochutnal a poznal ji hořčí čemeřice. Se strany severní pojímá v sebe řeku Jordán, na jižní však nemá žádného východu a ani řeky odtud do něho nevtéká. U jezera ční podobně slaná hora, ohromná a vysoká. A sůl ta jako kámen přírodní, ne však zcela, nýbrž místy úplně podobná ledu. Ponořiti však se do toho jezera ani schválně není snadno. Soudím, že z dvojí příčiny místo to jest tak náramně slané, a to jednak tím, že voda pohlcuje sůl hory, kterou pobřežní vlny neustále olizují, jednak z dešťů, stékajících se s té hory do jezera, nebo propast jest tak dutá, že veliké moře, jež jest slané, neviditelným přeléváním vtéká do té propasti pod zemí. Obešedše pak jezero od strany jižní, našli jsme dvorec polohou přelíbezný a velmi oplývající plody palem, jež nazývají datlemi, kterými jakožto lahodnou potravou celý den jsme se krmili. Jiných věcí pramálo jsme tam našli. Obyvatelé totiž toho místa Saraceni rozprchli se odtud, byvše o nás již od zvědů uvědoměni, kromě několika osob černějších než saze, kterými jako prašivými hubami jsme pohrdli a šli dál. Tam mezi ostatními stromy viděl jsem jakési, jež rodily jablka, z nichž když jsem utrhl, chtěje zvěděti, jaká to jsou, shledal jsem, odloupnuv slupku, uvnitř jakoby černý prach, z něhož vycházel prázdný

dým. Potom vystoupili jsme na hory arabské, v jichž jeskyních následující noci jsme odpočívali. Ráno vylezše na hory, přišli jsme ihned na dvorce, ale všeho statku prázdné. Neboť obyvatelé dověděvše se o našem příchodu, poschovávali se do slují zemských. Proto málo jsme tam zmohli. Namířili jsme si tedy čile jinudy, stále předcházeni svými průvodčími. Potom jsme našli údolí přeúrodné všemi plodinami zemskými, v němž také svatý Mojžíš na příkaz Hospodinův dvakrát udeřil holí do křemene a vytryskl z něho živý zdroj, kterýž nyní neteče o nic slaběji než tehdy, takže i potůčky z něho ruče plynoucí pohánějí mlýn. Ve vodičce té napájel jsem své koně. Krom toho našli jsme na vrchu hory klášter svatého Arona, v němž Mojžíš a on mluvívají s Bohem. Velmi jsme se tedy radovali, patřice na místa tak svatá a nám neznámá. A poněvadž za tím údolím země byla pustá a nevzdělaná, dál nechtěli jsme postupovati, ale po tři dni v tom údolí, vším dobrým oplývajícím, užívavše klidu a hovada svá píci občerstvivše a na čtvernožce naloživše potřebné výživy, asi o druhé hodině dne čtvrtého na zatroubení rohu královského vydali jsme se dle rozkazu na zpáteční cestu. Vraceli jsme se podél jezera Asfaltového, jako prvé jsme šli, a kol hrobů zmíněných patriarchův; potom Betlémem a mimo hrob Ráchelin. A tak v den, na který připadl zimní slunovrat, zdrávi přišli jsme do Jerusalema. Tam připravili jsme ozdoby, které přísluší králi ke korunování, a Daibert smířil se s panem Balduinem a některými kanovníky chrámu Svatého Hrobu, poněvadž mužové rozvážní o tom jednali, i ustala jejich roztržka.

Hlava VI. O dosazení krále Balduina a skrovnosti jeho království.

Letá od vtělení Páně tisícího stého prvního v basilice blahoslavené Marie u Betléma v den Narození Páně Balduin čestně svatým pomazáním od zmíněného patriarchy za účastenství biskupův a kléru i lidu povznešen a korunován byl na krále. A čeho bratru jeho předchůdci neučinili, poněvadž nechtěl, a poněvadž tehdy toho někteří neschvalovali, tomuto ustanovili dáti, uváživše důkladněji důvod. „Neb co překáží“, řekli si, „byli-li Kristus Pán náš v Jerusalemě jako zločinec nějaký nadávkami zneuctěn a trním korunován, když také

L. P.
1101

za nás posléze z vlastní vůle postoupil smrt? Koruna ona totiž po jich rozumu nebyla korunou cti ani královské důstojnosti, nýbrž potupy a ohavnosti. Ale co oni vzpurníci na poputu mu učinili, milostí Boží obráceno bylo k naší spáse a slávě. Též král nevyhlašuje se proti rozkazům, neboť právem a podle Boha jsa zvolen, authentickým svěcením se pomazává a posvěcuje. A přijímaje ono království se zlatou korunou, přijímá též čestné břímě zachovávání spravedlnosti. Po právu možno jemu, jako biskupu o biskupství, pěkně namítnouti: „Dobrého díla si žádá, kdo království si žádá.“ Nekraluje-li po právu, není králem.“ — Ač v počátcích své vlády měl ještě v moci málo měst a lidu, za tu zimní dobu ochránil statečně svého království na všech stranách od nepřátel. A poněvadž se dozvěděli o něm, že jest válečníkem přechrabrým, byť měl lidu málo, neodvážili se udeřiti na něho. On pak, míti větší vojsko, rád by byl se vrhl na své nepřátele.

Cesta našim poutníkům byla ještě dosti nesnadna, a připlouvali po moři, Frankové i Angličané neb Vlachové a Benátčané, na jedné toliko lodi nebo na třech, čtyřech, mezi nepřátely piráty a před městy saracenskými projíždějící, a dojížděli Pánem vedeni, velmi ustrašeni, do Joppy. Neměliť jsme na počátku žádného jiného přístavu. A když jsme je uhlídali přicházející z našich krajín západních, rychle a ve se le běhali jsme jim vstříc jako svatým, a každý bedlivě jsme se vyptávali na svůj rod a příbuzenstvo, a oni nám povídali, jak věděli. Tu doslýchajíce se příznivých věcí radovali jsme se, z nehod pak jsme se rmoutili. Putovali do Jerusaléma, navštěvovali místa svatá, k čemuž byli přišli. Někteří potom zůstali ve Svaté Zemi, jiní vraceli se do vlasti. Proto země jerusalémská zaostávala liduprázdna, a nebýval by jí měl kdo hájiti proti Saracenům, kdyby jen na nás byli udeřili. A proč se neodvažovali? Tolik lidu, tolik říší, a proč se báli vrhnouti se na naše královstvíčko a nárůdek? Proč z Egypta, z Persie, z Mezopotamie nebo ze Syrie nesebralo se aspoň stokrát sto tisíc bojovníků, aby nás, své nepřátele, mužně napadli, a jako kobylinky nesčetné ničívají žeň na políčku, nás úplně sežrali a zničili, aby ani památky po nás nezbylo v zemi, ode dávna jejich? Neměliť jsme tehdy víc než tři sta rytířův a tolikéž pěšáků, kteří střežli Jerusaléma a Joppe a Ramuly a též tvrze Kaify. A též sotva byli bychom se odvážili spojití své muž-

stvo, chtějící našim nepřátelům nějaké nástrahy udržovati; ze strachu aby nám nezpůsobili pohromy, když by opevnění byla vyprázdněna. Věru, toť jasno všem, velmi podivným zázrakem bylo, že mezi tolika tisíci jich jsme byli živi, ba i panovali jim, na některé poplatky uvalovali, jiné pak olupující nebo zajímající rozmetávali. Ale odkud toto udatenství? odkud ta moc? Zajisté od toho, jemuž jméno Všemohoucí, kterýž nezapomínáje lidu svého, pro jméno jeho se lopotícího, a v nikoho jiného než v jeho jediného důvěřujícího, v nouzích milostivě mu skýtal pomoci. I obveseloval ho Bůh někdy nějakou časnou záplatečkou, v budoucnu pak slávou věčnou sliboval ho odměniti. O, časové na výsost zasloužilí paměti! Často ovšem jsme se rmoutili, když od našich zámořských přátel žádné pomoci nám nebylo přineseno. Obávali jsme se, aby nepřátelé naši, prohlédnouce, jak maličko jest našeho lidu, neudeřili na nás někdy nenadálým útokem, při kterém jediný Bůhmohl by nás zachrániti. A nic užitečného nebylo by jim chybělo, toliko měli-li lidu a koní dostatek; neb ti, kteří po moři přijížděli do Jerusalema, koní s sebou přiváděti nemohli, po zemi pak nikdo nám nepřispíval na pomoc. Ani Antiochijští nám, ani my jim nemohli jsme pomoci.

Hlava VII. O náměstné vládě Tankredově v Antiochii.

Toho času v měsíci březnu přihodilo se, že Tankred městečko své Kaifu, jež držel, a Tiberiadu svěřil králi Balduinovi a po pevnině odebral se se svými do Antiochie. Byliť k němu Antiochijští poslali poselstvo vzkazující: „Neprodlévej, ale přijď k nám, a vládna nám všem, drž Antiochii a zemi ji poddanou, až ze zajetí vrátí se pan Bohemond, pán náš i tvůj. Neb ty jsi příbuzný jeho, a rytíř opatrný a udatný, a nás mocnější. Ty lépe udržíš zajisté zemi naši než-li my. Dá-li Bůh a vrátí-li se někdy pan Bohemond, učiní se, jak právo bude žádati.“ Tak vzkázáno a tak i učiněno.

L. P.
1101

Hlava VIII. O obležení tvrze Arsuth a jejím dobytí.

U přístavu laodikejského toho zimního času stálo loďstvo zobákovitých korábů janovských a italských, zimujíc tam. Když pak viděli jarní čas k plavbě příhodný a klidný,

L. P.
1101

za příznivého větru dopluli do Joppe, a přistavivše, radostně byli od krále přijati. A poněvadž se blížily Velikonoce, kteréž všickni, kdož mohou, slavívají tam společnou slavností, vytáhli své lodi na pevninu a šli s králem do Jerusaléma. Po slavnostech, při nichž všichni se pobouřili, že v sobotu u Hrobu Páně nesestoupil nám oheň, král odebral se do Joppe. A učinil s konsuly onoho loďstva smlouvu, že za tu dobu, co prodlévati budou ve Svaté Zemi, popřeje-li a pomůže-li jim Bůh, by s ním s králem dobyli některého města saracenského, dostanou společně, aniž by Janovští cítili se zkráceni, třetí část peněz, vzatých nepřátelům tam uzavřeným, král pak první a druhou; krom toho že v městě takto dobytém dostane se jim právem trvalým a dědičným jedné ulice. A stvrdivše si to navzájem přísahou, ihned položili se kolem onoho městečka, řečeného Arsuth, a jali se je po moři i po zemi obléhati. Když však obyvatelé jeho Saraceni pozorovali, že nikterak se křestanům neubrání, učinili chytře s králem tajnou úmluvu, a třetího dne vydali mu hradby, peníze pak své odcházejíce odnesli si s sebou. A král dal je přesmutné dopraviti do Askalonu. My tím potěšení děkovali jsme Bohu, že bez zabití lidí našich dobyli jsme této pevnosti, nám tak nepřátelské. Tvrz tu, Šalomounem založenou, Frankům velmi obtížnou, minulého roku byl obléhal vévoda Godfrid, ale nedobyl jí, a její obyvatelé co chvíle zabili nebo zarmoutili několik našich. Zatím však byli již Frankové bojem z blízka dobyli bašt hradebních a při tom nešťastnou náhodou dřevěná věž zevně přistavená k hradbě, velikou tíží lidí do ní nalezších se shroutila a na kusy se rozsypala, a bezmála sto Franků z ní vypadlo a nezhojitelně si ublížilo. Tehdy tam Saraceni zadrželi několik Franků a před tváří všech pověsili je na kříže a šípy do nich stříleli. Některé usmrtili, některé živé u sebe mrzce drželi.

Hlava IX. Kterak dobyto bylo města Cesareje.

L. P.
1101 **K**rál zabezpečiv Arsuth, jak bylo třeba, svým lidem, ihned táhl k Césareji, městu palestinskému, a obležením ji obklíčil. Ale poněvadž zeď byla velmi silna, nebylo možno města dobytí. I kázal král zrobiti kamenomety a jeden stroj dřevěný

převysoký, ze stěžňů lodních a z vesel. Tento stroj řemeslníci naši stavěli do výšky tuším dvaceti loket nad zeď, aby, až by se přitáhl ke zdi, naši vojáci mohli s něho kamení a šípy metati na vnitřní nepřátele a tak zeď vyprázdňovali ze Saracenů, by naši měli volný vstup a město vzali. Když však patnácte dní město obléhali a kamenomety horní věže hradební poněkud poškodili, a dřevěná věž ještě nebyla úplně sdělána, mrzelo je už čekati a chrabrost francouzská neměla už stání a bez toho stroje a ostatních pomůcek jednou v pátek podivuhodným činem smělosti se štítů a kopími podnikli útok. Saraceni bránili se statečně, seč byli, povzbuzující se navzájem. Frankové však, jichžto Bohem byl Hospodin, postavivše mrštně žebře, které si k tomu byli připravili, vylezli na slémě hradební, a kteří jim tam padli do rukou, všechny rázem pobili. Saraceni vidouce náš lid tak rozběsněný a město již od nich vzato, o překot utíkali, kde myslili, že se déle zachovají na živu. Ale ni zde ni onde nebylo jim možno ukrýti se, ale zaslouženě byli povražděni. Jen maličko z mužského pohlaví vyvázlo životem. Žen mnohých ušetřili, aby trvale sloužily melouce na ručních mlýncích. A jak je zlapali, druh druhu pěkné i škaredé prodávali a kupovali, i hochy. Emira toho města a biskupa, jehož zovou archadiem, král dostal živé a více pro peníze než z přátelství jich ušetřil. Co tam všelijakého náčiní se našlo, toho nelze ani vypověděti, a mnozí chudí tím zbohatli. Viděl jsem, jak přemnoho Saracenů tam zabitých bylo naházeno na hromadu a spáleno, z jichžto mrtvol nesnesitelný smrad velmi nás byl tížil. To činili, aby povybírali byzance, které oni ničemníci polykali nechtějíc, aby Frankové něco jejich dostali. Někteří strkali si je do úst za čelisti, i stávalo se, že když některý náš udeřil některého Saracena pěští někde nad krkem, deset i šestnáct byzanců mu vyrazil z úst. Ženy také skrývaly v sobě byzance necudně, že hanba bylo takto je schovávat i ještě hanebnější by bylo, abych o tom vykládal.

Léto tisící sté a prvé jsme počítali Páně,
Césareji když město naši jsou ztekli po žebřích
město věž řečené Stratonova když jsou ztekli.

L. P.
1101

Akdyž jsme se dohodli s Janovskými po jejich vůli o Cesareji a o všem tom, co jsme tam našli, a nastolili jsme tam arcibiskupa společně zvoleného, zůstavili jsme tam několik mužů na strážení města a spěchali jsme k obci Ramule, jež jest nedaleko Lyddy. Tam čekali jsme dvacet čtyři dni, že Askalonští a Babylonští vytrhnou proti nám bojem, shromáždivše se tam k tomu. Nás byla pouhá hrstka, proto jsme se báli jíti proti nim, aby snad, kdybychom u Askalonu se srazili, oni stálým couváním nevtáhli nás lstivě za hradby a násy svoje a tam nás nepobili. Oni tak opravdu smýšleli, protož nechtěli proti nám vyjíti. My poznavše tuto jejich chytrost, ještě chytřejši tříbili jsme je v jejich chytráctví, až bázní zemdleli na duchu a vzdali se úmyslu bojovati s námi, a mnozí omrzeli čekáním a nouzí tísnění, rozešli se od vojska. My zvěděvše o tom, vrátili jsme se do Joppe a děkovali Bohu, že jsme tak byli uvolněni od utkání s nimi.

Hlava XI. O krvavém boji křesťanův a Turkův, v němž křesťané zvítězili.

L. P.
1101

Takto oni setrvali v klidu sedmdesát dní, zatím co my pořád ostražitě jsme sledovali, co se u nich děje. Po té zvěstováno králi, že nepřátelé znovu dodávají si ducha a hýbají se, a že se již i hotují proti nám. Na tu zprávu král dal rychle shromáždit svůj lid, z Jerusalema totiž a z Tiberiady, z Cesareje a Kaify. A ana tíseň nás pudila, poněvadž jsme potřebovali vojáků, na napomenutí královo kdo mohl, učinil ze zbrojnoše svého jezdce. I bylo nás všech jezdců pouhých dvě stě šedesát, pěšců pak devět set. Proti nám však bylo shotováno jedenáct tisíc jezdcův a dvacet jeden tisíc peších. Věděli jsme to, ale poněvadž Boha jsme měli při sobě, nestrachoali jsme se udeřiti na ně. Nedůvěřovali jsme ve zbraně ani v množství lidu, ale v Pána Boha složili jsme všecku svou naději. Veliká odvážnost, ale nebyla to odvážnost, nýbrž víra a láska. Neb ochotně jsme se připravovali umřítí pro lásku jeho, kterýž za nás milosrdně smrtí ráčil umřítí.

Zdar či smrt ať nás očekává, šli jsme do bitvy.

Král kázal s sebou nésti tam dřevo kříže Páně, jež nám skýtalo spasitelné útěchy. Jednoho dne vyšli jsme z Joppe a druhého došlo k boji. A když jsme se k nim přiblížili a oni k nám, aniž jsme se nadáli, a když zahlédli jsme z hlídky jejich hlídky, ihned jsme věděli, že za nimi následuje ostatní vojsko. A král s několika svými předjel a dívaje se z daleka, uzřel na rovinách bělati se jejich rozpiaté stany, i pobodl hned ostruhami koně a jel za námi zadními a ohlásil všem, co viděl. Zajásali jsme, zvěděvše, že bude bitva, neboť toužili jsme po ní. Byloť nám lépe na širých pláních bojovati, aby, když by přemoženi byli, s pomocí Páně bylo je možno dále stíhati, aby na útěku větší měli ztráty, nežli kdybychom se s nimi utkali u jejich hradeb. Tu král kázal chopiti se zbraní, a když všickni se ozbrojili, šiky naše pěkně se spořádaly k boji. A odevzdávajíce se důvěrně do rukou Božích, klusali jsme proti nim. Jeden opat, jemuž král byl kázal, nesl kříž Páně viditelně přede všemi. A král takto nábožně promluvil k svému rytířstvu: „Nuže, rytířové Kristovi, vzmužte se, nic se nebojíte. Chrabře si veďte a stateční buďte v tomto boji, a za své duše, prosím, bojujte a jméno Kristovo vůbec vyvyšujte, kteréžto tito zvrhlíci vždy tupí a mrzce se mu rouhají, v narození jeho nevěříce ani vzkříšení. Zahynete-li zde, zajisté blaženi budete. Jižjiž otevřena jest vám brána království nebeského. Ostanete-li vítězi, mezi všemi křesťany slavní zářiti budete, jestliže pak byste utíkati chtěli, Francie věru daleko jest od vás.“ Když toto promluvil, všickni dávali na jevo souhlas.

V boj spěchají všickni, prodlévati jest jim tíží,
každý jen myslí, koho jak by sklál nebo bodnul.

A ejhle, lid proklatý žene se prudce proti nám s prava s leva. Náš lid, ač přeskovně ho bylo, v šest šiků se rozestoupiv, jako se rozestupují lovci proti množství ptáků, vpletl se, volajíce „Bůh pomoz!“ do jejich ohromných kohort, jichž množství nás ihned tak obepředlo, že stěží druh druhá viděl nebo poznával. A již odrazili a již porouchali dva přední naše šiky, když spatřiv tuto tíseň král, co nejrychleji spěchal ze zadu na pomoc. Kde totiž zřel nebo poznal sílu nepřátel mocnější, tam zrychleným během se svou škadronou mužně hnál se na odpor útoku ohavníků a před nejmocnějším z nich má-

chaje kopím, na němž třepetala se bílá korouhvička, proklál Araba jednoho, jenž jel proti němu, a jak ho srazil s koně na zem, praporek ten zůstal tam. Kopí však vysmyknul a jakož sám na blízku stoje viděl jsem, na jiné mrštně jím mířil. S této strany tito, s oné oni statečně bojovali. Za hodinku byli byste věru viděli na obou stranách mnoho koní bez jezdců. Viděli jsme též na zemi hustě pavéz a pološtítů, dýk a toulců, luků a šípů, Saracenův i Ethiopův, mrtvých i na smrt raněných, podobně i Franků, ale těchto ne tolik. Byl tam s námi kříž Páně, nepřátelům Kristovým předoporný, proti němuž milostí Boží vypínavost jejich ničeho nezmohla; ba jakoby přítomností jeho byli zaraženi, netoliko ustali na nás útočiti, ale též strachem s hůry udeření, všickni na rychlý útěk se obrátili. Kdo měl tehdy koně perutného, útekem znikl smrti. Nechtělo se nám ani sbíratí tolika štítů, tolika kopí, tolika lukův a šípů, jež po polích na útěku poházeli. Nedopočítal by se, kdo by byl chtěl sčítati těla, jež tam ležela bezducha. Bylo prý jich tam zahubeno jezdcův i pěších pět tisíců. S ostatními zahynul též vůdce jízdy babylonské, který ji tam byl přivedl do boje. My z rytířů ztratili jsme osmdesát, z pěších však více. Nejchrabřeji počínal si toho dne král; nejlepším těžitelem byl, houževnatým stihatelem. Též rytířové jeho, byť skrovni, byli předatni. Dlouho boj ten se nekolísal. Oni totiž v čas dali se na útěk, naši pak čile je hnali.

Hlava XII. Kolik z křesťanů tam padlo.

L. P. 1101 **Ó** válko nevinným nenáviděná a divákům přehrozná! Protiřečně nazvána jsi *bellum*, protože nic krásného do sebe nemáš. Díval jsem se boji, zmítal se na mysli, strachoval se ran. Všickni hnali se na meč, jako by nikdy smrti se nebáli. Děsná pohroma, kde lásky není. Třeskot byl nesmírný ze vzájemného bití obojích. Ten bije, onen padá. Tento nezná milosrdenství, onen ho nehledá; ten ztrácí ruku, onen oko. Mysl lidská se schovává děsem, kde takou zřítí bídu. Podivná věc! v čele vítězíme, v týle jsme poraženi; vzadu křesťané padají, v čele však porážejí Saraceny. A hnali jsme je až k Askalonu, oni pak porubavše naše, jeli ihned až do Joppe. A tak toho dne nikdo neznal konce věci. A když král a jeho

družina zabíjejíce a stíhajíce vyprázdnilí z nich pole, rozká-
záno bylo, abychom v jejich stanech, které prchající za sebou
zůstavili, si odpočinuli. Rozkázáno a vykonáno.

Léta toho, když sedmého jsme čítali září,
lítý boj bojován jest, hodný vypravování,
divnát Páně milost v něm mocně pomáhala Frankům.

Hlava XIII. O měnlivém osudu této bitvy.

Na druhý den, když jsme ve stanu královu vyslechli Mši L. P.
o Narození Panny Marie, jež toho dne se slavilo, nalo- 1101
živše na svá hovada věci našich nepřátel, chleba totiž a píce
a mouky i stanů jejich, na zatroubení vydali jsme se dle roz-
kazu na zpáteční pochod k Joppe. A když jsme přešli Azot,
páté město filistínské, nyní opuštěné a jež nyní nazývají Ibe-
niem, spatřili jsme proti sobě asi pět set Arabův, vracejících
se od Joppe, kteří v den bitvy byli tam zaběhli a kořist venku
nalezenou uchvátili. Když totiž na zadku byli pěchotě naši
způsobili velikou porážku a na pravém křídle jeden šik na-
čisto smetli a myslili, že přední voje jsou poraženy tak jako
zadní, pobrali štíty a kopí a lesklé přilby, jimiž honosivě
se ozdobili, a spěchajíce honem do Joppe, ukazovali naše zbra-
ně Joppenským říkajíce, že král i všecko jeho mužstvo jsou
ve válce zahubeni. To uslyševše ti, kteří v Joppe zůstali na
stráž, velmi se podivili a zděsili a uvěřili jejich slovům, ne-
boť podobalo se to pravdě. Arabové ti pak domnívali se, že
občané ustrašení ihned vydají jim město, ale přepočítali se,
proto když ničeho nezmohli, vraceli se do Askalonu. A když
na tomto zpátečním pochodu zahlédli nás u Joppe, usoudili,
že jsme z jejich lidu a že pobívše v boji všechny naše, chceme
se vrhnouti na ostatní křestany, kolem Joppe přebývající.
I divili jsme se velice, když tak se k nám přibližovali a ne-
poznávali v nás Franků, dokavád neviděli, že naši rytíři ry-
chle se spořádavše podnikají na ně útok. Tu byli byste vi-
děli, jak horempádem na vše strany se rozutíkali, že nikdo
nečekal na jiného, a který neměl hbitého koně, hlavu po-
dal meči. Poněvadž však Frankové byli velmi unaveni a v
bitvě jich mnoho bylo raněno, nemohli jich stíhati, i odešli
tak, my pak s radostnou příšli jsme do Joppe.

Óh, pomyslete si, jaké bylo plesání a díkůčinění, když s cimbuří viděli nás vraceti se se zdviženými korouhvemi ti, které jsme v Joppe zůstavili! Zajisté že nebylo skrovné! Bylit tam přiběhli dva tlachověstníci, po sobě, a oklamali Joppenské řkouce, že král se všemi svými padl. A oni domnívajíce se, že to pravda, zarmoutili se více než možno uvěřiti a poslali o tom zprávu Tankredovi, jenž tehdy vládl, na lístku napsanou, a nesl ji plavec jeden, vypravivší se se svou lodí. Opatřila to choť králova. V listě četla se tato záchranná slova: „Tankrede, muži znamenitý, rytíři výborný, přijmi tento lístek, kterýž tobě po mně, spěšném poslu, posílají Joppenští, králová totiž a několik obyvatel města. A abys snad více věřil tomuto písmu než mně, dej si je přečísti. Neboť, běda! král jerusalémský, jenž proti Babylonským a Askalonským vytáhl do boje, v seči s nimi byl poražen nebo snad se všemi svými, které s sebou vedl do boje, zabit. Jeden, jenž z té nešťastné pohromy jakžtakž vyvázl, přiběhl do Joppe a oznámil nám to. Protož přicházím k tobě, muži ne neprozřetelnému, s poselstvím, dožaduje se pomoci, abys neohlížeje se na žádné okolnosti, bez meškání hleděl přispěti lidu Božímu velmi stísněnému a jak se podobá, ke koncům života už se přiblíživšímu.“ Toto pověděl. On uslyšev to, chvílku mlčel. Uvěřil, že pravda jest, co slyšel, a z velikého zármutku a soucitu dal se do lítostného pláče a s ním všickni, kteříž tam byli. A dav odpověď poslu, kázal přípravy konati po vší své zemi na přispění Jerusalémským. A když už přistrojeni byli k té výpravě, aj, tu náhle přišel jiný posel s lístkem docela jiným než první, a odevzdal jej Tankredovi. Jak totiž na prvním psáno bylo o nehodě, tak na druhém četlo se o šťastném pořizení. Bylot v něm, že král vrátil se z války zdráv do Joppe a bez pochyby že velkolepě porazil Saraceny. Tu tedy oni, kteří ztráty byli litovali, z dobrého zdaru se radovali. Ó divná Boží milostivost! ne množstvím lidu jsme zvítězili, ale o Boží moc se opírajíce rozptýlili jsme je. Takto tedy nepřátel se sprostivše, šli jsme do Jerusaléma a Bohu díky vzdávali. Potom sedm měsíců měli jsme pokoj od válek, až postupem roku nastala doba letní.

Hlava XV. Kterak vojsko babylonské spojilo se proti křesťanům.

L. P. 1102

Leťa následujícího, tisícího stého druhého, v půli května, shromáždili se u Askalonu Babylonští, kteréž byl tam poslal jejich král, aby nás křestany vůbec zničití usílovali. Bylo se tam sešlo dvacet tisíc jezdcův a deset tisíc pěších, vyjma soumarníky, kteří vodili velbloudy a osly s naloženými potravinami, za zbraň do boje majíce kyje a praky. Ti přitáhli jednoho dne k městu Ramule a před ní rozbili své stany. V opevněné věži města bylo patnáct vojínů, které tam král byl ustanovil na stráž, dříve než kteřísi syrští rolníci tam přebývali v podhradí. Těmto křesťanům Saraceni přechoasto škodíce a rušíce je, usílovali zničití je a věž tu zbořití, poněvadž skrze ně obyvatelé nemohli volně pohybovati se po těch rovinách. Krom toho obmýšleli zajmouti biskupa toho města, jenž se svou družinou přebýval v chrámě svatého Jiří. Jednoho dne obstoupili monastýr ten zlomyslným útokem, ale poznavše jeho pevnost, vrátili se do Ramathy. Biskup však užrev dým a plameny, ano obilí na polích bylo již podpáleno, bál se, aby se nevrátili a neoblehli ho. A aby se zabezpečil pro budoucnost, vzkázal ihned králi, jenž byl v Joppe, aby spěšně mu přispěl na pomoc, poněvadž Babylonští utábořili se u Ramuly a jedna tlupa již se byla přivalila k jeho monastýru. Král uslyšev to, chopil se zbraní a sedl na kůň a vojsko jeho, na jeho rozkaz a na zatroubení královského rohu, co nejrychleji vydal se za ním. Bylot tehdy v Joppě přemnoho rytířů, kteří tam vyčkávali příznivého větru, chtějíce se plavití zpět do Francie. Koní ovšem neměli, poněvadž minulého roku, když Romanií táhli do Jerusaléma, ztratili koně i všecko, co měli, o čemž nebude nemístno vložití sem zmínku.

Hlava XVI. O druhé nešťastné výpravě Frankův a o smrti Hugona velikého.

L. P. 1102

Když velikánské vojsko francké, jak bylo řečeno, směřovalo k Jerusalému, byli v tom množství též Vilém, hrabě Poitonský, a Štěpán hrabě Bloisský, jenž opustiv vojsko, od Antiochie odešel, ale čeho tehdy byl zanechal, nyní snažil se napraviti. S těmi byl též Hugo Veliký, jenž po dobytí Anti-

ochie vrátil se, chtěje domů do Gallie. Též Raymund hrabě provencský byl s nimi, jenž u Cařihradu meškal, když na zpáteční cestě z Jerusaléma až tam byl došel. Též Štěpán, vznešený hrabě burgundský, a lidu nesčetně, seskupeného v dvojí vojsko, jízdní a pěší. Těm na Romanských hranicích v cestu se postavil Turek Soliman, jemuž už dávno Frankové byli vzali město Nikeju. On nezapomenuv své ztráty, s velikým množstvím Turků nešťastně rozprášil vojsko Franké a pomátl a skoro vše k záhubě přivedl. Poněvadž však řízením Božím táhli v houfcích několika cestami, nemohl proti všem bojovati, ani všech pobíti. Ale dozvědév se, že jsou unaveni a hladem a žízni sklíčení a boje lukostřelného neznalí, přes sto tisíc jezdcův i pěších mečem pohubil. Z žen některé povraždil, některé odvedl s sebou. Mnozí pak utíkajíce po místech neschůdných a po horách, žízni a úzkostí zahynuli. Jejich koně a mezky, dobytek i rozmanité ozdoby pobrali Turci. Tam ztratil hrabě poitonský všecko, co měl, družinu a čeleď svou i peníze. A stěží smrti ušed, pěšky jen a bídou truchlý a zahanben přišel do Antiochie. Tankred jat útrpností k jeho tísní, přívětivě ho přijal a ze svého jmění mu pomohl. Takto jeho *Hospodin trestaje potrestal, ale smrti nevydal*. Neb to, jak nám se zdálo, potkalo jeho a ostatní pro hříchy jejich a pýchu. Kteří však vyvázli, nemeškajíce spěli k Jerusalému, krom Hugona Velikého, jehož v Tarsu Kiličském zemřevšího pochovali. A přibyvše do Antiochie, někteří po moři, někteří po souši, připutovali do Jerusaléma. Kteří dostali koně, raději po pevnině se ubírali.

Hlava XVII. O dobytí města Tortosy.

L. P.
1102

A když přišli k Tortose, kterouž tehdy drželi Saraceni, neváhali a oblehli ji s moře i s pevniny. Nač se šířiti o tom? Vzali jsou město, Saraceny pobili, zabrali jejich peníze a vydali se na další pochod. Nemilo však bylo všem, když viděli, že hrabě Raymund tam ostává, neb doufali všickni, že půjde s nimi do Jerusaléma. Nechtěl však a zůstal tam a vzal v držení město, začož utržil od nich hany. Oni postupující dále, přešli Archas a město Tripolis a Gibellulum. Odtud přišli k úzké soutěsce u města Berytu. Tam čekal jich už osmnácte

dní král Balduin, strřeže zatím té cesty, aby snad Saraceni jí neobsadili a průchodu poutníkům nepřekazili. Bylot jemu králi přišlo prosebné poselství od toho přicházejícího vojska. Když tedy uzřeli krále v ústrety jim přišedšího, radovali se velice a políbivše se vespolek, ubírali se do Joppy, kdež byli již přistali ti, kteří se plavili po moři.

Hlava XVIII. O nešťastném boji křesťanův s Turky, v němž křesťané pobiti byli, Turci zvítězili.

Blížila se Veliká noc, i šli tehdy do Jerusaléma, neboť toho si byli přáli. A když tam dokonali dle obyčeje slavnost, vrátili se do Joppy. Tehdy hrabě Poitonský, jsa chud a velikou nouzí sklíčen, vstoupil ještě s několika na loď a vrátil se do Francie. A Štěpán z Blois s jinými několika též chtěl odplouti; ale na moři přikvačila je vichřice, i nezbylo jim než vrátiti se. A on tehdy již v Joppě vystoupil na břeh, když král, jak výše bylo řečeno, vskočil na kůň, žena se proti nepřátelům, kteří seděli u Ramuly. Byl tam ještě Gaufrid, hrabě vendômský, a Štěpán, hrabě burgundský, a Hugo Lusignan-ský, bratr hraběte Raymunda. Ti hledajíce mezi přáteli a příbuznými, vypůjčili si koní a sedše na ně, pustili se za králem. Byla to věru od krále veliká nerozvážnost, že nečekal svého lidu a dal se do boje nemoudře, bez náležité přípravy. Stěží vyčkav svých rytířů, bez pěších spěchal udeřiti na nepřátele, až nevědomě vpletl se do množství Arabův. Důvěruje totiž více než náleželo ve svou udatnost a nemysle, že by jich bylo více než tisíc nebo sedm set, spěchal, aby se s nimi utkal, dříve než se rozprchnou. Když však náhle uzřel jejich vojsko, strachem zděšen zachvěl se v duchu, ale nabrav statnosti k útěše, obrátil se na své a něžně k nim promluvil: „O, rytířové Kristovi a přátelé moji, nezavrhujte tohoto boje, ale ozbrojíte se silou Boží bojujte mužně za sebe. Neboť at živi jsme nebo umíráme, Páně jsme. A kdyby se i pokusil někdo o útěk, už není čáky na vyvážnutí. Bojujíte zvítězíte, prchajíte padnete.“ A tu, poněvadž bylo místo i potřeba ukázati udatnost, náhle silným útokem vrhli se na Araby. Ale našich nebylo více než dvě stě rytířův, i byli od dvaceti tisícův obklíčeni; a poněvadž tlakem pohanů přetěžce byli svíráni, větší část

L. P.
1102

našich za hodinku byla pozabíjena, a ostatní nemohouce břemeni tomu odolati, obrátili se na útěk. Ale třebaš tak zle jim bylo, přece dříve přeudatně se na nich vymstili, neboť mnoho jich pobili a z tábora je vyhnavše, stanů je zbavili. Posléze dopuštěním Božím od přemožených byli přemoženi. Vyvázl pak Boží milostí král i někteří urozenější z jeho rytířstva, a rychlým během vetřeli se do města Ramby, neb dále ani utíkatí nemohli.

Hlava XIX. O útěku krále Balduina.

L. P.
1102 **K**rál však nechtěje tam býti uzavřen, ale raději jinde umříti nežli tam podle býti zaskočenu, poradiv se a oddav se na smrt jako na život, pokusil se vyjít ven. A přibrav k sobě toliko pět druhů, kterých však dlouho při sobě neměl, poněvadž od nepřátel byli zadržáni, překotným tryskem unikl a dojel na hory, a tak Pán ho vytrhl z rukou jeho mocnějších nepřátel. Byl by rád tehdy jel do Arsuthu, ale poněvadž nepřátelé mu stáli v cestě, nemohl. Ti, kteří byli ostali ve městě Ramule, potom už nemohli se dostatí za bránu. Byliť od lidu bezbožného se všech stran obleženi a posléze, ó běda! jsou od nich zajati. A některé zabili, některé pak živé odvedli s sebou. Biskup uslyšev v chrámě svatého Jiří o té nehodě, kradmo uprchl do Joppy. Ach! Co urozených a chrabrých rytířů tou bouří jsme ztratili, dříve bojem i potom v oné věži. Byliť zabít Štěpán z Blois, muž opatrný a urozený, a druhý Štěpán, hrabě burgundský. Vymknuli se odtud tři rytíři, kteříž náramně pobodáni a potlučeni utekli a následující noci přiklusalí do Jerusalema. Přišedše do města, ohlásili občanům to neštěstí, ale o králi pravili, že nic pravdivého nevědí, živ-li jest či mrtev. I truchlili všickni náramně.

Hlava XX. Jak král na útěku přišel do Arsuthu.

L. P.
1102 **N**oci pak následující král boje se Arabů zůstal skryt v horách, a třetího dne s jedním toliko rytířem a jeho zbrojnošem vyšel z hor, jako kterýkoli zbloudilý v neznámých končinách, bezcestnými pustinami o hladu a žízni přišel do

svého města Arsuthu. Jedna věc byla jemu k záchraně, že totiž zrovna před tím odtáhlo odtud pět set vojáků nepřátelských, kteří jako zvědové nějaký čas obcházeli to městečko, a kdyby krále byli zahlédli, nebyl by jim unikl. Vstoupiv pak král do Arsuthu, radostně byl od nich uvítán. Pojedl a pil a v bezpečí spal; neb toho člověčenství si žádalo.

Hlava XXI. Hugo Tiberiadský a patriarcha jerusalémský přispěchali králi na pomoc a válka se skončila, jak křesťané viděli, mocí a pomocí svatého kříže.

Téhož dne, aj, přišel Hugo z města Tiberiady, jeden z vel-
možů králových, jenž doslechnuv se již o jeho zahanbení, přál si zbylému lidu přinésti nějakou útěchu. Král velmi se zaradoval jeho příchodu. Mělt s sebou osmdesáte jezdců, kterých bylo potřebí k nastávajícímu dílu. Dostavše zprávu z Jerusaléma, pospíchali Joppenským na pomoc. Král však neodvážil se vésti jich po zemi, pro nepřátele číhající na chodce, ale vstoupiv na lodici plavil se do Joppy. A když přistal v přístavě, s radostí velikou byl uvítán, neboť dle onoho slova evangelického mrtev byl a zase ožil, ztratil se a nalezen jest, a kterého už jako nebožtíka oplakávali, nyní zřeli živého a zdravého. Na druhý den pak onen Hugo vykročil z Arsuthu a se strachem pospíchal k Joppě. Král vyšel mu naproti, aby nepřátelé naň neudeřili. A když přišel do Joppy, nečekali už jiné rady a krále nutnost pobízela, by vzkázal pro ty, kteří byli v Jerusalémě a u Sv. Abrahama, by přišli do Joppy, by svěsti mohli bitvu s Araby, kteříž se strojili dobýti Joppy, položivše se nedaleko táborem. Když však rozmýšlel, komu to poselství svěřiti, uzřel tam jednoho Syra, člověka nízkého a vzezření ubohého, a toho snažně prosil, aby z lásky k Bohu vzal to poselství na sebe, poněvadž prý nenachází nikoho, jenž by mohl nebo odvážil se to vykonati. Neodvažovalit se jíti tou cestou pro úklady nepřátelské. On však, z Boha nabrav odvahy, v tmavé noci, aby ho nepřátelé neuhlídali, nevyhýbaje se místům bezcestným a kostrbatým, třetího dne velmi ukonán přišel do Jerusaléma. A když ohlásil žádoucí zprávu o králi občanům a ujistil je, že jest živ, všickni z toho Pánu náležitě chvály vzdávali. A neprodlévalo se. Přečetše

L. P.
1102

písmo, jež přinesl, všickni rytíři, co se jich tam shledalo, ihned se přistrojili. Devadesát jich bylo, tuším, rytířův i těch, kteří sehnali koně nebo hovada. A neváhali jíti, ale ač dobrovolně, přece dosti bázlivě postupovali. Cestou uchýlovali se od strany arsuthské, vyhýbajíce se co možná nástrahám nepřátelským a jdouce bezcestími. Když takto chvatně brali se po břehu mořském, vyrazili na ně oni proklatci, doufajíce zaskočiti je a pobíti. Nezbyvalo tudíž některým než hovada pustiti a skočiti do vln mořských a plovati, aby bolest bolestí byla zhojena. Tím totiž ztratili hovada, ale zase vyrvali se bezbožníkům. Rytíři však mající hbité koně bráníce se dostihli Joppy, ale jen tak tak vyvázli. Krále jejich příchod rozveselil a nadmíru občerstvil a nechtěl již, aby se odkládalo s jeho záměrem. Ráno tedy spořádav své rytíře s pěším lidem, vytáhl do boje. Nepřátelé nebyli daleko od Joppe, jen asi tři míle, a připravovali si tam již stroje, aby co nejdříve oblehli Joppu a sevřenou ztekli. Pozorujíce však, že náš lid jde proti nim v boj, honem chopili se zbraní a směle vytáhli proti nim. A poněvadž jich bylo veliké množství, obklíčili náš lid se všech stran. Když tak byli sevřeni, žádné záchrany již nemohli se nadíti leč pomocí Boží. A ve všemohoucnost Páně zcela důvěřujíce, podivuhodnými útoky vrhali se a bili tam, kde viděli zástup nejhustší a nejsilnější. A když na jedné straně statečným bojem jimi prorazili, honem bylo jim obrátiti se jinam, kdež viděli pěchotu naši bez ochrany jezdců, i kvapili tam a zadní zabíjeli. Pěšcové naši však nebyli nečinní a takový déšť šípů na útočníky pouštěli, že mnoho šípů byli byste viděli vbodených v náočnicích i štítech jejich. A tak když přispěním Božím byli od pěších lučištníků prudce odraženi a od kopí jezdeckých mnozí raněni a stanů svých již zbaveni, odvrátili se od zraků Frankův a dali se na útěk. Ale dlouho honěni nebyli, poněvadž stíhatelů bylo málo. Stany své však zůstavili na poli Frankům a všecky zásoby. Jen koně svoje skoro všecky odvedli krom některých raněných a na útěku žízni padlých. Velbloudů a oslů jejich mnoho nám padlo do rukou. A mnozí z nich utíkajíce umřeli na cestě, buď poraněním nebo žízni umoření.

Věru důstojno a spravedливо bylo, aby ti, kteříž dřevem kříže Páně byli obrněni, zvítězili nad nepřátely téhož Kříže. A není pochybovati, že kdyby v dřívější bitvě král byl s se-

bou měl týž slavný kříž, Pán byl by se slitoval nad svým lidem. Ale někteří důvěřují více ve svou sílu než v Pána a příliš oplývají svým rozumem a radou moudrých zhrdají. Překotně a bez rozvahy ženou se, aby honem vykonali své dílo. Z toho nezřídka se stává, že nejen sami utrpí velikou ztrátu, ale též mnozí jiní účastníci téhož díla. A potom takoví spíše Pánu dávají vinu, nežli by uznali svoji pošetilost. Pošetile-li někdo začíná, Bůh nedbá konce věci. Kůň strojí se k boji, Pán však udílí spásu. Nebývá-li vždy modlitba spravedlivého od Pána vyslyšena, což teprve bezbožného? Nebo proč člověk vinu svaluje na Boha, když ihned nesplňuje jeho přání? Proč by ho vyslyšel, když ničeho dobrého nezasloužil? Neví-liž on sám, co činiti ve všech věcech? Boetius o této věci praví: „Vidíš-li něco dítí se mimo naději, tu věci plynou náležitým řádem, ale mínění tvoje jest převráceno a zmateno. Leč pošetilec nehledí na záslužnosti věcí, ale na výsledný osud.“ Mnohokrát zajisté myslívá si člověk, že mu jest škodливо, co později obrátí se mu v prospěch; a naopak se stává, že něco se mu dobře zdaří, za krátko však se ukáže, že mu to velmi ublížilo.

Dobojovav bitvu, v níž byl vítězem, jak bylo řečeno, král dav sesbírati jejich stany, vrátil se do Joppe. Potom země odpočinula od válek, na následující totiž čas podzimní a zimní.

Hlava XXII. Král obsadil město Akkon.

Léta tisícího stého třetího na jaře, když jsme oslavili dle obyčejše Velikonoce v Jerusalémě, král se svou hrstkou udeřil na město Akkon, řečené Ptolemaidu, a oblehl je. Poněvadž však mělo silnou hradbu i předhradí, nemohl ho tehdy dobytí, nanejvýš když Saraceni uvnitř ku podivu přesrdnatě se hájili. Zpustošiv tedy osení i křoví jejich a zahrady, vrátil se do Joppy.

L. P.
1103

Hlava XXIII. Kterak kníže Bohemond vysvobozen ze zajetí.

○panu Bohemondovi pak vyšla a roznesla se tehdy žádoucí zvěst, že milostí Boží vysvobozen jest z vězení tureckého. Sám totiž po poslu vzkázal a oznámil, kterak ze

L. P.
1103

zajetí vykoupěn vyšel, a jakožto bývalý kníže antiochijský byl potom od občanů svých radostně přijat a ujav se držení té země, slavně ji spravoval. Nad to přijal Bohemond město Laodikeju, kteréhož Tankred později dobyl a lidem císaře byzantského je odňal. Za to postoupil Tankredovi náležitý díl své země, čímž ho upokojil a sobě naklonil.

Hlava XXIV. Jak král byl téměř na smrt raněn.

L. P.
1103 **V** ten čas, kdy král Balduin bojoval jak obyčejně proti Saracenům, přihodilo se jednoho dne, že vrazil na několik jich a když jist jsa už jejich záhubou radoval se z této naděje, hle, jeden Mouřenín za skalinou se schovávající chytře si naň počíhal, aby ho zahubil. A statně rozmáchav oštěp, ranil krále hluboko u srdce od zad, že div z toho neumřel. Dal se však pečlivě potom léčiti, a když mu byla též rána řezána, posléze se uzdravil.

Hlava XXV. O dobytí města Akka, jež obecně nazývá se Akra.

L. P.
1104 **R**oku tisícího stého čtvrtého, když minula zima a s rozkvetším jarem oslavili jsme v Jerusalémě Velikonoce, král Balduin sebrav svůj lid táhl k Akku a znovu je oblehl. Na pomoc přišli Janovští s loďstvem sedmdesáti zobcovitých lodí. A když byli stroji a častými útoky dvacet dní na město kolem dokola doráželi, Saraceni velmi ustrašení chtějíc nechtějíc vydali je králi. Bylot nám ho velmi potřebí, neboť jest v něm přístav tak užitečný, že mezi pevnými hradbami pojme bezpečně přemnoho lodí.

V Bliženců znamení bylo vyšlo Slunce devětkrát, když nám Akkon dán, jenž též Ptolemais se nazývá, léta tisícího stého čtvrtého Božího.

Věz, že to ne Acharon byl, jež má leckdo za Akkon, onť se Filistéon též zúve, a ten Ptolemaidon.

Když takto města bylo dobyto, mnoho Saracenů zabili, některé zůstavili na živu, všecky věci jejich zabrali.

Hlava XXVI. Kterak Bohemond odhodlalse odplouti do Apulie.

Když uplynulo léto, Bohemond, nesmírnými nesnázemi **K**jsa tísněn, se skrovničkým loďstvem odplul do Apulie, zemi svou všecku svěřiv Tankredovi. S ním tehdy odejel Daibert, jenž byl Patriarchou jerusalémským, muž opatrný a slynoucí radou. Bohemond jel, aby ze zámořských krajin přivedl si lid. Daibert pak jel, aby papeži přednesl při svou a příkoří od krále mu učiněné. Jel a dosáhl toho, ale nevrátil se, zemřev na cestě.

L. P.
1104

Hlava XXVII. Kterak Antiochijští proti Parthům bojujíce zajati a pobiti byli.

Toho roku pohnuli jsou se Parthové a Medové a Chaldeové **T**a obyvatelé Mesopotamie, sousedi naši, aby na nás na křestany útočili a rozličně nás hubili. Když zvěst ta donesla se až k nám, velmožové všickni přes vše přihotovili se k odporu. A přistrojili se spěšně pan Bohemond a Tankred, též Balduin hrabě edesský, a Goscelin a onen Daibert jerusalémský a arcibiskup edesský jmenem Benedikt, se zástupy rytířstva i lidu. A minuvše řeku Eufrat a potom přešedše město Charru u řeky Chaboru, setkali se s falangami nepřátelskými a svedše ihned bitvu u Rachy, vinou hříchů našich, dáni byli křestané v rozptýlení a zmatek. Že bitva ta byla mnohem hroznější nad všecky války předchozí, ukázalo se z výsledku věcí. Tam jat byl pan Balduin, hrabě edesský, budoucí král jerusalémský, od prvního krále druhý; s ním zajat pan Goscelin, jeho příbuzný; s těmi též jmenovaný arcibiskup. Přemnoho jich také do oné řeky bylo svrženo a utonuli. Koní a mezků a zboží zásoba nekonečná ztracena. Pan Bohemond a pan Tankred bezcestími a oklikami utíkajíce, kam který mohl, a nevybírajíce ani cesty neb stezky užitečnější, zbloudilí a zmateni posléze vyvázli. Mnozí též šípy a dýkami byli ubodáni. A jak dříve mohli Karry dobýti bez valných obtíží, kdyby ji byli s počátku oblehli, později ani cestou tam ani zpáteční nedopráno jim dosíci jí. Bezpečnost zajisté leckdy klamajíc rodí škodu, bojácnost pak a starostlivost opatrným a bázlivým zisk připravuje. *Uškodiloť* mnohokrát, jak psáno jest, *připraveným odkládati*. Při této úloze totiž čili pohromě dva nepřátelé uškodili našemu lidu: nesvornost a

L. P.
1104

závist, kteříž také ze získaných již statků lidí přivádějí u velikou nouzi. To mnohokrát jsme viděli, to zkušenost nám potvrdila. Neklamu se, aniž lstivě obluzuji čtenáře neb smýšlím věci jalové. Právě na této cestě, tak nebezpečné, tak strašné, ostrými řečmi se navzájem dráždili, a před onou porážkou div se od sebe nerozešli a smlouvu učiněnou neporušili. A činí-li někdo zle a doufá dobrého, ten zajisté šílí; neboť bez pokoje nebo vzájemné lásky nic není Bohu příjemného. Zbabělé jest tedy a přehanebné, abych trhal společenství s tím, kterému až do smrti mám prospívati. Přispěl pak Bůh arcibiskupu edesskému, když už byl v okovech. Turci naloživše naň svých věcí a náradí jako na hovado, svěřili ho jednomu rytíři ve zbrani mocnému, a ten působením Božím milosrdně duši svou zaň vydal a z rukou jejich činem divoucí odvahy ho vyprostil. Neměť duše své za vzácnější než on. A mnozí v této naší výpravě horlivostí Boží hořice a život svůj zkrátiti toužíce, vyhledávali, jak by blaženým koncem dokonali a s Kristem klidu požívali. Tak jeden, jakož někteří naši slyšeli a viděli, když jsme byli u Antiochie, slyše kteréhosi nevěrce s velikou potupností rouhati se jménu Páně, prodchnut živoucím duchem postavil se mu na odpor slovem i činem; a bodnuv ostruhami koně, zvolal nejživějším hlasem na ty, kteří byli kolem něho: „Touží-li někdo z vás večereti v Ráji, ať nyní jde se mnou a obědvá se mnou. Jižjiž odcházím.“ A rozmáchnuv kopí vrhl se mezi tisíce nepřátel a prvního, jehož měl na ráně, probodl, třebaš sám bodaje též zároveň byl proboden. A tak zpodpírán vírou a nadějí a obrněn láskou, šťastně padl. Kdo kdy slýchal co takového? Ještě stoje na zemi, honosil se slávou nebeskou. Protož veselte se nebesa a kteříž přebýváte v nich. A jest se nám zajisté veseliti a těšiti, poněvadž radují se andělé z přírůstkem takého společníka. Na blízku stál mu ten, jenž ho slyšel a odměnu mu odvažoval a sídlo věčné připravoval.

Hlava XXVIII. O vysvobození hraběte Balduina a o boji mezi ním a Tankredem.

L. P. 1104 **K**dyž pan Balduin držán byl ve vězení téměř pět let, poslána tam byla vybraná rukojmí a učiněn vzájemný přísežný slib s pohrůžkou o zaplacení výkupného. Rukojmí oni však

potom velebystrým úskokem povraždili strážce žalární a tak Balduin vyvázl ze žaláře, při čemž nejvěrnějším pomocníkem byl mu Goscelin. Když však potom vrátil se do svého města Edessy, nedostal se tam, poněvadž Tankred se svým mužstvem zabránil mu tam vejíti. Posléze poněvadž úvaha to dovolovala a pro přísahu, která na podnět Bohemondův byla k tomu přičiněna, že ať jakkoli a kdykoli vyjde ze zajetí, on beze sporu vydá mu jeho zemi, Balduin a Goscelin dlouho neotáleli a dva proti Tankredovi třetímu zdvihli boj. A ač prosil a pokoje se dožadoval, nijak nepovolili, ale Goscelin sebrav sedm tisíc Turků, Tankreda vylákal nečasně k bitvě a s pomocí Turků padlo jich pět set z mužstva Tankredova. A ač s počátku Tankred byl téměř poražen, na konec s Boží pomocí, jehož oči vždy patří na přímost, zůstal v seči vítězem, vítězem čestným. Ale když velmožové zemští viděli, že by pohroma z toho vzešla, na obou stranách chopili se užitečné rady a přivedli je ke smíru a svornosti.

Hlava XXIX. Bohemond odplul do Gallie.

Tehdy Bohemond ve mnohých věcech jsa stísněn, jak už výše bylo řečeno, vydal se po moři do Gallie. Tam mezi jinými úmluvami pojal dceru krále Filipa, jmenem Konstancii, za manželku, a vzal si ji s sebou do Apulie. Narodili se mu z ní dva synové, z nichž prvý umřel, pročež zůstal dědicem druhý, nazvaný po otcovi.

L. P.
1104

Hlava XXX. Kterak Tankred v boji s Turky dobyl vítězství.

Letá Páně tisícího stého pátého umřel jest hrabě Raymund, rytíř zasloužilý, ve svém městečku před městem Tripolí, dvacátého osmého února. Po něm následoval sestřenec jeho Vilém Jordán. Saraceni a Turci neustali ani tehdy ve své známé zpupnosti a v měsíci dubnu král kalyptský, jménem Radoan, sebral nemalé vojsko ve své sousední krajině a vyrazil roh svůj, k boji velmi rozlícený, proti Tankredovi, knížeti antiochijskému. Tankred však nedoufaje v mnoho lidu, ale v Pánu upevniv kotvu své naděje, dobře spořádal své šiky a nemeškaje vyjel proti těmto nepřátelům. Co dlouho vyprá-

L. P.
1105

věti? Směle se na ně vrhl před Artasiem a přispěním Božím oni brzy strachem zachváceni dali se na útěk. Utíkali a byli hnáni. Který nemohl utéci, neušel smrti. Zabitých bylo bez počtu, mnoho koní jejich získal Tankred; též korouhev prchajícího krále zachytil. Takto on s uraženým rohem zmrzačen odtáhl. Veleben byl tedy Bůh, jenž svým věrným vždycky přispívá. O Antiochii pověděli jsme toto slovíčko, nyní též o Jerusalémě se zmiňme.

Hlava XXXI. Kterak opět král babylonský poslal své vojsko proti králi Balduinovi, proti nimž on se hotovil.

L. P.
1105

Vyložiti jest, kterak král babylonský téhož roku sebral lid mnohý a s vůdcem svého vojska poslal jej do Askalonu bojovat proti křesťanům, domnívaje se a zamýšleje všecky nás ze Svaté Země vymésti. Bylť se dověděl, že nás jest velmi skrovně a nekyne nám obyčejné pomoci poutníků. Shrnuli se tedy k Askalonu. Arabové jezdci i Ethiopští pěší, s nimiž též bylo přes tisíc Turků z Damašku, kteří byli přeosvědčenými lučištníky. Když to oznámeno bylo králi Balduinovi, svolal všecek lid svůj a očekával jich u Joppe. A poněvadž nezbytnost toho žádala, všickni, kteří byli ve městech a schopni byli zbraň nésti, táhli do boje, vyjma toliko těch, kteří hlídali v noci hradeb. Strach a hrůza tehdy pojala nás všecky. Bálit jsme se, aby buď některé město naše, vyprázdňené z lidu, nevzali nebo krále s lidem jeho skrovným v boji nezahubili. Byl měsíc srpen. Na obou stranách obmyslně odkládali s bojem, a ani my na ně, ani oni na nás neútočili. Když pak Bůh tomu, jak se domýšlím, stanovil konec, lid onen proklatý pohnul se od Askalonu a přibližovali se k nám. Král zvědév o tom vyjel a jel až k městu Ramule. A poněvadž *dobré bylo našim úplně přidržeti se Hospodina a v něj složiti naději* jistou, král dle rady od Pána Boha mu vnuknuté poslal do Jerusalema svého spěšného posla k patriarchovi a kléru a nárůdku, žádaje, aby úpěnlivě vzývali milosrdenství všemohoucího Boha, aby křesťanům svým v úzkosti postaveným mocí s výsosti ráčil přispěti. Posel, ač ho velmi prosili, nechtěl žádné mzdy přijmouti, boje se, aby snad poselství toho nemohl vykonati nebo mzdu onu živ získati, ale doufaje, že někdy za tu nábožnou práci od Boha vezme odplatu, poručil svou

duši i tělo v ruce Stvořitele svého a rychle vydal se do Jerusalema. Vedením Páně šťastně tam došel a vstoupiv do města oznámil, oč přichází prosit. Patriarcha vyslechnuv to, kázal sezváněti největším zvonem a lid všecek k sobě svolati. A promluvil k nim: „O, bratří, přátelé a služebníci Boží, ejhle, právě válka, o níž jste byli slyšeli, že se chystá, nyní již, jak tento posel oznamuje, bez pochyby nám nastala. A poněvadž bez pomoci Boží nikterak tolika lidu neodoláme, vzývejte všickni milostivost Boží, aby králi našemu Balduinovi a všemu jeho vojsku ráčil býti v této hrozící bitvě dobrotivým pomocníkem. Král dnes odkládal s bitvou, jak nyní po tomto poslu nám oznamuje, aby zítřejšího dne, což jest neděle, den, v který Kristus vstal z mrtvých, bezpečněji šel do boje a spojenými modlitbami vašimi a almužnami u Boha posilňován, směleji bojoval. Protož této noci dle slova Apoštolova *bděte, stojte u víře, všechny věci vaše dějte se v lásce. Zítřa půjdete průvodem po městě tomto na místa svatá, trýzníce se a pokorujíce, bosýma nohama, a Pána Boha vroucně prosíce, aby nás vysvobodil z rukou svých nepřátel. Já sám půjdu tam za nimi; jižjiž od vás odcházím, nabádaje vás, zbyl-li kdo mezi vámi, jenž může vzíti na se zbraně, aby čile šel se mnou. Potřebujet král lidí.“ Co ještě vykládati? Sednou na koně a bylo jich všech stopadesát, jezdcův i pěších, a tak za soumraku rychle vyjeli a na úsvitě přijeli do města Ramuly. Kteří pak pozůstali v Jerusalemě, přehorlivě oddali se modlitbám a almužnám a sebetýráním. Až do poledne bez ustání navštěvovali chrámy. Zpívajíce plakali, plačíc zpívali, klerikové totiž, kteří průvod konali. Já též s nimi bos modlil jsem se. Dospělí toho dne nejedli do deváté hodiny, a nemluvňátka nesaála prsů mateřských, dokud hladem trápena neplakala. Almužen hojně udělováno chudým. Neb to jsou skutkové, kterými usmiřuje se Bůh a k záchraně podněcuje, kterýmiž *obraceje se nezanechává požehnání za sebou.**

Hlava XXXII. O boji Jerusalémských s Turky a vítězství dobytém mocí svatosvatého kříže.

Když patriarcha přišel, jak bylo řečeno, do Ramuly, a červenky zaplašovaly zářící hvězdy, zaradovali se všickni z příchodu jejich a povzbuzeni byvše běželi všickni ke kně-

L. P.
1105

žím, aby hříchy své Bohu a jim vyznávali. Podobně velmožové k patriarchovi, chtějíce od něho uslyšeti nějaké slovo spasitelné a z hříchů svých býti rozhřešení. Potom patriarcha oděv se v roucho velekněžské, vzal do rukou slavný Kříž Páně, jenž v takových potřebách se nosíval, a tlupy rytířské i pěší spořádavše se vykročily proti vojsku nepřátelskému. Našich rytířů bylo pět set, krom těch, kteří jeli na koních, byt mezi rytíře se nepočítali. Pěších našich nezdálo se víc než dva tisíce. Pohanů pak čítalo se na patnáct tisíc, pěších i jízdních, kteřížto té noci tábořili ne dále než čtyři míle od Ramuly. Když oni viděli ráno krále, jak proti nim se svým vojskem postupuje, rychle přistrojili se k boji. Jejich lestné záměry však byly jim poněkud potrhány, neboť byli stanovili část vojska svého, ale menší, poslati před Ramulu, aby naše vojsko oklamali, větší pak poslati k Joppě, aby na ni udeřili a bez našeho vědomí jí dobyli. Když však takto zřeli krále proti nim jeti, srazili se k sobě a zámysl jejich byl překažen. A bez prodlévání obojí vojsko žene se k útoku.

Chřastí štíty tu lesklé, již meče mocně tu řinčí.

A za oboustranného útoku naši všickni volali proti nim: „*Kristus vítězí, Kristus kraluje, Kristus velí!*“ jakož jim bylo kázáno. Oni pak obklíčivše nás, myslili nás rozraziti a úplně zmásti. Turci pak ponejvíce lučištníci obstoupivše nás ze zadu, déšť šípů na nás pustili a po té již nechali lukostřelby a z pochví vytasili meče, jimiž z blízka nás kláli. V tom však král, zvěděv to, obrnil se smělostí, vytrhl svou bílou korouhev jednomu rytíři svému z ruky a s několika žena se tam, snažil se tísněným uleviti. A ihned, s pomocí Boží udeřiv na Turky pobil je a rozprášil a vrátil se proti většímu množství Saracenův a Arabův a Ethiopův. Ale nebudu dlouho vyprávěti o útocích a ztrátách těch i oněch, chtěje semknouti tento odstavec do mezí nejužších. Bůh všemohoucí, nikdy nezapomínající svých sluhův, nechtěje dáti křestanů svých od nevěrců těch zničiti, kteříž jeho z lásky k němu a k zvelebení jeho jména z dalekých končin přišli do Jerusaléma, obrátil lid bezbožný náhle na útěk a prchali až do Askalonu. O, bývalo bylo možno zajmouti Semelumucha, vůdce toho vojska, mnoho peněz výkupného byl by zaplatil králi Balduinovi. Ale Gemelmulk, emir askalonský, jenž byl velmi bohat,

neutekl. Jiného bývalého emira akkonského živého chytili, a král náš dal ho vykoupiti za dvacet tisíc peněz krom koní a jiných věcí. Ethiopiané pak nemohouce utéci, byli na polích porubáni. Bylo prý jich pobito čtyři tisíce jezdcův i pěších, našich pak šedesát. Stany jejich ostaly nám, též mnoho dobytka, velbloudů, oslův a dromedářů. Tu chválili jsme a oslavovali Boha, v němž moc velikou jsme učinili, kterýž také na nic uvedl nepřátele naše. O, podivné řízení Božího soudu! Hle, ti, kteříž říkali: „Pojďmež a pobijme všechny ty křesťany a uchvatme jejich svatyni.“ Ale ne tak, bezbožní, ne tak: neboť vás položil Bůh jako kolo a jako stéblo před větrem ve hněvu svém vás zahanbil. V zákoně svém přísahali též, že nikdy pro Franky nebudou utíkati; ale posléze tehdy útěk byl jejich spásou. Král pak vrátil se do Joppe s radostí a kořist ve válce vzatou rozdělil dle příslušných dílů svým rytířům i pěším.

Hlava XXXIII. O loďstvu babylonském.

UJoppe bylo ještě loďstvo babylonské, kteréž tam čekalo nějaký čas, aby zvědělo, kterak a kdy by po moři i po pevnině nás všechny i města přímořská vůbec zničilo. Když však král dal svými námořníky vrci na jednu jejich loď hlavu emira Gemelmucha, ve válce statého, byli tím velmi vzrušeni a zděšeni a nechtělo se jim už čekati, ale zvěděvše o rozehnutí jejich lidu, za mírného jižního větru uchýlili se do přístavů tyrského a sidonského. Když později toto loďstvo vracelo se do Babylonu, duchem bouře, kterou milost Boží pro nás způsobila, lodi jejich nešťastně ztroskotaly a porůznu přihnány byly do našich přístavů. Z nich dvacet pět jsme polapili, plných Saracenů, ostatní pak usilovně pracující plachtami i vesly, stěží vyvázly. Tak nám Pán, pomocník náš milostivý v soužení, ukázal svoji všemohoucnost.

L. P.
1105

Slyšte nyní, přemilí, jak den boje vám bude určen.
V Panny když znamení Foibos již stál po desáté,
líce plné kdy na zemské tváři obrážela luna,
dvacátého a sedmého když srpna se četlo,
z vítězství veselí popřál Frankům Všemohoucí.
Prchlyť jsou Arabů, Turků roty s Ethiopskými,
část na horách skryla se, množství v poli zůstalo mrtvých.

L. P.
1105

Poněvadž nedbalostí nebo nezkušeností písařův nebo že snad že málokterý tam byl neb svými starostmi byli zabaveni, tyto děje by nebyly zapsány a upadly by v zapomenutí, vidělo se mně Fulcherovi, ač jsem člověk bez umění a vtipu mdlého, raději s výtkou opovážlivosti zaznamenati ty činy, nežli neuvésti jich ve známost; i vypsals jsem je, jak jsem na své oči zřel nebo od pravdomluvných zpravodajů pilným vyptáváním se dozvěděl. A prosím těch, kteří to čísti budou, aby laskavě mi prominuli mou neumělost a tento diktát, dosud od žádného řečníka neopravený, tu a tam chtějí-li, si opravili; leč pro krásu a okázalost jednotlivostí at nemění přediiva historického, aby pravdivost dějů nějakou lží nebyla zmatena. Když se byly udály věci, o nichž výše bylo pověděno, na sklonku téhož roku pocítili jsme všichni, kteří jsme byli v Jerusalemě, veliké zemětřesení, kteréž ve svatvečer Narození Páně velmi nás zděsilo.

Hlava XXXV. O znameních ukázavších se na nebi.

L. P.
1106

Léta potom tisícího stého šestého ukázala se zase na obloze kometa, kteráž nás postrašila. Bylo ji viděti na té straně, kde v zimní čas zapadá slunce, a táhla se za ní ku podivu dlouhá bělostná zář na způsob lněné tkáně. Znamení to začalo se objevovati v měsíci únoru, kdy jsme počítali první den stáří měsíce, začátek novoluní, věstíc budoucí události. Ale netroufajíce dle ní nic hádati, Pánu jsme poručili všechno, co by značila. Padesát dní a ještě déle bylo vídati denně večer tuto kometu po celém světě. Podotknouti jest, že od počátku svého vycházení kometa i ona sněhobílá záře její den ze dne ponenáhlu slábly, až v posledních dnech tratíce již svou světlost, vůbec už mizely zraku. Brzy po té, téhož měsíce, kdy jsme počítali dvacátý den novoluní, viděli jsme na nebi od hodiny třetí do poledne po pravém i po levém boku slunce jakoby dvě jiná slunce: jako slunce samo zářící, ale tvarem menší a lesku slabšího. Krom toho kolem nich ukázal se kruh bělostně zářící, rozpětí takového asi jako město. V tom svítil jiný půlkruh, mající podobu duhy, čtverbarevný, horní

stranou obtáčejíci slunce hlavní a konci dotýkající se oněch menších sluncí. Později, na druhý měsíc, o půlnoci viděti bylo hvězdy s nebe pršeti.

Hlava XXXVI. O boji křesťanů s Damašskými.

Později Hugo, jenž tehdy držel město Tiberiadu, v létě bojoval proti vojsku damašskému. A ač dvakrát byl již v tom boji od nich odražen, podnikl třetí útok a s pomocí Páně vítězně je přemohl. Pobitých jich dvě stě a tolikéž koní jejich pobral; ostatní poutíkali. Neuvěřitelná věc! Šestkrát dvacet mužů rozprášilo jich čtyřicetkrát sto. Potom za nedlouho týž Hugo, jsa s králem Balduinem na výpravě v téže zemi, ranou šípu zahynul.

L. P.
1106

Hlava XXXVII. Kterak patriarcha plavil se do Říma a o boji Joppenských a Askalonských.

Roku tisícího stého sedmého patriarcha jmenem Ebreमार odejel po moři do Říma, chtěje se tam zeptati Apoštolského, zda zůstati má patriarchou. Byl potvrzen v patriarchátě výše zmíněný Daibert, ale na zpáteční cestě umřel. V měsíci posléze listopadu téhož léta Askalonské posedla známá jejich vzteklost, i nastrojili úklady na úpatí našich hor mezi Ramulou a Jerusalemem, aby nenadálým útokem vrhli se na jistou tlupu našeho lidu, o níž byli se dozvěděli, že tím časem půjde do Jerusalema. Joppenským však bylo to oznámeno, i sedli rychle na koně a jeli. A když přijeli na místo nástrah, vedeni tím, jenž jim to byl přišel oznámit, pochybovali ještě, mluvil-li pravdu, proto uzřevše je velmi se polekali. Bylo tam téměř pět set jezdcův a pěších bezmála tisíc, našich pak jezdcův nebylo přes sedmdesát pět. Nezbyvalo jim však na rozmýšlenou, co činiti, a nekynula jim záchrana, kdyby utekli, a smrti těžko bylo ujíti, svedou-li bitvu, ale raději volili čestně umříti, kdyby bylo třeba, nežli hanbou útěku na budoucnost býti znamenánu. Náhlým útokem tedy vrhše se na ně, ku podivu prorazili nepřátelský voj, srážejíce je a zabíjejíce. Saraceni vidouce se v boji tom prudčeji potí-

L. P.
1107

ráni, působením Páně pozbyli své odvahy a přestali bojovati; což vidouce naši rytířové, tím mocněji na ně tlačili, a ty, kteří je myslili zahnati, naši donutili k útěku. Mnoho jich pobili a přemnoho koní zachytili. Z rytířů našich neztratili jsme více než tři. Žoldnéři jejich však odvedli několik našich hověd, jenže za to naši jim sebrali dvakrát tolik.

Hlava XXXVIII. Kterak Bohemond sebrav vojsko, plenil zemi císařovu.

L. P.
1107

Téhož roku Bohemond vrátiv se z Gallie a shromáždiv lidu, co mohl, připravil svoje loďstvo v přístavu brundisijském v Apulii. A když se byli dočkali času příznivého ku plavbě, dne devátého října vstoupili na lodi a odpluli do Bulharska a přistali v přístavu valonském. A rychle dobyvše Valony, přitáhli jsou k městu Dyrrhachiu, třináctého října, a oblehli je. Leč město bylo dobře opatřeno lidmi i potravinami, pročež dlouho ukonávalo obléhatele. Pan Bohemond měl pět tisíc jezdcův a šedesát tisíc pěších. Ženě tehdy žádné nedovolil jíti s nimi, aby bojujícím nebyly překážkami a břemeny. Císař byzantský Aleksej byl tehdy lidu našemu velmi nepřátelský a poutníkům jerusalémským buď tajnými lestmi nebo zřejmými násilnostmi na zemi i na moři škodil a počínal si tyransky. Proto Bohemond, sebrav vojsko, jak bylo řečeno, vtrhl do jeho země, zabrali usiluje města i městečka.

Hlava XXXIX. O smíru císařově a Bohemondově přísežně stvrzeném.

L. P.
1108

Léta pak tisícího stého osmého od vtělení Páně, když byl již rok seděl před Dyrrhachiem a všecky úklady, které nastrojil proti císaři, selhávaly, a ještě císař škodil jemu, posléze dal po mluvčích jednati o smír, zatím co císař již se blížil k němu s vojskem. I učinili spolu úmluvy a spřátelili se. Císař přísahal Bohemondovi na nejvzácnější Ostatky, že od toho dne a na budoucně šetřiti a chrániti bude poutníků, o nichž už mnohokrát mluveno bylo, na zemi i na moři, až kam sahá jeho říše, aby jich nikdo neolupoval a nečinil jim

zlého. Bohemond pak přísahal císaři, že vůči němu zachová po každé stránce pokoj a věrnost. A potom, jakmile se mu naskytlo, vrátil se do Apulie, menší část vojska veda s sebou. Větší část totiž byla se vydala, jakož slíbili, po moři. Téhož roku dokončil život Filip, král francouzský.

Hlava XL. O obsazení města Tripole.

Roku tisícího stého devátého a od dobytí Jerusaléma jedenáctého Bertrand, syn hraběte Raymunda, přibyl k Tripoli, vzav s sebou janovské loďstvo útočných lodí asi sedmdesáti, kteréž všechny tam přistaly. Chtěl města onoho, Tripole totiž, dobytí a dědičným právem po svém otci vzíti je v držení. Když však je oblehl, vznikla pře náhle mezi Bertrandem a Vilémem Jordánem, příbuzným jeho, který vždycky ho dobýval od té, co hrabě Raymund byl umřel; a přebýval tam Vilém ve městečku, jež sluje Hora Poutnická, nedaleko Tripole. Bertrand tvrdil: „Mně náleží to město dědičným právem, neboť otec můj, který ho prvotně začal dobývati, za jeho obléhání s velikou hrdinností vystavěl toto městečko, Horu Poutnickou, a ještě za svého života dal mi je, abych po jeho smrti vzal je ve svou moc.“ Vilém zase tvrdil: „Mým zajisté jest a právem, neboť jednak nepřátele, obyvatele této země, po smrti hraběte pořád jsem statně zkročoval svými zbraněmi, jednak zemi vůkol města snažil jsem se rozšířiti a pracoval o ní.“ A poněvadž nsvorností upadají veliké věci a svorností i nejmenší se vzmáhají, Vilém ze zlé vůle vymykal se z toho díla, Bertrand však se svým mužstvem statečně dorážel na město. Tento nepřál si, aby onomu se zdařilo, onen zase nepřál si ani, aby tento na živu ostal.

Boj bojují o nejisté, jistým jsou si nejisti.

Prou se o věci chvilkové a nepracují o věčné. Běží, ač snad nedoběhnou, i zůstane odměna na rozcestí. Nezáleží tedy na tom, kdo běží, ni na tom, kdo chce, ale na Bohu, jenž se slitovává. Ještě nebyli města dobyli, a už se o kořist rvali. Na pokynutí Boží vteřiny odlétají a marné myšlenky lidské se podvracejí.

Hlava XLI. Kterak dobyto města Tripole.

L. P.
1109

A netrvalo dlouho, přibyl k obléhání král Balduin a prosil Janovských, aby mu ještě toho léta pomohli dobýti Askalonu a Berytu a Sidonu. A stalo se, že když začínal obě hrabata nakláněti ke svornosti, nevím jakým neštěstím, onen Vilém Jordán jeda v noci na koni, raněn byl maličkým šípem a zahynul. Všickni pátrali, kdo by to byl učinil, ale nevy-pátrali toho. Jedni litují, druzí se radují, ti truchlí přitele, oni veselí se ze zkázy nepřitele. Zůstal Bertrand, jenž stal se věrným člověkem krále Balduina. Tu město bylo se všech stran sevřeno. Namahají se zevní, trápí se vnitřní. Ale když Saraceni byli velice svíráni, a nebylo už pražádné naděje na vyvážnutí, ujednali s králem přísežnou smlouvu, aby nebyli zabíjeni, ale bez odporu dovoleno jim bylo odejítí, kam by kdo chtěl. Král smlouvu potvrdil, i vpuštěn byl se svým lidem do jedné části města. Zatím však, nevím jakou náhodou, strhla se náhle veliká vřava mezi plavci janovskými, kteřížto po střevoých provazech a žebrích přelezli přes zeď a vešli do města. A kterého zastihli tam Saracena, na místě mu srazili hlavu. Kteří však byli kolem krále, ti dle úmluvy o tom učiněné byli od něho obráněni.

Už třicetkrát Slunce Praku své skrývalo záře,
tré toliko z toho počtu odečtouc Foiba vyjížděk,
vojsko naše Tripole když města vstoupilo v brány.

Hlava XLII. Kterak dobyto bylo města Beirutu.

L. P.
1110

Roku tisícího stého desátého, když ještě měsíc únor zimními dešti mořil zemi, přitáhl jest král Balduin k městu Beirutu a oblehl je. Na pomoc přišel mu Bertrand, hrabě tripolský, a vojsko položilo se u prvního kamene od města. A když sedmdesát pět dní, tuším, byli město odevšad svírali a lodi naše uzavřely lodi, které jim sjely se na pomoc, do přístavu, přitáhli Frankové naši ke zdi dřevěné věže a činem veliké odvážnosti s nich seskákali s tasenými meči na zeď. A slezše do města, zatím co též mnozí branami vcházeli, mocně stíhali prchající nepřátele a posléze je pohubili a přemohli a peníze jim pobrali.

Let sto deset po tisícím když se počítalo létě,
síla zbrojmocná hradby vzala Bejrutu města.
Ve znaku Býka stálo slunce devětkrát třikrát
lid francký když vyznamenal se oním udatenstvím.

Hlava XLIII. Kterak král Balduin a kníže Tankred vypravili se proti Turkům, obléhajícím Edessu.

Po tomto vítězství král vrátil se do Jerusaléma, aby vzdal povinné chvály Bohu, skrze něhož byl zvítězil. Potom přistrojil se na výpravu proti Turkům, kteří obléhali Edessu, město mezopotamské. Tehdy viděli jsme několik nocí kometu, z níž táhly se paprsky na jih. Tehdy též Tankred sebral svůj lid antiochijský, co mohl, s nímž čekal několik dní na krále, a spojili se u řeky Eufratu. Přesedše jej, ihned zastihli tam Turky, na něž táhli; kteřížto pobíhajíce v houfech po té krajině, čekali příchodu králova. Vědouce však, že rytíři naši jsou přeosvědčenými bojovníky a podivuhodnými oštěpometci, neodvážili se utkati s nimi bojem, ale chytrým uhýbáním odtahujíce se od nich, ani boje se neosmělovali, ani k návratu do své země se neměli. Ale když nudnou lstivostí po mnoho dní byli nás unavovali, bojovati nechtějící, král chopiv se nezbytné a užitečné rady, opatřil město Edessu potravinami, jichž obyvatelé velmi potřebovali, poněvadž Turci byli zpustošili okolní krajinu, zabravše tvrze i osadníky, kteří městu dodávali výživy. A neprodlévajíce už, vrátili se ku jmenované řece. A zatím co pomalu na nemnoha a malých člunech se převáželi, přitrhli tam za nimi Turci, změnivší barvu a draví, a mnohé z pěších našich tam uchvátily a do Persie odtáhli, z Armenů totiž nuzných, kteréž Turci už tak bezbožně byli poplenili. A poněvadž našim těžko bylo přeplaviti se přes řeku za nimi, velmi toho litujíce, dali se na začatou cestu, Tankred do Antiochie, král nazpět do Jerusaléma.

L. P.
1110

Hlava XLIV. Kterak Sidon, jenž sluje též Sagitta, obležen byl králem Balduinem a Nory a dobyt.

Zatím přistal u Joppe jistý lid norský, jež od moře západního podnítil Bůh, aby se vydali na pout do Jerusaléma, s loďstvem padesáti pěti lodí. Prvním mezi nimi byl jinoch

L. P.
1110

vzezřením přespanilý, bratr krále té země*. Král vrátiv se do Jerusaléma, zaradoval se jejich příchodu a hovořil s nimi přátelsky, nabádaje a prose jich, aby pro lásku Boží pozdrželi se ve Svaté Zemi a přispěli ku zvelebení a rozšíření křesťanství a vykonajíce dílo Kristovo, teprve vrátili se do své vlasti, velkolepé díky vzdávajíce Bohu. Oni rádi přistoupili na tu žádost, řkouce, že pro nic jiného ani nepřišli do Jerusaléma, a že kamkoli král vydá se se svým vojskem, oni ochotně zároveň s nimi poplují po moři, toliko aby se jim postaral o potřebnou výživu. S té strany povoleno, s oné vykonáno. A ačkoliv s počátku byli se rozhodli táhnouti na Askalon, přistoupili posléze na chvalitebnější radu a táhli na město Sidon a oblehli je. Z Ptolemaidy, jež častěji nazývá se Akkon, pohnul se král se svým vojskem; Norové pak vypluli z Joppe. Tehdy v přístavě tyrském skrývalo se loďstvo emíra babylonského, kterýmž Saraceni po pirátsku křesťanům poutníkům našim přechoasto škodili a přímořská města, kteráž ještě držel král babylonský, potravou opatrovali. Když však proskakovaly všelijaké pověsti o Norech, neodvažili se vyplouti z přístavu tyrského ani se utkati s nimi. A když se přitáhlo k Sidonu, král oblehl jej s pozemní strany, Norové od moře. A postaviti dav stroje, velmi zděsil nepřátele ve městě, že ti, kteří tam byli vojáky na žold, žádali krále, aby je pustil odtud zdravé, a libo-li mu, aby zemědělce podržel si ve městě, by mu vzdělávali půdu v jeho prospěch. Toho žádali, toho i dosáhli, a tak bez podarování žoldnéři odešli, rolníci pak dle řečené smlouvy pokojni zůstali.

Slunce devětnáctkrát Střelce již oblilo září,
v čas když adventní nám město Sidon bylo dáno.

Hlava XLV. O ničemném dráždění Turkův a o výpravě krále Balduina a Tankredově proti nim.

L. P.
1111 **R**oku tisícího stého jedenáctého vyrojil se z Persie národ turcký převeliký, kteříž táhnouce Mezopotamií, přešli řeku Eufrat a oblehli tvrz, jež sluje Turbezel, prodlévajíce tam měsíc. A když jí nemohli ihned dobýti, poněvadž polohou byla pevná, omrzela je námaha a nechavše obléhání, uchýlili se

* Sigurd, jenž pro svou výpravu do Jerusaléma nazván byl Jórsalafara.

do končin města Kalypstu. Neboť chytře kujíce Isti, obmysleli vydrážditi Tankreda, aby vyšel proti nim do boje, aby vzdá-
livšího se od Antiochie mohli se svým velikým lidem za-
skočiti a úplně zničiti. Ale Tankred na jejich chytrost vyžral
chytrostí a nechtěl pošetilou odvážností zahanbiti své udat-
nosti, nýbrž poslal posly ke králi Balduinovi, přepokorně ho
po nich žádaje, aby pospíšil na pomoc křesťanstvu. Král u-
slyšev to, přislíbil žádanou pomoc. A svěřiv svou zemi stráž-
cům, spěchal do války, a s ním Bertran, hrabě tripolský. Když
přijeli k městečku, kteréž zovou Rugeon, nedaleko Russy,
byl tam Tankred, kterýž už pět dní krále čekal. A když ho
byl radostně přivítal, složili jsou stany a rozpíali je u řeky
Fenu, Jerusalémští hostíce se s Antiochijskými. A nepro-
dlévajíce tam táhli k městu Apamii, kterou již spravoval
Tankred, nedávno jí přeudatně dobyv. Potom postoupili proti
Turkům, kteříž tábořili u města, jež zovou Sisaron; jak mě-
sto to sluje podle písma, nevím, ale tamní obyvatelé nazý-
vají je obecně Chesar, a vzdáleno jest od Apamie šest mil.
Turci však, uslyševše již, že Frankové postupují proti nim,
rozlezli se do křovísk a do skrýší v tom městě, aby se bez-
pečněji mohli chrániti, kdyby snad útokem Franků byli zdo-
lávání. Když pak uzřeli, že naši jezdcové přibližují se k nim,
vyšli z těch úkrytů, ukazujíce se již našemu lidu. Ale byť tak
chytří, přec neodvážili se bojovati, a utéci též se jim nechtělo.
Naši rytířové pak, po houfcích spořádání, vidouce je roz-
trušmo rozbíhati se po polích a nehotoviti se k boji, chránili
se nebezpečí a neútočili na ně. A tak jednak strachem, jednak
lstivostí vysmykli se Turkům a zůstavivše je tam, vrátili se
touž cestou, kterou byli přišli. A poněvadž už docházela jim
potrava i píce pro hovada, ani nenáleželo déle se tam zdržeti.
Král, s nímž jsem tam byl, vrátil se do Jerusaléma, Tankred
do Antiochie.

*Hlava XLVI. Král oblehl Tyr, jinak řečený Sur, ale ničeho
nezmohl.*

A neprodlévaje, král rychle učinil přípravy a udeřil na mě-
sto Tyr, hebrejsky řečené Soor, a oblehl je. A když je
byl čtyři měsíce a ještě déle trápil a sám též suchopárností

L. P.
1111

a námahou už velmi byl zmořen, smuten odtud odtáhl. Když totiž byl dal vystavěti mistrně dvě dřevěné věže, vyšší než zeď, a již ke zdi je přisunul, míně z nich dostati se do města, Saraceni cítíce se zaslíbení smrti, nepřekonají-li umění uměním, čelili vtipu vtipem a hrdinství překonali hrdinstvím. Pozorující totiž, že výška našich věží jest jejich zkázou, a potřebující spěšné pomoci, noční prací vystavěli dvě názední věže do takové výše, aby s horních bašt jejich mohli se s nepřetím největšího udatenství brániti a na věže naše, nižší jejich, oheň metati a je zapáliti. Tímto podnikem rytíři naši byli zdoláni a lítost je oblila, a král, když takto strháno bylo lano jeho naděje, vrátil se do Akkonu. Věru pravdivo jest ono selské přísloví:

Leckdyt ústřice vábná nastřažená sklame ústa.

Náš lid už rozděloval si dobytou kořist; již druh druhu záviděl nejistého podílu; již den dobytí hádali, jakožto jistý. Kůň strojí se do boje, praví Šalomoun, ale Pán udělí spásu. Důvěřujít leckdy lidé ve svoji sílu, neuvažující, čeho si u Boha zasloužili, kteřížto hlasem ho často vzývají, skutky však zapírají: a více udatenství své vychvalují v tom, čeho se domohli, nežli by dar milosrdenství Božího oslavovali.

Hlava XLVII. O smrti knížete Tankreda.

L. P. 1112 **L**éta tisícího stého dvanáctého splatil dluh smrti Tankred, jenž spravoval knížectví antiochijské.

Dní dvakrát třinácte Střelci svítilo Slunce,
Když přijal on, což měl, aby tím zase byl, čím býval.

Po něm dosedl příbuzný jeho Roger. Toho léta byli jsme úplně ušetřeni bojů.

Hlava XLVIII. O znameních, jež se ukázala.

L. P. 1113 **L**éta tisícího stého třináctého od vtělení Páně, když v měsíci březnu měli jsme den dvacátý osmý lunový, viděli jsme, že slunce od rána až do primy a ještě déle jakýmsi ubý-

váním s jedné strany se zmenšovalo, a úbytek, který od prvotně byl nahoře, posléze jaksi po okraji sesunul se dolů. Slunce však nepozbylo své jasnosti a neubýlo ho, leč že myslím, asi o čtvrtinu své podoby bylo poněkud přistrouhnuto.

Eklipsí to bylo, když slunce ubývalo takto.

Hlava XLIX. O boji proti Turkům, v němž král a křesťané byli poraženi, z čehož mnoho zlého vzešlo.

V letní čas potom Turci sebravše se přešli přes Eufrat, majíce namířeno do končin jerusalémských, aby nás křesťany, jak si mysli, pohubili. A zůstavivše kraj antiochijský na pravo, nedaleko od Apamie přešli Syrii, a Damašek zůstavivše na levo a táhnouce mezi Tyrem a Césarejí Filipovou, jež sluje Paneas, kraji foinickými, smýšleli udeřiti na krále Balduina. On uslyšev o jejich příchodu, pohnul se se svým vojskem od Ptolemaidy, to jest Akkonu, a táhl již proti nim. Oni však učinili, co poznali pro sebe užitečnějším, a zatím co naši nevěděli, co obmýšlejí, obešli moře Galilejské krajinami pokolení Neftalim a Zabulon až tam na konec toho moře na jihu, kde vylévá se z něho řeka Jordán a vlévá se řeka Jarmuk. Tento ostrov totiž mezi dvěma mosty jest tak bezpečně chráněn, že usadí-li se tam nějaké vojsko, pro těsné vchody mostů nemožno na ně útočiti. Turci rozpiavše tam své stany, ihned poslali dva tisíce mužů přes most, aby našim nalíčili nástrahy, neb nepochybovali, že co nejdříve tam přiběhnou. Když tedy král, míře tam, aby u mostu onoho, od něhož jde se do Tiberiady, položil se táborem, uzřel nějakých pět set Turků, kteří ze záloh svých vyrazili, aby se vrhli na naše, ihned někteří nerozvážně vyběhli proti nim a bijíce je nebáli se jich stíhati, až ze záloh vyřítilo se dva tisíce mužů, kteří naše prudkým útokem odrazili, a trojnásobnou porážkou na útěk byli rozehnáni. Oh běda! velikou hanbu veliké hříchy naše toho dne na nás uvalily. Utíkal i král, ztrativ tam svou korouhev a nejlepší stan s přemnoha věcmi a stříbrnými nádobami; podobně patriarcha, jenž tam byl s ním. Jezdců ztratili jsme téměř třicet, z lepších, pěších pak tisíc dvě stě.

L. P.
1113

Dvakrát šestkrát slunce v souhvězdí Raka vyšlo, zaslepené Franky když lid porazil nevěřící.

Nebylot tam rytířstvo královo ještě všecko. Ani Roger, kníže antiochijský, syn Richardův, tam nebyl, jenž, jak bylo proň vzkázáno, z lásky Boží a z lásky ke králi rychle tam se vydal z Antiochie. Též díl lidu tripolského, jehož první díl už byl se shloučil s vojskem královým. Z toho všickni velmi se zarmoutili, a kárali nemírnost královu, protože prý bez rady jejich a bez pomoci nespořádaně a nerozvážně vyřítil se tak proti těm nepřítelům. A poněvadž tehdy nebyli s to, aby Turkům nějak škodili, utábořili se nedaleko od nich, aby po celý den obojí na sebe viděli. Maledoktus slul vůdce jejich vojska, jenž přilákal sobě na pomoc Tuldequina, krále damašského. Onen přivedl mnoho lidu; tento pak ze Syrie, jemu podrobené, sebral jich nesčetně. V údolí byli Turci, Frankové s hory se dívali. Ani Turci neosmělovali se vyjítí ze svého ostrova, ani Frankové nemohli pustiti se proti nim. Tito číhají, oni se bojí; ti chytří, oni opatrní.

Žár letního slunce mučil ty i ty přeukrutně,
leč ani tím nechtěl ten svízel zlý se ukončit.

Tehdy ti, kteří doma zůstali, divili se, kde král s vojskem tak dlouho mešká. Saraceni, kteří byli v našem poddanství, odstoupili od nás a jako cizí všude nás sužovali. Turci též z vojska svého v houfcích vycházejíce, plenili naši zemi a kořist a píci po našich Saracenech vojsku svému posílali. Sichém, kteréžto město nazýváme Neapolí, zatím zabrali a vyloupili, přibravše k sobě Saraceny, které jsme měli na horách. Askalonští pak, Arabové a Saraceni, ale nemnoho lidu, přitáhli k Jerusalému. Kterého dne vnikli až k předhradbí městskému a zapálili obilí se žně tam snesené a šípy poranili některé naše na baštách hradebních, z nich však více jich bylo na smrt raněno. Nebylot ve městě vojáků, protože byli šli na nepřítel. Následující noci Askalonští odtáhli, z čehož naši velmi se zaradovali, neboť báli se, aby jich neoblehli.

Hlava L. O velikém strachu, kterým všickni byli sklíčeni.

L. P. 1113 **T**oho času buď málokdy nebo nikdy nebylo možno poslati posla od někoho z nás ke králi, ani od něho k našim městům pro nepřátelské úklady; nevěděli tudíž ani oni, co s těmi se děje, ani ti, co s oněmi.

Na mnoha láněch již se drtí obilí dozrálé,
nikde však nevidět, by na žeň kdo vyšel neb sklízel.

Neboť neodvažovali se. A byla toho roku žeň hojná. Ale bouřili se moře, děsí lidi, aby nelovili v něm. Všecko všem viselo v nejistotě a jednomyslně se čekalo, kterým Bůh dopřeje vítězství. Křesťané naši ustávali od služeb a prací, leda že spravovali průlomy ve zdech a opevněních.

Hlava LI. O zemětřesení a že král oženil se s hraběnkou Sicilskou.

Tehdy také dvakrát jsme pocítili zemětřesení, totiž osm-
náctého srpna a devátého téhož měsíce; první o půlnoci,
druhé v třetí hodinu denní. Turci pak potměšili, když dva
měsíce byli vyčkávali vhodné chvíle, by naše rozmetali nebo
porazili, a nedočkali se, protože ze zámořských krajů přichá-
zeři v tu dobu, jakž obyčejem, poutníci, čímž vojsko naše den
ze dne rostlo, a lid antiochijský též neodcházel, odtáhli do
krajín damašských. A král Balduin se svými vrátil se do Pto-
lemaidy, kdež zastal hraběnkou sicilskou, vdovu po Rogerovi,
bratru hraběte Roberta Guiskarda, a pojal ji za manželku.
Netrvalo dlouho, u Damašku zavražděn byl Maledokt jakýmsi
Saracem, jenž ho bodl třikrát do břicha dýkou ukrytou pod
šatem a dvojí tam vraždu způsobil. Zabiv totiž jeho, byl též
sám ihned zabit od okolostojících. Příšerné vítězství, když
ten, jenž vítězí, jest přemáhán. Tak se stalo dle onoho slova
filosofova:

Štěstí jest skleněné: když září, náhle se tříští.

Maledokt byl veliký boháč a člověk velikomocný, mezi
Turky proslulý a v činech svých lstivý nade vše pomyšlení;
ale vůli Boží odolati nemohl. Dovolil mu Pán, aby nás ně-
jaký čas mrskal, potom však velel, by smrtí nízkou a rukou
slabošskou sešel.

Hlava LII. O zemětřesení na mnoha místech.

Roku tisícího stého čtrnáctého vyrojilo se nesmírné množ-
ství kobylek a od Arabie přiletěly do země jerusalémské
a několik dní v měsíci dubnu a květnu hrozně pustošily

L. P.
1113

L. P.
1114

osení. Potom ve svátek svatého Vavřince bylo zemětřesení. Později pak, třináctého listopadu, zemětřesením shroutila se část městečka u města Mamistry. Též veliké a neslýchané zemětřesení postihlo krajinu antiochijskou, že místy mnoho městeček se shroutilo zcela nebo z polovice, domy i zdivo až do základů, a ve sříceninách též část lidu byla zasypána. Marisk, obec vzdálenou od Antiochie tuším šedesát mil na sever, rozvrátilo prý ono hnutí až tak, že domy a zdi úplně se sřítily a všecko obyvatelstvo, běda, pod sebou pohřbily. Též jiné městečko, jež nazývají Trialet, u řeky Eufratu, bylo vyvráceno.

Hlava LIII. O shromážděním se vojsku tureckém a o obležení Joppenských Askalonskými a Babylonskými.

L. P. 1116 **L**éta tisícího stého patnáctého Turci vznítivše v sobě svou známou statečnost a odvážnost, v měsíci červnu potichu přešli přes Eufrat a vstoupili do Syrie a utábořili se mezi Antiochií a Damaškem, totiž u Chezaru města, kdež podobně před čtyřmi lety byli leželi, jak výše již bylo vypsáno. Tuldekvin však, král Damašský, doslechnuv se a věda, že nemají ho o nic méně v nenávisti než nás křesťany, pro Mandulfa, k jehož úkladnému zavraždění minulého roku, jak výše se čte, byl dal souhlas, kterýž byl prvním satrapou vojska jejich, ujednal s králem Balduínem a Rogerem, knížetem antiochijským, mír, aby k nim dvěma on třetí se připojil a byli jako trojpletný provázek, jehož by Turci potom tak snadno neroztrhli. Obával se, že kdyby ostal sám, byl by se svou říší úplně zničen. Poněvadž tedy potřeba naléhala a vzkaz Antiochijských ho volal, král vypravil se do očekávaného boje. Když však Turci uslyšeli, že už se k nim přiblížil ten, kterého Antiochijské i Damašské téměř tři měsíce čekali, obávali se nebezpečí své zkázy, kdyby proti tolika lidu válčili, třebaš jich samých bylo mnohem více, i couvli, pohybem dosti tichým, a zalezli do jakýchsi ohrad, nedaleko však od našich. Když to pozoroval král a jiní naši, domnívali se, že vůbec odtáhli z našich krajin, i vrátil se až do Tripole.

Zatím, co toto se dalo, Askalonské vědouce, že země jerusalémská jest prázdná vojska, přiběhli k Joppě, městu naše-

mu, a oblehli je po moři i po zemi. Stálot tam loďstvo babylonské, téměř sedmdesát lodí, z nichž některé byly trojveslice, jiné zobákovité, jiné kupecké s nákladem potravin. Tito vyrazivše od strany mořské a oni s pevniny se připravivše, udeřili na město. Pokoušeli pak se po žebřích, jež si přivezli, vylézt na zeď, ale byli od občanů, třebas skrovného počtu a nemocí zesláblých, mužně odrazeni. Když viděli, že nezmohou ničeho z toho, co zamýšleli, kromě toho, že zapálili brány městské, báli se, aby snad Jerusalémští, kterýmž to již bylo oznámeno, nepřispěli Joppenským na pomoc, i vrátili se do Askalonu ti, kteří po zemi byli přišli, ti pak, kteří po moři, odpluli do Tyru. Za deset dní však vrátili se Askalonští k Joppe, domnívajíce se, že obezřelí neobezřelé nenadálým útokem zmatou. Ale Bůh všemohoucí, kterýž ponejprv jich ochránil, zachoval je i podruhé. Bránice se, zabili i některé a zlapali jim několik koní. Útok svůj začali Askalonští metáním kamení z praků a pokoušeli se po žebřích, které si přivezli po loďkách, vstoupiti do města. Když však šest hodin denních marně se byli namáhali, velmi zkormoucení odtáhli i se svými mrtvými.

Hlava LIV. O vítězném boji Antiochijských s Turky.

Turci pak výše zmínění, dozvědévše se, že náš lid se vrátil, L. P.
navrátili se na své dřívější stanoviště a rozběhli se po 1115
končinách syrských, zabírajíce tvrze, jež mohli, a vsí plence
a pustošíce zemi a zajatce i zajatkyně s sebou odvádějíce.
Když to však zvěstováno bylo Antiochijským, kteříž byli už
se stáhli, neotálejíce touž cestou vrátili se na Turky. A když
se přiblížili k nim a zahlédli jejich stany blíže než se domní-
vali, spořádali honem své voje a sestoupili s horní roviny,
s korouhvemi rozvinutými jedouce proti nim. Bitva ta byla u
městečka Sarmit. Jakmile Turci je zočili, část jejich, lučištníci,
rychle a statečně postavila se k odporu. Ale Frankové naši,
proniknutí mužností velikou, zvolili buď je poraziti, dopře-
je-li Bůh, nebo býti poraženi, dopustil-li by toho, nežli co
rok býti od nich tak mateni a obtěžováni, i vrhli se s podi-
vuhodnou silou tam, kde viděli nejhustší zástupy. Turci s
počátku poněkud odporovali, potom však se obrátili a ať oni

je hnali nebo zabíjeli, utíkali úprkem. Tři tisíce jich dle odhadu bylo zabito, zajato mnoho. A kteří unikli zabití, útekem se spasili. A ztratili své stany, v nichž nalezeno bylo mnoho peněz a náčiní, kterýchžto peněz počítalo se na tři sta tisíc byzantinů. Zůstavili tam též naše zajatce, Franky a Syry, též svoje ženy a děvečky a přemnoho velbloudů. Mezkův a koní napočítalo se tisíce. Zajisté Bůh podivný ve všech dívech svých. Když totiž Jerusalemsští s Antiochijskými a Damašskými připraveni byli k boji, docela nic nezmohli. Zdaliž na množství lidu záleží vítězství válčících? Pomněte Machabejských a Gedeona a mnoha jiných, kteřížto ne ve svou, ale v Páně sílu doufajíce, s několika málo potřeli mnoho tisíc.

Podnik takto vyličen, znám bude dobře potomstvu.
Tři dni před tím dnem, kdy Slunce opustilo Pannu,
Štěstí vždy klamající bídně ošálilo Turky.
Odtud všickni vidíte, stříci že nutno se pilně,
před dokonáním nic abychom si nemyslili jistým.

Téhož roku opět vyvráceno jest město Mamistra zemětřesením. Jindy zase v kraji antiochijském vyvráceno město. Téhož roku přišel biskup orangesský, poslaný od Apoštolského do Říma, a sesadil patriarchu Arnulfa s jeho stolce. Pročež on později vydal se do Říma, a znovu dostalo se mu patriarchátu.

Hlava LV. O tvrzi vystavěné v Arabii.

L. P.
1115

Toho roku král Balduin táhl do Arabie a vystavěl tam tvrz na pahorku polohou pevném, nedaleko od moře Rudého, asi tři dni cesty, od Jerusalema pak čtyři, a ustanovil na ní stráž, aby vládli té zemi ve prospěch křesťanství. Tvrz tu dal nazvati sobě na počest Horou Královskou, protože za krátký čas s hrstkou lidu, ale s největší chrabrostí ji vystavěl.

Hlava LVI. O výpravě králově do Arabie a co tam viděl.

L. P.
1116

Roku tisícího stého šestnáctého král vypraviv se asi se dvěma sty rytíři do Arabie podívat se zase na svou tvrz, zajel až k moři Rudému, aby uviděl, čeho dosavad neviděl a

těž kdyby snad cestou našel něco dobrého, co by bylo po jeho přání. Tu přijeli na město Elim u břehu téhož moře, kdež lid israelský, jak čteme, tábořil po přechodu přes moře. Obyvatelé toho místa doslechnuvše se o králově příští, vyšli odtud a naskákavše na své loďky, ze strachu rozjeli se po tom moři. Když pak král i družina prohlédli si ono místo po libosti, vrátili se na Horu Královskou a odtud potom do Jerusaléma. A když nám vyprávěli, co viděli, měli jsme radost z vyprávěného i z hlemýžďů mořských i z kamínků jakýchsi droboulinkých, které odtud přinesli a ukazovali nám. Já sám dychtivě a podrobně jsem se vyptával, jaké to moře jest, neboť dosavad jsem nevěděl, slané-li jest či sladké, močál či jezero, nebo s přítoky a odtoky jako moře Galilejské, nebo jakožto konečná nádrž uzavřená jako moře Mrtvé, do něhož vtéká Jordán, ale z něhož nic nevytéká, protože u Segor, města Lotova, na jihu se končí.

Hlava LVII. O moři Rudém.

Moře to sluje Rudým, protože v něm na dně jest písek a kamínky barvy rudé, z čehož zdá se divákům rudým; naleje-li se však vody z něho do láhve, jest tak průhledná a čistá jako z jiného moře. Říkají o něm, že jest výběžkem Oceánu, od strany jižní jako jazyk vyplizlým, a na sever táhnoucím se až k řečenému Elim, kdež se končí nedaleko hory Sinai, co by asi kuň dojel za den. Od moře Rudého nebo od zmíněného Elim k moři Velikému počítají jako od Joppe neb Askalonu nebo Gazy do Damiety, čtyři nebo pět dní cesty koňmo. Toto ohbí mezi těmito dvěma moři obepíná celý Egypt a Numidii a Ethiopii, kterouž obtéká, jak čteme, Geon, řeka rajská, jinak též Nil.

L. P.
1116

Hlava LVIII. O řece Geonu.

Právem se divím, ale nezpytuji, kterak nebo jak tato řeka Geon, o níž čteme, že s třemi jinými vytéká z Ráje, podruhé ještě znovu pramení, majíc od východní strany moře Rudé, od západní pak moře naše, do něhož se vlévá. Mát mezi

L. P.
1116

sebou a Východem moře Rudé, a Ráj, jak vyrozumíváme z Písma, jest na Východě. Kterak tedy před tím mořem Rudým znova vyvěrá a kterak přetéká to moře nebo nepřetéká, to mi náramně jest podivno.

Hlava LIX. O Eufratu.

L. P. 1116 **P**odobně i o Eufratu se učíme, že v Armenii vyvěrá a potom protéká Mezopotamií, dvacet pět mil, tuším, od města Edessy. Ať zvidá, kdo chce, ať hledá poučení, kdo může. Já vyptával jsem se přemnohých, abych to pochopil, ale nikoho jsem nenašel, aby mi to vyložil. Poroučím to však k vysvětlení tomu, jenž i na nebesích vody podivuhodně umístil a jenž dává jim prameniti na horách i pahrbcích a v údolích a skrytými chodbami v běhu živém dráhy rozličné jim vyměřil a posléze podivně uvádí a svádí je do moře.

Když se blížil konec roku, králi přikvačila nemoc a poněvadž se obával smrti, propustil ženu svou výše zmíněnou, sicilskou totiž hraběnkou jmenem Adelaidu, poněvadž neprávem ji byl pojal, ana žila ještě manželka jeho, kterou dříve zákonitě byl pojal u města Edessy.

Hlava LX. O převeliké ráně kobylek.

L. P. 1117 25. dubna **L**éta tisícího stého sedmnáctého od vtělení Páně zmíněná královna vypluvši z přístavu ptolemaidského v den, kdy dle obřadu církevního zpívaly se Litanie větší, se sedmi lodmi své družiny odejela na Sicilii. Potom v měsíci květnu přiletělo do země jerusalémské nekonečné množství kobylek, jež hrozněji, než kdy bylo vidáno, šíraly vinice i osení a všeliké stromoví. A byli byste viděli je zrovna jako vojsko lidské spořádaně postupovati po cestách, jako by důmyslnou radou byly se smluvily. A když vykonaly svou výpravu denní, některé pěšky, jiné letíce, volily sobě společnou hospodu. Takto sežravše zelené byliny a ohlodavše kůru stromů, brouci i kobylky v houfech odtáhly.

O nešlechtnosti lidí, bez ustání zvrhle konajících zlo! To-lika a tak mocnými důtkami Stvořitel náš nás zadržuje a

vystříhá, znameními zastrašuje, hrozbami pobízí, naučeními vzdělává, metlami zkrocuje! A vždy setrvávající ve svých nepravostech, pohrdáme jeho napomenutími a příkázáním jeho pyšně se protivíme! Nedivme se, odnímají-li nám Sarceni nebo bezbožní páni naše země, když my sami vztahujeme rvavé ruce na pole bližních, kterých buď lstivě uoráváme nebo chamtivými úskoky je loupíme a svoje jimi hříšně zvětšujeme! Nedivme se, jestliže dopuštěním Božím buď myši už v zemi obilí klíčící rozmetají nebo potom v klasích již dozrálé kobylky sežerou, nebo též v sýpkách buď červy nebo plísni se poruší, když desátky Bohu povinné buď lstivě platíme nebo vůbec svatokrádežně je zadržujeme.

Hlava LXI. O znamení na měsíci.

Následujícího měsíce, což byl červen, ukázal se nám patřícím na nebe po kuropění měsíc nejdříve všecek rudý, naposled pak rudost zašla do černi a měsíc tak ztemněl, že téměř na dvě hodiny pozbyl světla. Bylo pak to toho dne, kdy jsme četli třináctý den stáří měsíce. Kdyby to bývalo bylo čtrnáctého, byli bychom to zajisté vykládali zatměním*. I pojali jsme to za znamení, a někteří hádali z rudosti, že bude veliké krveprolití v boji, jiní zase černí vykládali budoucí hlad; my však správě a prozřetelnosti Boží jsme to poručili, jenž předpověděl svým učeníkům, že budou znamení na slunci i na měsíci. Kterýž také působí, kdy chce, by země se třásla a opět utichla; jakož se později stalo téhož měsíce za tiché tmavé noci, dvacátého šestého června.

L. P.
1117

Hlava LXII. O tvrzi vystavěné u Tyru.

Tehdy dal vystavěti král tvrz u města Tyru, pět mil od města, a nazval ji Scandalion, což se vykládá Pole Lví; a spraviti dal pobožené zdi její a ustanovil na ní strážce, aby krotili to město.

L. P.
1117

* Wallon poznamenává v Rec. „Hist occ.“ k této zprávě: Lunární den, který dle zlatého počtu měli za třináctý, po pravdě byl čtrnáctý, neboť novoměsíc, jež zlatý počet pro ten rok udává na 4. červen, připadl na 2. červen. Bylo to tedy ono očekávané zatmění.

Hlava LXIII. O podivném znamení na slunci.

L. P.
1117

Téhož roku v měsíci prosinci páté noci po zatmění měsíce, jež se bylo událo, když jsme počítali třináctou lunu, u zřeli jsme všickni na začátku noci nebe na severní straně skropeno září ohnivě neb krvavé barvy. A hádajíce, že znamení to plno jest podivných významů, náramně jsme se divili. Byloť viděti středem té rudé záře, jež zprvu pomalu vzrůstala, množství paprsků bílé barvy, jež podivným způsobem ze spodu vystupovaly vzhůru, brzy vpředu, brzy vzadu, brzy uprostřed. V dolní části pak nebe bylo bílé, jako by svítalo před východem slunce. V čele toho znamení též, na východní totiž straně, viděli jsme bělost, jako by tam měsíc měl vyjít, i byla jasně osvětlena země i vše vůkol. Kdyby to bývalo se událo ráno, byli bychom řekli všickni, že se rozednilo. Hádali jsme tedy z toho, že buď krve mnoho bude prolito ve válce nebo něco jiného neméně hrozného že uzříme; ale nemajíce jistoty, poroučeli jsme vše přepokorně Pánu Bohu. Někteří ten úkaz také vykládali zesnutím osob, které toho roku umřely. Zemřelit potom: v měsíci lednu papež Paschal, v dubnu Balduin, král jerusalémský, jakož i jeho žena na Sicilii, s kterou se rozešel. V Jerusalémě též patriarcha Arnulf a císař konstantinopolský Aleksej a jiní mnozí velmožové na světě.

Hlava LXIV. O smrti krále Balduina I.

L. P.
1118

Léta totiž od porodu Panny tisícího stého osmnáctého, když koncem měsíce března král Balduin vítězně byl vjel do města Faramie, jakž je nazývají, a vyplenil je, kterého dne procházeje se s několika svými přáteli přišel vesel k řece, již Řekové nazývají Nilem, Hebreové pak Geonem, tekoucí nedaleko toho města. Rytířové uzřevše tam ryby, chytili jich několik obratně na kopí a vzali do své hospody v onom městě. Když jich pojedli, král pocítil, že se mu obnovuje pálení v jeho staré zacelené ráně a vzmáhá se v ukrutnou bolest. Svěřil se s tím hned svým druhům a všickni jati byli vroucí útrpností a zarmoutili se a vzrušili. Ustanoveno vrátiti se, a poněvadž král nemohl jeti, přistrojili mu nosítka ze stano-

vých tyčí a položili ho na ně. A jak hlasatel dá znamení na roh, veleno vykročiti k Jerusalému. Když však došli ke vsi, jež sluje Laris, nemoc zachvátila ho s největší prudkostí a úplně ho strávila, i skončil tam. A vyňavše z něho útroby a do soli naloživše a v truhličce pohřbivše, spěchali do Jerusaléma. V den, kdy dle obyčeje nosívají se ratolesti palmové, řízením Božím a netušenou náhodou truchlý a žalostný zastup s tělem královým sešel se tam s processím, jež právě sestupovalo s hory Olivetské do údolí Josafat. Uviděvše ho a poznavše, jak bylo, všickni přítomní místo zpěvu jali se naříkati, místo radosti lkáti. Pláčou Frankové, truchlí Syrové a kteří to viděli Saracenové. Kdo by se totiž byl udržel a neplakal tam útrpností? Potom vrátivše se do města, klérus i lid, učinili, co kázal zármutek i obyčej. A pohřbili ho na Golgatě, podle vévody Godefrida, jeho bratra.

EPITAF KRÁLI BALDUINOVI.

Když král tento sešel, lid francký těžce zaúpěl.
Bylť lidu Svého to štít, veškera síla, pomoc.
Zbraň mocná do bojů, nepříteli škůdce a postrach.
Vojvoda vlasti ctný, Josue byl to nový.
Akkon s Césarejí, Bejrut pevný se Sidonem,
Vyrval potměšilým, rodným tam zlodějům.
Končiny též Arabův, moře sousedství i Rudého
k říši své připojil, v poddanství pokořil.
Tripoli pyšnou vzal, Astruth vyvrátil a spálil,
Množství nad to jiných ctných jeho jest skutků.
Osmnáct let panoval v království jerusalémském,
Náhle tu jest, co bylo, tím aby stal se, co byl.
Když bylo šestnáctkrát již Slunce spatřilo Skopce,
Balduin jest dokonal, král veliký, slavný.

Končí se kniha druhá.

P O Č Í N A S E K N I H A T Ř E T Í
DĚJE BALDUINA DRUHÉHO

Hlava I. Na hod Boží velikonoční Balduin pomazán na krále.

Když tedy zemřel král Balduin, Jerusalémští ihned sešedše se v sněm, aby bez krále nebyli jmíni slabšími, zvolili sobě králem Balduina, hraběte edesského, příbuzného zesnulého krále. On přešed řeku Eufrat, byl přišel náhodou do Jerusaléma, chtěje mluvit s předchůdcem. Zvolen byl svorně na Boží Hod velikonoční a pomazán. L. P.
1118

Hlava II. O shromáždění vojska babylonského.

Téhož roku, když nastala doba letní, shromáždili Babylonští vojsko veliké náramně, jehož odhadovali jsme jezdcův na patnáct tisíc, pěších dvacet, míníce válkou zničití křesťanství Jerusalémské. Když přitáhli až k Askalonu, král damašský Tuldekvin vyšel s lidem svým na pomoc, překročiv Jordán. Krom toho tehdy připlulo tam nemalé loďstvo po moři, aby nám neméně škodilo. Potom lodi válečné i naložené zbožím přijely k Tyru, kteří pak po souši přibyli, zůstali u Askalonu čekající boje. Tu král Balduin s Antiochijskými a Tripolskými, pro něž byl vzkázal po poslích, by přišli na pomoc do toho zápasu, spěchal proti nepřátelskému vojsku a přešed Azot, kdysi město filistínské, dal složit stany se soumarův a rozpnouti nedaleko Babylonských, tak že obojí vojsko denně na sebe vidělo. Ale poněvadž báli se jedni na druhé udeřiti a raději žíti než umřítí chtěli, téměř tři měsíce z toho důvodu chytře válku ti i oni protahovali, až posléze P. L.
1118

Saraceni z omrzelosti odepřeli válčiti a Antiochijští vrátili se domů, svěřivše králi tři sta svých jezdců, aby, třeba-li by bylo, posilovali krále v boji, kdyby Egyptští pokoušeli se obnoviti nepřátelství.

Hlava III. O pobití Antiochijských v boji s Turky.

L. P.
1119 **R**oku tisícího stého devatenáctého od vtělení Páně, dne dvacátého devátého ledna umřel jest papež Gelasius, nástupce Paschalův, a pochován jest v Cluny. Po něm dosazen byl Kalikst, jenž byl arcibiskupem viennským. Rozvláčností znechutili bychom historii, kdybychom chtěli vyprávěti všechno, co toho roku nešťastně se událo v krajině antiochijské. Kterak Roger, kníže Antiochijský, s velmoži svými a lidem svým vytrhl do boje proti Turkům, a u městečka Arthasia zavražděn padl, kdež Antiochijských pobito bylo sedm tisíc, Turků pak ani dvacet. A není divu, dopustil-li Bůh na ně také zahanbení, když přenáramně oplývající všelikými bohatstvy, ani jeho se nebáli ani lidí svými hříchy se nestyděli. Neb vedle své ženy kníže ten páchal nestoudně cizoložství s mnoha jinými. Pána svého, syna Bohemondova v Apulii s matkou svou dlícího, vydědil a mnohým jiným se provinil, sám i skrze velmože, živ jsa pyšně a prostopášně. Na kteréž možno obrátiti tento verš Davidův: Vyšla jako z tuku nepravost jejich. Neb stěží mezi bujnými rozkošemi zachovávala se míra.

Hlava IV. Kterak král Balduin vzav Kříž Páně spěchal Antiochijským na pomoc.

L. P.
1119 **P**o této porážce Antiochijských následovalo velmi šťastné vítězství, kteréž slitováním Božím ku podivu se zdařilo lidu jerusalémskému. Když totiž řečený Roger vzkázal po poslech králi jerusalémskému, aby mu pospíšil na pomoc, že Turci s lidem mnohým naň doléhají, král nechav jiného podniku, k němuž se byl vypravil, chtěje se svými udeřiti na Damašské nedaleko Jordanu, pojal s sebou patriarchu s Křížem Páně, vyhnal je prudce s jejich stanovisk a rychle

vrátil se na pomoc Antiochijským, veda s sebou biskupa césarijského, jenž potom nesl výborně Kříž Páně v boji proti nepřátelům. Též vzal tam s sebou král hraběte Tripolského, a bylo jich pospolu dvě stě padesát rytířův. A když přijeli k Antiochii, král poslal poselstvo k Edesským, přikazuje jim, aby rychlým pochodem přitáhli do války, kterou strojili proti Turkům. A když se shromáždili s králem a Antiochijskými, kteří z první války buď byli prchli nebo nějakou náhodou smrti unikli, svedena jest bitva u městečka, jež zovou Sardanou, dvacet čtyři míle od Antiochie. I bylo rytířů našich sedm set, Turků pak dvacet tisíc. Vůdce jejich slul Gazi. Nevidí mi se zamlčeti, jak Turek jeden postihnuv, že jeden z našich rytířů zná jazyk perský, oslovil ho a řekl: „Povídám ti, Franku: proč jste tak hloupi a nadarmo se namáháte? Nám zajisté nikterak neodoláte; jestiť vás hrstka, nás spousta. Ba i Bůh váš vás opustil, vida že ani zákona svého nedbáte, jak jste byli povinni, ani víry a pravdy vespolek nezachováváte. To víme, to jsme poznali, to pozorujeme. Zítřka bez pochybnosti zvítězíme a porazíme vás.“ O jaká hanba křesťanům, když nevěrci károu nás z víry naší! Začež náramně bychom se měli styděti a z hříchů svých s pláčem se kajíce, napravit se.

Hlava V. O boji a vítězství mocí přesvatého Kříže a o jeho přijetí v Antiochii.

Na druhý den tedy, jak bylo řečeno, sveden byl boj, přezuvřivý, v němž vítězství dlouho se kolísalo, až Všemohoucí přinutil Turky k útěku a křesťany proti nim velkolepě vzmužil. Ale přece doléhající na Franky, tak některé houfce jejich rozptýlili, že až do Antiochie utíkající nemohli se už spojit se svými spolubojovníky. Neméně však Bůh rozptýlil Turky, neb někteří utíkali, až se vrátili do Persie, jiní zase našli do města Alapie, aby se zachránili. Král jerusalémský pak a hrabě tripolský se svými byli jakoby druhy slavného Kříže, a kteříž jako sluhové Pána do boje jej provázeli, kolem něho stále čestně bojující a neopouštějící ho, v seči bitevní mužně stáli, a Bůh všemohoucí mocí téhož přesvatého a předrahoceňného Kříže vytrhl je mocně z ruky proklatého lidu a k ji-

L. P.
1119

nému svému podniku do budoucna zachoval. A když byl král dva dni pole toho střehl a z Turků nikdo se tam nevrátil k boji, vzal Kříž Páně a táhl do Antiochie. I vyšel patriarcha antiochijský vstříc přesvatému Kříži a králi i arcibiskupu, jenž jej nesl; a vzdali všickni Bohu díky a pěli sladkozvuké chvály všemohoucímu Bohu, jenž mocí přeslavného Kříže svého daroval křesťanům vítězství a Kříž bezpečně přivedl zpět mezi křesťanstvo. Vroucností plakali, radostí zpívali, znovu a znovu klanějíce se uctívali převelebný Kříž a povstávajíce s tvářemi vzhůru díky vzdávali.

Dva dni světla svého Slunce skýtalo Panně,
když byl boj bojován, jímž parthská potřena síla:
jasné tehďáž růžky desáté svítily lunny.

Hlava VI. O uvítání svatého Kříže v Jerusalémě.

L. P.
1119 **A**když v Antiochii nedlouhým odpočinkem Frankové se zotavili, ustanovili se vrátiti, jakož se slušelo, s požehnaným Křížem Páně do Jerusaléma. A svolav rytířů, kolik bylo třeba, vypravil jej král do Jerusaléma a v den, kdy slavívají svátek Povýšení jeho, jak jej císař Heraklios vítězně přinesl zpět z Persie, vstoupili s ním radostně do svatého města, a všickni obyvatelé uvítali jej s nevýslovným veselím.

Hlava VII. Králi dostalo se knížectví Antiochijského.

L. P.
1119 **K**rál pak, poněvadž potřeba kázala, zůstal v Antiochii, aby země zemřelých velmožů rozdělil poměrně živým, aby vdovám, kteréž tam našel mnohé, dal nové manžely dle upřímné náklonnosti, a mnoho jiného, co potřebovalo opravy, obnovil. Neb jakkoli už byl neobyčejně vynikl co král jerusalémský, po smrti knížete antiochijského Rogera přidáno mu ještě království antiochijské a stal se králem dvojitým. Pročež napomínám krále a prosím, aby Boha z celého srdce svého a ze vsí duše své a ze všech sil svých miloval a s díkyčiněním zcela jakožto věrný otrok se mu poddával a vyznával se jeho pokorným sluhou, jenž takového Pána našel sobě přítelem. Kterého předchůdce jeho tak povýšil, jako jeho?

Jiným udělil po jednom království, tomuto však dvě, a bez pletich, bez krveprolévání, bez soužení pří, ale Božím pokojným zřízením jich získal. Odevzdalť mu Bůh zemi daleko široko od Egypta až k Mesopotamii. Ruku štědrou k němu měl; necht se tedy střeže, aby on k němu neměl skrbou, kterýž přehojně dává a nevyčítá. Žádá-li si býti králem, ať se snaží, by náležitě kraloval.

Když pak král po vykonání mnoha prací vrátil se z Antiochie do Jerusaléma, v den Narození Páně byl s manželkou svou v Betlémě korunován diademem královským.

Hlava VIII. Odpuštění cla.

L. P. 1120
Léta od Vtělení Páně tisícího stého dvacátého král Balduin Druhý osvobodil ode všeho cla všecky, kdož přivážeti by chtěli branami jerusalémskými pšenici a ječmen nebo luštěniny; a křesťanům i Saracenům dal volnost, by bez všeho obtěžování vcházeli a vycházeli a prodávali, kde a komukoliv by chtěli. Nad to prominul zvyklou dávku z míry.

Hlava IX. Kterak Turci se shromáždili a král vypravil se proti nim.

L. P. 1120
Když pak šestého měsíce toho léta byli jsme v Jerusalémě, přišli poslové z Antiochie, oznamující králi a nám všem přítomným, že Turci přešli přes Eufrat a vstoupili do Syrie, by škodili křesťanstvu, jakož v dřívějších letech činívali. Protož vyslechnuv radu, jakož potřeba velela, prosil král patriarchy a kléru přepokorně, by mu dali vítězný Kříž Páně, řka, že třeba, aby se jím on i všickni jeho obrnili k boji, poněvadž bez kruté seči nebude možno oněch Turků vypuditi ze země, kterouž plení. A poněvadž nedůvěřuje v sílu svou ni ve mnohý lid, který má, Kříž bude prý mu posilou a slitováním Páně, za mnoho tisíců. A bez něho že ni on ni jiní neodvažují se táhnouti do války. I byla mezi těmi, kteří šli do války, a těmi, kteří zůstali v Jerusalémě dosti příslušná pře: má-li pro takovou nesnáz křesťanstva kříž býti odnesen do Antiochie, či nenáleží-li církve jerusalémské zbavovati takového jejího

pokladu. I pravili jsme: „Oh, my nešťastní! Co učiníme, dopustí-li Bůh a ztratíme-li ve válce Kříž, jako Israelští kdysi ztratili Archu Úmluvy?“ Co však o tom se rozepisovati? Potřeba vyzývala, rozum učil; učinili jsme, čemu jsme nechtěli, a čemu jsme nechtěli, chtěli jsme. A vroucí slzy lítosti nad ním prolévající, zapěli jsme písně k jeho chvále, a bosýma nohama král i patriarcha a veškeren lid šel s ním za město, odkudž král s pláčem s ním odešel a lid vrátil se do města svatého. Byl měsíc červen. Přitáhli tedy k Antiochii, kterouž Turci už tak tísnili, že obyvatelé sotva na míli odvážili se vykročiti za obvod hradební. Uslyševše však o příchodu králově, ihned odtud se stáhli, a odešli k městu Alapii, kdež by jim bylo bezpečněji; k nimž přidružily se tehdy tři tisíce jezdců damašských. A když král odvážným pohybem postoupil až k nim, by s nimi svedl bitvu, a ač s obou stran střílelo se z luků a mnozí byli raněni nebo zabiti, Turci přec zdráhali se utkati, pročez po tří denních těchto přestřelkách bez určitého závěru naši vrátili se do Antiochie a větší část Turků odtáhla do Persie. Po té král poslal svatý Kříž čestně zpět do Jerusalema a sám zůstal v krajině antiochijské chránit té země. Dvacátého října tedy uvítali jsme zase slavný Kříž Páně v Jerusalemě s radostí velikou.

Hlava X. O výpravě králově proti Damašským a zboření tvrze.

L. P. 1121 **L**éta od vtělení Páně tisícího stého dvacátého prvního král shromáždil lid svůj od Sionu až k Joppě a pátého července překročiv Jordán, táhl proti králi damašskému, jenž s Araby, spolčivšími se s ním a spojivšími, pustošil země naše poblíž Tiberiady, aniž mu kdo překážel. Když znamenal, že náš král s vojskem svým blíží se proti němu, ihned dal sebrati své stany a vyhýbaje se boji, stáhl se do své země. Král náš stíhal ho dva dni, když však lid ten neodvažoval se s ním boje, vrátil se k tvrzi, kterouž loňského roku vystavěti dal Tuldekvin, král damašský, aby nám odtud škodil, vzdálenou od Jordánu dle našeho odhadu asi šestnáct mil. Tu král oblehl, stroji pokořil, mocí dobyl, daň vzal. Strážcům a ochráncům jejím, čtyřiceti Turkům totiž pod stanovenou výjimkou živým dovolil odejiti a po té městečko srovnal se

zemí. Obyvatelé krajiny nazývají tvrz tu Jarras, a byla za starodávna založena podivuhodně a slavně, pevná polohou ve středu jakéhosi města, a z kamenů velikých a hranatých vystavěna. Jakmile však zvěděl král, že bez velikých obtíží nelze ji držeti a že jest nesnadno zásobovati ji náležitě lidem i potravou, kázal je zbořiti a všem vrátiti se domů. Město ono bylo kdysi znamenito v Arabii, jmenem Gerasa, u hory Galaad, v pokolení Manasse.

Končí se tento rok, jenž všim skoro byl nám přízniv,
jak pokojem šťastný, tak plod všeliký urodív nám.

*Hlava XI. O jiné výpravě králově, proti hraběti tripolskému,
po té opět proti Turkům.*

Ěta od narození Páně tisícího stého dvacátého druhého zvolen v Jerusalémě arcibiskup církvi tyrské, jmenem Odo, prvý z lidu latinského. Potom odejel král do Ptolemaidy, kdež sebrav svůj lid, pěší i jízdný, pohnul vojskem svým a nesa s sebou Kříž Páně, táhl na Tripoli, aby pomstil bezprávi a zpupnost, kterou provinil se hrabě toho kraje, jmenem Pontius, odpíraje mu poddanství, jakož byl činil otec jeho Bertrand. Ale Bůh tomu chtěl a přítomní velmožové obou stran to chválili, že se spolu spřátelili, on hrabě přistoupil na rozumný důvod. A když se takto smířili, náhle přišel tam jistý arcibiskup, poslaný tam od Antiochijských, vybízeje krále, aby co nejrychleji spěchal do Antiochie, na pomoc proti Turkům. Již totiž pustošili onu zem, aniž jim který kníže bránil. Uslyšev to, král ihned spěchal, maje s sebou tři sta rytířů nejvybranějších a čtyři sta vojáků námezdných nejstatečnějších. Ostatní pak vrátili se do Jerusaléma nebo na svá místa. Když však král dospěl tam, kde byl slyšel, že Turci jsou shromážděni, totiž u tvrze řečené Zaredna, kterou již obležením svírali, odtáhli odtud, nechtějíce krále dočkati. Zvěděv to, král uchýlil se do Antiochie. Ale Turci opět vrátili se k začatému obléhání, což přimělo krále, jenž se toho doslechl, by opět hbitě jel proti nim. Ale poněvadž onen lid partský v pohotovosti válečné nikdy dlouho nevytrvá v témže stavu (neb tu čely, tu zády obracejí se k protivníkům, nad myšlenku rychleji a mimo nadání dávají se na líčený útěk a

L. P.
1122

zase náhlým útokem dorážejí), nepřistrojili se v jistém postavení k boji, ale docela se vyhnuli utkání a takto odtáhli co poražení. Požehnána buď tedy korouhev přesvatého Kříže Páně a pomoc všem pravověrným všude přispívající, kteráž svou ochranou a útěchou obrňuje věřící, a jejímž působením my křesťané bez jakékoli škody vrátili jsme se domů. Odhadovaloť se jich na deset tisíc jezdců, nás pak tisíc dvě stě, krom hloučku pěších. Král pak i s Křížem Páně vrátil se do Tripole a odtud s několika odejel do Antiochie, kamž ho volala nastalá potřeba. A Kříž Páně donesen byl do Jerusaléma a s radostí velikou čestně uložen na svém místě, dvacátého září.

Čas, hodiny když jsou na roveň rozvážily Váhy,
jak počtem rovným, tak stejným světla trváním.

Hlava XII. O zajetí hraběte edesského.

L. P. 1122 **Z**atím zajat byl Goscelin, hrabě edesský, a s ním Galeran příbuzný jeho, při čemž ne méně než sto z jeho rytířstva bylo utraceno. Byli totiž zaskočeni jakýmsi emírem Balakem, jenž chytře na ně počíhal a nastrojil jim úklady.

Končí i tento se rok, bohatý jako rok byl loňský zrn plody, jenž na nivách se sejí, všelikými. Pšenky korec dobré tam dávali nám po denáru, zlatník kdož položil francký, čtyřicet jich dostal. Tehdáž nás Babylon ani Parth nerušil zlou válkou.

Hlava XIII. O pokoji mezi papežem a císařem.

L. P. 1123 **L**éta od zrození Páně tisícího stého dvacátého třetího v indikci prvou král německý Jindřich smířil se s papežem Kalikstem. Díky Bohu, že království i kněžství v lásce se spolčily.

Hlava XIV. O výpravě Benátčanů do Jerusaléma.

L. P. 1123 **T**éhož roku Benátčané s velikým loďstvem pozdvihli se k výpravě do Syrie, aby s pomocí Boží k užitku a povýšení křesťanství zvelebili Jerusalém a krajinu okolní. Mi-

nulého roku vypluvše ze své země, zimovali na ostrově řečeném Korfu, čekajíce času příznivého k plavbě. Loďstva jejich bylo krom člunů a drobných lodic, sto dvacet lodí, některé útoční, jiné nákladní, jiné trojveslice. Byly vystavěny v trojí podobě. A vezli na nich zásobu dříví velmi štíhlého, aby řemeslníci moudře složili z něho stroje, po nichž by slézti mohli na vysoké hrady měst a dobýti jich.

Hlava XV. V který čas vydali se na cestu.

V jarní čas tedy, kdy otvírají se cesty k plavbě, neváhali L. P. 1123
vykonati, co Bohu dávno byli slíbili. A hojně sobě připravivše zásoby všeho, čeho na cestu po moři potřebí, a spálivše chyše, v nichž přes zimu odpočívali, na zahlaholení přemnoha trub vzývali Boha o pomoc a radostně rozvinuli a vytáhli plachty. A lodě, které pestrými barvami byly pomalovány, líbeznou skvělostí velmi lahodily očím diváků, a bylo na nich patnáct tisíc mužův ozbrojených, z Benátčanův i poutníkův, kteří se k nim připojili. Koní pak tři sta s sebou vezli. A takto poháněni mírným větříkem severním, sličně brázdíce hladinu, mířili k ostrovu Methonu, potom ke Rhodu. Bylo třeba, aby jeli pohromadě a ne roztroušeně neboť časem též větry se měnily, a kdyby nebyli obezřele svého postupu řídili, byli by se brzy od sebe daleko rozjeli, proto za krátkých dní toliko ve dne se plavili, a často nalézajíce přístavy, denně kotvili, aby z nedostatku čerstvé vody oni i koně jejich ne-
strádali žízni.

Hlava XVI. Král Balduin zajat a Eustachius ustanoven jeho náměstkem.

Téhož času stalo se, že Balduin, král jerusalémský byl zajat. L. P. 1123
Balak totiž, jenž dříve byl zajal Goscelina a Galerana, polapil i tohoto, nedosti v tom opatrného a nepřipraveného, nadčež nic pohanům příjemnějšího, nic křestanům hroznějšího. Jakmile ta zpráva donesla se k nám do Jerusaléma, všickni sešli se na sněm do města Ptolemaidu, by se uradili, co by bylo třeba učiniti. I zvolili a ustanovili strážcem země a velitelem Eustachia, muže statečného a mravů počestných,

kterýž tehdy držel Césarii a Sidon. Toť byl diktoval patriarcha jerusalémský s velmoži země a zachovávatí ustanovil, dokavad by se nedoslechli najisto o tom či onom konci zajetí králova. A když v polovici května doslechli jsme se, že Babylonští přiblížili se až k Askalonu s dvojitým vojskem, po zemi totiž i po moři, ihned ustanovili nejrychlejší lodici poslati poselstvo k loďstvu benátskému, prosíce jich, aby urychlíce plavbu, přispěli nám v započatém podniku.

Hlava XVII. Joppenští od Babylonských znovu obleženi a velmi souženi.

L. P.
1123

Babylonští pak loďstvem svým přitrhli k Joppě a z lodí okázale s ohromným třeskem měděných trub vyskakující, obklíčili město. A ihned vztýčivše svoje stroje a nářadí, které na největších lodích přivezli, obořili se se všech stran na město a s nevídanou silou a prudkostí metajíce kameny, sužovali je. Bylyť to metací stroje velmi silné, jimiž vystřelovali balvany dál nežli by šíp doletěl. Pěší Arabové neb Ethiopané, které s sebou přivedli, s tlupou jezdců mocně útočili na občany; někteří oštěpy, někteří kamení neb šípy s obou stran metali. Obležení však stále střílejíce, přehojně obléhatele vraždili, mužně bojujíce o bytí neb nebytí, ač Ethiopané kryli a chránili se štíty. Ženy pak občanům těžce pracujícím obětavě vždy pomáhaly, ty podávajíce kameny, ony zase vodu na pití přinášejíce. A když už Saraceni za pět dní byli poněkud porouchali zeď a střílny mnohé pobořili, vrhajíce na ně kamení, posléze doslechnuvše se, že se přibližují naši, na zatroubení zanechali boje a stroje své po kusech odnesli na lodi. Kdyby bývali se tam déle zdrželi, zajisté byli by města dobyli, neboť maličko bylo těch, kteří ho bránili. A byli již místy zeď okopali, aby nad očekávání rychleji ji prorazili. Bylo pak loďstva jejich osmdesát lodí.

Hlava XVIII. O boji a vítězství křestanů nad Turky pomocí svatého Kříže.

L. P.
1123

Kdýž tedy lidu našemu se doneslo, jaká pohroma hrozí, v jedno těleso odevšad se shromáždili u tvrze, kterou tamnější obyvatelé nazývají Kacho, z Tiberiady totiž a z Ptole-

maidy, z Césareje i z Jerusaléma, a majíce též již Kříž ve svém sboru, pospíchali do boje proti nepřátelům k městu Ramatě, jež jest u Diospole. My pak, kteříž v Jerusalémě jsme zůstali, neustávali jsme za bratří své, v trápení tak postavené, se modliti a almužny nuzným udíleti a po všech chrámech svatého města průvody nábožně konati, bosýma nohama, Latinci, Řekové i Syrové. Velmožové naši pak časně ráno sebravše se z Ramathy, spořádali náš lid náležitě v kohorty k pochodu, a když byl patriarcha lidu udělil požehnání a rozhřešení, svedena bitva u města Azotu, kdysi pátého filistínského, nyní řečeného Ibenium, jež se zcvrkla na vesničku. Dlouho bitva ta se netáhla. Neb když viděli naše nejstatněji vyzbrojené hnáti se na ně, rázem jezdeckto to jako nějakým zlým znamením okouzlené k útěku bylo popuzeno a útěk za radu vzali. Pěší pak byli porubáni. Stany jejich všecky s přerozmanitými věcmi ostaly na poli. Též tři korouhve drahocenné, jež standardami zoveme, vyrvali jim. Též rozličné náradí, koberce a polštáře, a soumarů množství s náklady naši sobě odvedli, velbloudů čtyři sta, oslů pět set. Šestnáct tisíc jich vyšlo do boje, a šest tisíc jich bylo pobito; našich pak jen několik málo. Počítalo se sice našeho lidu na osm tisíc, ale byli odvážní a přeudatní a k boji velmi nadšeni a láskou Boží upevnění a důvěrou v něj v hloubi posilnění.

Dvakrát šestkrát Bližencům když svítilo Slunce,
lid zahrán Satanášův, Páně mocí pokořen byv.
Mrtvol jich po polích tam hustě leží cizozemských,
vděčný lup šakalům, hyenám milená též pastva.

Hlava XIX. Uvítání svatého Kříže v Jerusalémě.

Když pak mocí Boží válka byla takto zdolána a slávě jeho a k vyvýšení křestanství, jak bylo řečeno, dokonána, patriarcha s Křížem Páně vrátil se do Jerusaléma. A my za brannou Davidovou slavným processím jej uvítavše, čestně doprovodili jsme jej do basiliky Božího Hrobu, zpívajíce *Te deum laudamus* a všickni Všemohoucímu chvály vzdávajíce za udělená dobrodiní.

L. P.
1123

Hlava XX. O příjezdu Benátčanův a o námořní bitvě jejich se Saraceny.

L. P.
1123

Nazejtří po této šťastné události donesena nám druhá utěšená zvěst. Doslechli jsme se, že loďstvo benátské přistalo v několika přístavech palestinských, čemuž jsme se velmi zaradovali. Bylat to pověst již dlouho slibovala. A když vévoda Benátský, jenž výpravě té velel, přistal v Ptolemaidě, oznámeno jest mu ihned, co se událo u Joppy na zemi i na moři, a jak Babylonští vykonavše tam, seč byli, již odtud odjeli; a jestliže by zrychlenou plavbou je stíhal, s Boží pomocí jistě že by jich mohl dostihnouti. On ihned vyslechnuv radu námořníků, rozdělil loďstvo ve dvojí, a jednu část, které sám velel, vedl k Joppě, druhou část přeobezřele poslal dál na širé moře, aby Saraceni nevědomí domýšleli se, že jsou to poutníci do Jerusaléma, jedoucí od Kypru. A takto Saraceni spatřivše osmnácte lodí loďstva benátského přibližujících se k nim, jako nad kořistí už získanou jali se jásat a připravili se plouti proti Benátčanům a bojem směle se utkati. Naši však dělajíce se, jako by se ostýchali zápasu válečného, a chytře čekajíce druhé, zadní části loďstva a znamenitější, ani k útěku se neměli ani boje nezačínali, až Saraceni spatřili již ono zadní loďstvo plachtami i vesly vystupovati. Odtud v Benátčanech vzmoohl se duch a nevýslovně vrhli se na ně a se všech stran je obklíčili, že nemohli naléztí místečka k útěku. Po té podivuhodně potřeli Saraceny, že ni lodi ni plavci neunikli, neboť Benátčané vstoupivše na jejich lodi, všechny porubali. Jest neslycháno a nelze tomu věřiti, že na lodích vraždící Benátčané až po kotníky brodili se v krvi. Takto zajaty lodi naložené mnohým zbožím. A jak mrtvoly vyházeli z lodí, až na čtyři tisíce kroků byli byste viděli moře zardívati se. Potom plavíce se dál za Askalon, by vyzvěděli něco užitečného, potkaly deset jiných lodí, plných rozličných potravin, a na nichž bylo krásné, dlouhé a přímé dříví na sbití strojů. Ty též s množstvím střeliva, též zlata, stříbra a peněz, a pepřem a kmínem a rozličným kořením uchvátili. Několik lodí k zemi uprchnuvších na břehu spálili, ale mnohé též neporušené vzali s sebou do Ptolemaidy. I obveselil Pán námezdnictvo svoje a dary hojnými rozličně je obohatil.

Hlava XXI. Lid Jerusalémský nebyl tak povržen, třebas král jejich byl zajat.

Ó jak dobro a slavno jest lidem, Boha míti vždy sobě na pomoc. *O jak blažen lid, jemuž Hospodin Bohem jest!* L. P. 1123
Pravit: „Pojdme a národ křestanský úplně rozmetejme a památku jeho ze země vyhladme. Nemajít nyní krále, jsou údy bez hlavy.“ Pravdu děli, neboť že Boha máme za krále, nevěřili. Ztratili jsme Balduina, a krále všech Boha jsme sobě vyvolili. Toho v tísní své jsme vzývali a skrze něho podivuhodně jsme zvítězili. Snad ani nebyl králem ten, jehož náhodou jsme ztratili, ale ten, jenž nedávno zvítězil, králem jest netoliko v Jerusalémě, ale na veškeré zemi. Věru přiznati jsme byli povinni, že krále v boji zajisté jsme měli i máme i míti budeme, když v úkolech svých nad všechny jeho jsme stavěli a jeho se dovolávali. Onť bývá vždy pohotov a k přispění ochoten všem, kteří ho vzývají v pravdě. Bylť nás uzřel v poníženosti naší velmi sklíčeny, i shlédnuv milostivě na poníženost naši, vysvobodil nás. On za nás bojoval, on v níveč uvedl naše nepřátele. On vždycky vítězí, nikdy nebývá zdolán; přemáhá a nebývá přemožen; neklame a nedá se oklamati. Jestť právě králem, neboť plně a nejspravedlivěji kraluje. Kterak tedy králem bude ten, jenž vezdy neřestmi bývá přemáhán? Zasluguje-liž nazvánu býti králem, vymyká-li se stále zákonu? Poněvadž zákona Božího nezachovává, ani ho nechrání; a poněvadž Boha se nebojí, báti se bude člověka protivníka svého. Cizoložník jest nebo křivopřísežník neb svatokrádce; takový ztrácí název krále. Lhář jest a lstivec, kdo bude v něj důvěřovati? Roven jest bezbožníkům, kterak vyslyší ho Bůh? Rozbořuje-li církev, utlačuje-li chudé, tehdy svým kralováním neřídí říše, ale mate ji. Přilněme tedy ku králi svrchovanému a složme v něj svou naději, a nebudeme zahanbeni na věky.

Hlava XXII. O smrti Eustachově a nastoupení Vilémově.

V ten čas tak trudný sešel se světa Eustach, k správě země naší zvolený, patnáctého června. Po něm nástupcem ustanovili Viléma de Buris, jenž tehdy držel Tiberiadu. L. P. 1123

Hlava XXIII. Kterak Balduin vyšel z pout.

L. P.
1123

Potom v půli srpna řízením nebeské dobrotivosti král jerusalémský Balduin vyšel ze žaláře a z okovů Balakových, v nichž byl držán v městečku jednom, velmi pevném polohou a na strmé skále vystavěném a nesnadném k dobytí. S ním zároveň uvěznění byli Goscelin, hrabě edesský, a několik jiných zajatců. Historie ta jest dosti dlouhá, ale požehnaná darem nebeským a zázraky okrášlena. Neb když už dlouho byli souzeni na onom hradě, ukryti a všeliké pomoci zbaveni, radou a vtipy všelijakými jali se pracovati, aby se nějak odtud vyprostili. Proto po věrných osobách vzkazovali přátelům, kde jaké měli, a neustále prosili jich o pomoc, a s Armeny, kteří s nimi se stýkali, všelijaké lsti domlouvali, aby, když by vnější přátelé přispěli jim k vysvobození, neodepřeli býti jejich věrnými pomocníky. A když po nějakých darech a přemnoha slibech vzájemnou přísahou bylo to utvrzeno, z města Edessy bylo tam velebystře posláno za tím účelem asi padesát vojínů; a ti jako chudičtí lidé nesoucí a prodávající zboží, proklouzli pomalu, když se jim naskytla možnost, až k branám vnitřní tvrze. A zatím co vrchní fortnýř hrál u brány s jedním naším věrným v šachy ničeho si nevšímaje, naši vojíni lstivě a přeopatrně se přiblížili, aby mu přednesli stížnost nad křivdou jim způsobenou. A tu odloživše všelikou váhavost a bázeň, vytrhli z pošev mečíky a hbitě ho zabili. Strhl se veliký křik a uvnitř i vně vše bylo vzbouřeno. Ale ti, kteří k tomu křiku spěšně přiběhli, ještě spěšněji byli povražděni. Bylo jich asi sto Turků. A král a jiní vězňové ihned vyproštěni ze žaláře. Ještě byli někteří v poutech, když už po žebřích lezli na zeď a vztýčením křestanské korouhve na věži hradební událost vynesena na světlo. Ve věži té byla žena Balakova, milejší mu nad ostatní jeho ženy. A brzy Turci se všech stran obstoupili tvrz i zabráněno bylo vnitřním i vnějším vůbec vstoupiti nebo vyjítí odtud. Brány totiž zavírají se posouvacími závory.

Hlava XXIV. Kterak hrabě edesský vyvázl z žaláře.

L. P.
1123

Nevidí mi se zamlčeti, jak Balakovi viděním zjeveno bylo jakési neštěstí. Viděť (jakož sám potom vyprávěl), že mu Goscelin vyloupal oči. Hned svěřil se s tím kněží a vyptá-

val se jich po výkladu toho snu. „Zajisté, pravili, to nebo něco tomu rovného tě potká, upadneš-li do jeho rukou.“ On uslyšev to, co nejrychleji poslal své poselstvo, aby ho zavraždili, by ho nemohl zabít, jakož oni už věstili. Ale dříve než biřící došli k němu, Bohu díky on byl už takým způsobem vyvázl ze zajetí. Král tedy a všickni jeho přiklonili se k moudré a společné radě, aby se zachránili jakýmkoli způsobem, a zatím co uvažovali, kdy by to bylo nejvhodnější, pan Goscelin vydal svou duši v nebezpečí smrti a Tvůrci veškerenstva se poručiv, se třemi sluhy svými bázliv i odvážliv pustil se středem nepřátel za svitu luny a pronikl ven z tvrze. A ihned jednoho z nich poslal ke králi se svým prstenem, aby mu tím naznačil, že se vymknul číhajícím nepřátelům; neb tak se byli umluvili. Potom utíkáje a skrýváje se, více nocí než dnem postupoval, a rozedrav již střevíce, téměř bos přišel k řece Eufratu. A poněvadž lodi tam nebylo, neváhal vykonati, k čemu bázeň radila. Co tedy? Nadmul dva měchy, jež s sebou vzal, položil se na ně a tak pustil se do řeky. A druhové přidržovali ho, neznalého plavání, a tak vedením Páně dovedli ho zdravého na druhý břeh. Nezvyklá cesta však ho velmi zmořila a trápen byl hladem a žízní, až mu dech docházel, a nebylo, kdo by mu pomocné ruky podal, proto uzřev tam ořech, uložil se pod ním, aby spánkem si odpočinul a posilnil znavené údy, a zakryl se trním a proutím, aby ho někdo neviděl a nepoznal. A zatím kázal jednomu služebníku, by vypátral nějakého domorodce a poprosil ho, by mu dal nebo prodal chleba, neb hlad ho už velmi mučil. Sluha zastihnuv na poli nedaleko jakéhos vesničana Arménce a opatrně s ním promluviv, přivedl ho k pánu svému, se smokvemi a hrozny, jež měl u sebe, neb toho mu v jeho lačnosti bylo už nejvýše třeba. Vesničan přibližuje se panu Goscelinovi, poznal ho a padl mu k nohám řka: „Zdráv buď, Gosceline.“ On slyše, čeho si nepřál, ulekl se a odpovídá: „Nejsem tím, za něhož mne máš, ale Bůh mu pomozí, ať kdekoli jest.“ Vesničan dí: „Nezatajuj, prosím, své známosti, neboť najisto tě poznávám. Zjev mi jen, co a jak se ti přihodilo v těchto končinách, a neboj se.“ Jemuž opět hrabě: „Slituj se“, vece, „nade mnou, ať jsi kdokoliv, a nevyzrazuj mne, prosím tě, v mé bídě mým nepřátelům, ale doprovod mne na místo bezpečné, abys odplatou přijal zlatý peníz. Utíkám totiž, Božím slitováním vy-

proštěn, ze zajetí Balakova, z tvrze Kartapety, stojící v Mezopotamii před Eufratem. Dobrý skutek učiníš, přispěješ-li mi v této nesnázi, abych neupadl znovu v ruce Balakovy a nešťastně nezahynul. Libo-li ti jíti se mnou až na můj hrad Turbezel, po všechny dni života tvého dobře ti bude. Pověz mi tedy, který a jak veliký jest v těchto místech statek tvůj, a chceš-li, milerád dám tobě náhradou větší u sebe.“ Na to on: „Nežádám“, vece, „od tebe ničeho, ale dovedu tě bezpečně, kam si přeješ. Neb kdysi, jak se pamatuji, počastoval jsi mne u sebe dobrotivě chlebem. Proto hotov jsem odvděčiti se tobě. Mám, pane, ženu a malou dcerušku, a oslici, mimo to dva sourozence a dvě volů. Poroučím se tobě, neboť jsi muž obezřelý a velemoudrý, a ihned se všemi svými vydám se s tebou. Také ještě mám prasátko. To nyní uvařím a přinesu ti sem.“ Goscelin však dí: „To ne, bratře, neboť nevaříváš prasete na jedno snídání a nebylo by dobře, abys nějakým podezřením vzrušil své sousedy.“ On šel a vrátil se se vším, co měl, jak se byli umluvili. Hrabě tedy posadil se na rolníkovu oslici, jakkoli dříve jezdíval na mezku nejvybranějším, a na klíně vezl dcerušku jeho, a dítě, jehož otcem nebyl, jako otec choval, ne jako by zplozením jemu náleželo, ale aby nevědoucím ukázal neklamnost naděje na synovství. Když však nemluvně se rozplakalo a křikem pořád obtěžovalo hraběte, a nemohl ho nijak upokojiti a nebylo kojné, by je nakojila nebo písničkami uchlácholila, rozmýšlel se bázlivě, není-li mu společnost ta snad na škodu, a nebylo-li by bezpečnější, aby se odloučil a postupoval sám. Pozoruje však, že vesničanu se to nelíbí, nechtěl ho vzrušovati a setrval. A když přijel k Turbezelu, s velikou radostí vítali také hosty. Radujet se manželka, plesá rodina. Všickni se veselí a slzy radosti prolévají a z hloubi srdce sobě oddechují. Též rolníku za jeho skutek lásky důstojná ihned dána odplata. Za spřežení volů dostal dvoje. Ale poněvadž nenáleželo dlouho se meškati, hrabě bez odkladů odebral se do Antiochie, odtud do Jerusalema. A vzdav tam povinné díky a chvály Bohu, obětoval dvoje pouta, jež s sebou přinesl, a nábožně je zavěsil na Kalvarii na památku svého zajetí a na oslavu vysvobození. Jedny byly železny, druhé stříbrny. Po třech dnech odejel z Jerusalema, následuje Kříže Páně, který již donesen byl do Tripole. Vypravilot se s ním vojsko jerusalémské ke Kartapetě, hradu

Balakovu, kdež král a mnoho jiných ne v žaláři, ale na pevné tvrzi byli držáni.

Blahoslaven budiž vesměrný Pán, kterýž vůli svou a moc tak vyvažuje, že mocného s výsosti, když chce, svrhuje, a z prachu povyšuje chudého. Tak Balduin král ráno rozkazoval, večer otrok sloužil; a Goscelin nejinak. Zřejmo zajisté, že na tomto světě nic není jistého, nic stálého, aniž také dlouho vděčného. Proto pachtiti se po věcech pozemských není dobře, nýbrž srdce míti vždy namířeno k Bohu. Aniž skládejme naději ve věci pomíjející, abychom nebyli zbaveni věčných.

Ač třinácté, jak čítám, dovrším již lustrum,
nezřel jsem, v okovech by držán byl král, jako ten byl.
Jest-li tajemství v tom nějaké, nepovím, sám Bůh ví.

Hlava XXV. O výpravě Jerusalémských a opětném zajetí krále Balduina.

Jerusalémští tedy šli, kam bylo stanoveno, a přidružili se k nim u Antiochie Tripolští a Antiochijští. Když však přišli k Turbezelu, oznáměno jim, že král znovu jest zajat, a městem, v němž uvězněn, jmenována Karra. Na tu zprávu změněn plán a káže se ihned vyhlásiti návrat. A chtějíce nějakého prospěchu získati, na znamení trubačovo odbočili k městu Kalyptu a zpusťovali a rozmetali všecko, co našli vně, zatlačivše nejdříve zuřivě do hradeb všecky, kteří proti nim vytrhli. Když však čtyři dni tam meškajíce ničeho už více nezmohli, ustanovili vrátiti se, strádajíce již nedostatkem potravin. Hrabě Goscelin však zůstal tehdy v území antiochijském. A když se vrátili až do Ptolemaidy, dříve než Saraceni toho zpozorovali, náhle překročili Jordán, a křížem krážem proběhše krajinu, jež sousedí s horou Galaad a Arabií, uchvátily množství Saracenů, mužův i žen, a přemnoho dobytka, a ohromné stádo velbloudův a ovcí, též mnoho dětí a jinochů, a vrátili se do Ptolemaidy, nejbližšího města, kdež dle obyčeje rozdělili sobě kořist a potom se všech stran sešli se v Jerusalémě a Kříž Páně uložili na jeho místě. Nyní však záhodno vrátiti se k tomu, co již jsem dříve napověděl.

L. P.
1123

Hlava XXVI. Kterak Balak oblehl krále a znovu ho vsadil do vězení.

L. P.
1123

Když uslyšel Balak, co se událo u Kartapety, a kterak hrabě Goscelin unikl ze zajetí, co nejrychleji tam spěchal. A na krále tehdy lichotivě se obrátiv žádal ho, aby mu vydal tvrz jeho s tou úmluvou, že po dání vybraných rukojmí nechá ho klidně odejít a až do Edessy nebo do Antiochie ho dá věrně doprovoditi. Sice že by jednoho z nich nebo oba horší osud potkal. Když však král nechtěl na to přistoupiti, Balak hrozně se rozzuřil a hrozil, že krále i tvrz mocí zabere a nad nepřátely bez milosti se pomstí. A kázal ihned skálu, na níž tvrz byla postavena, podkopati* a ve vyvrtné chodbě strop, nad nímž byly stavby, zpodíratí sloupy, a v tomto lese sloupovém oheň založiti. A jak spáleny byly podpěry, strop náhle se ssedl a věž jedna, nejbližší tomuto požáru, s velikým rachotem se shroutila. Nejdříve s prachem vyrazil kouř, neboť ssuť podusila oheň, ale když plameny prožraly hmotu, kterouž byly tlačeny, vyšlehly jasně do výše, a náhlý ten zjev úžasem naplnil krále, který s úzkostí sledoval ten podnik, a tak se zděsil té pohromy, že všecka naděje ho opustila. A tak pozbyvše vši mužnosti i mysli, král i jeho rytíři prosebně odevdali se milostivosti Balakově, ničeho dle zásluh nečekajíce než utracení. Krále však přece ušetřil a daroval mu život, též jeho sestřenci a Galeranovi. Armence však, kteří proti Balakovi povstali pomáhajíce králi, některé oběsil, jiné sedřel s kůže, jiné dal mečem rozpoltiti. Krále s jinými třemi vyhnal z tvrze a dal odvésti do města Karry. A poněvadž to vše dalo se daleko od nás, stěží jsme se dozvěděli čeho jistého o tom; ale vypsals jsem to co nejpravdivěji, jak mi to příchozí odtud vyprávěli.

Skončil tento se rok horký a na deště skoupý,
nad čímž Jerusaleém si stýskal často i reptal.
Již dosavad šestkrát čtyři léta se děj k ději víže,
od té, k pouti co téhlež vystrojili jsme se čestné.

* Byl pak kopec, na němž stála tvrz, křidový i snadno bylo v něm kopati.
(Wilh. Tyrensis Historia, XII. 19.)

Hlava XXVII. O chystaném obležení Tyru.

L. P.
1124
[éta od Pána Ježíše zrození tisícího stého dvacátého čtvrtého, když jsme oslavili Narození Spasitelovo v Betlémě i Jerusalemě, jak se slušelo, kteréžto slavnosti účastnil se nábožně vévoda Benátský se svými velmoži, přísežně utvrzena byla společná a ochotná vůle vypraviti se po Zjevení Páně k obležení Tyru nebo Askalonu. Ale poněvadž jsme tehdy všickni strádali nedostatkem peněz, sbíralo se, aby se podělili rytířové i najaté vojsko; neboť bez darů nebylo možno takého podniku vykonati. Protož bylo třeba, abychom i drahocennější ozdoby chrámu jerusalémského dali v zástavu věřitelům. A jak bylo stanoveno, sešli se všickni odevšad na určené místo.

Když třikrát Vodnář osušil se slunce na žáru,
Jerusalémský lid zhotoval jest se proti Tyrským.
Indikcí to bylo v první, s neděle v den první.

Hlava XXVIII. Kterak patriarcha a Benátčané oblehli Tyrus.

L. P.
1124
[vytáhše k Akkonu, hodlali spolu s Benátčany postoupiti k Tyru a obléhnouti jej. A patriarcha se svými poddanými, vévoda pak s námořníky svými obklíčili město Tyrus přesně šestnáctého února,

tehdy v Ryb znamení když právě vcházelo Slunce.

Askalonští doslechše se o tom, jichžto dravosti nikdy nebylo možno zkrotiti, nemeškajíce sebrali se, aby nám co nejvíce škodili. Jednoho dne pak rozdělivše své vojsko na trojí, větší část svých tlup přivedli k Jerusalemu a ihned zabili ukrutně osm lidí za městem, kteří tam ořezávali víno. Jakmile se zvědělo o jejich příchodu, na věži Davidově bylo zatroubeno nám na znamení, a naši Frankové i Syrové vytrhše proti nim, směle se jim postavili na odpor. A když za tři hodiny denní až do omrzení se nadívali na sebe a unavili se a dosti jich bylo poraněno, zarmoucení odtáhli. Naši pak ponáhlu je stíhali; nemajíce však jízdy obávali se jejich úkladů, i neodvážili se jich dlouho stíhati. Posléze ze statých jejich hlav sedmnácte bylo zadrženo a tolikéž koní. Tři jezdcové

byli zajati, několik zabito. Kdybychom byli měli jízdu, málo by jich bývalo bylo uniklo. Jízda naše však byla ve vojště. I chválili jsme Boha, jemuž vždycky chvála přísluší.

Hlava XXIX. O Tyru a jeho vznešenosti.

L. P.
1124

Zatím Tyrští, ve svém městě uzavření a ni pokoje nehledajíce ni vzdáti se nemíníce, jsou obklíčeni. Oplývajíce totiž bohatstvím a chráněni jsouce mořem, naučili se býti vždy nevděčni. Jestliž toto město nad všecka, která jsou v zemi zaslíbené, bohatší a vznešenější, krom Azoru, které za starodávna držel král kananejský Jabin a kteréž později Josue s ostatními mnohými rozbořil. Honosili se, jak čteme, devíti sty válečnými vozy. Josef pak vypravuje, že měli tři tisíce srpovitých vozů. Ozbrojenců měli tři sta tisíc a deset tisíc jezdců, kteréhož vojska vůdcem byl Sisara. Obě tato města, Tyrus i Azor, ležela v zemi foinické. Azor slynul kupci a obchodníky, kterýmiž téměř jediné byl osazen, Tyrus nesmírnou lidnatostí. Tyrus vystavěn byl na pobřeží mořském, Azor rozkládal se na rovině. Když Gedeon soudil Israel, tehdy Tyrus byl založen, nedlouho před Heraklem, od Foiničanův. Jestliž město to v zemi foinické. Tot ono, k němuž Isaiáš mluví, hroze mu pro jeho pýchu, a v němž nejlepší purpur se barví, odkudž *Tyria* značí *vznešený nach*. Tyr vykládá se tíseň, po hebrejsku Soor. Král assyrský Salmanasar bojuje proti Syrii a Foinikii, dobyl toho města, když tam kraloval Helusaus. Nechtěl Tyrští poddáni býti králi assyrskému. Trvalo to tehdy pět let a píše o tom Menander a obšírněji ještě Josef. Tehdy Tyrští přeplavivše se vedením Didony, dcery Belovy přes moře, založili v Africe Karthaginu. Celé to město oběhnáno bylo zdí zděli třiceti tisíc kroků a téměř všecko oblito mořem, jak vypisuje dějepisec Orosius, kromě vchodu, otvírajícího se na tři tisíce kroků. Zeď měla třicet stop tloušťky, byla vystavěna z kvádrů a vysoká čtyřicet loket. Tvrz, jež slula Birse, měla objemu něco přes dva tisíce kroků, a léta sedmi-stého od svého založení byla zbořena, po rozvalení všeho kamení hradebního. Založena byla, jak se nalézá sedmdesátého roku před městem Římem Elisou. Vyvrátil ji posléze Publius Scipio, konsul minulého léta, a nepřetržitě sedmnácte dní nešťastně hořela.

Výše zmíněný Tyrus sedmdesát let dle Isaiáše byv vylidněn, pozbyl vsí moci. Král Heluseus však znovu uvedl tam Kittejské, kteří se byli odstěhovali, pročez Salmanasar, král assyrský, opětně pozdvihl se proti nim. Odstoupila pak tehdy od Tyru města Sidon a Arce, kterouž nazývají Aktipus, a Starý Tyrus a mnoho jiných, kteráž poddala se králi assyrskému. Poněvadž Tyrští tedy nebyli pokořeni, znovu vytáhl proti nim, k čemuž Foiničtí poskytli šedesát lodí a osm set veslařův. Tyrští však vyjeli proti nim na dvanácti lodích a rozehnavše loďstvo nepřátelské, zajali pět set mužů, čímž čest Tyrských znamenitě vzrostla. Vraceje se, král assyrský zesadil stráže nad řekou a nad vodovody, aby Tyrské odřízl od vody. To trvalo pět let, ale Tyrští tomu odolali pijíce vodu z vykopaných studní. Sepsáno to jest v pamětech tyrských o Salmanasarovi, králi assyrském. Toť ten, jenž Samařsko obsadil a vzal, léta šestého krále Ezechiáše, a přestěhoval Israelské do Assyrie. Před ním byl přišel též Phul, král assyrský, a po něm Teglafalasar, král assyrský, jenž vzal Kedes a Azor v území Neptalim u Paneas a Janoe a Galaad a veškerou Galileu a převedl je do Assyrie. Též přišel Sargon, král assyrský, jenž poslal Tarthana bojovati proti Azotu a vzal jej. Tak pro hříchy lidu zpusťována jest Země Zaslíbená a v porobu uvržena nejdříve Assyrským, potom Chaldejským. Nabuchodonosor totiž, král chaldejský i babylonský, oblehl a vzal Jerusalém, a král Sedechiáš prchaje odtud zajat byl u Jericha a přiveden ke králi babylonskému do krajiny, jež sluje Reblata, v zemi Emath. Jeronym praví, že Emath veliká jest Antiochie, Emath menší pak Epifamie. Tam Nabuchodonosor dal Sedechiáši vyloupati oči a syny jeho před ním zardousiti. Potom přišel Nabuzardan, kníže vojska jeho, a zapálil dům Páně a palác královský a všecku zeď jerusalémskou kolem dokola zbořil. Po časech pak přišel král Alexander, jenž oblehl Tyr a vzal jej, podrobiv si Sidon a dříve ještě Damašek. Též Gazy se zmocnil ve dvou měsících. A obléhav Tyrus sedm měsíců, spěchal do města Jerusaléma. Tam čestně byv přijat, velikou čest vzdal nejvyššímu knězi, jmenem Jaddovi, uvítavšímu jej s mitrou na hlavě a řizou zlatou hyacinthovou a a na ní s deskou zlatou, na které napsáno bylo jméno Boží,

a sám přistoupiv, laskavě se mu poklonil. A spořádav Jerusálém, obrátil svoje vojsko k ostatním městům. Po dlouhé řadě let, když Židé hříchy svými to přivolali, Antiochus Epifanes zdvihl boj proti jejich zákonu a velmi sužoval Machabejské. Po něm přišel Pompejus, jenž Jerusálém nešťastně pobořil. Na konec pak Vespasian se synem svým Titem, jenž jej úplně ve zkázu uvedl. Takto v rozličných přích dějinných město svaté i země k němu náležející až na naše časy napořád strašně byly souženy. Obyčejně Palestina, časem Foinikie, kteráž nazvána byla dle Foiniksa, bratra Kadrnova, byla puštošena, potom Samaří, potom Galilea, která však se rozlišuje ve dvojí. Jedna totiž nazývá se horní, druhá dolní, a obě obklíčeny jsou Foinikií a Syrií. Zajordánská totiž na dél prostírá se od Macheruntu k Pelle a na šíř od Filadelfie k Jordánu. Pella jest jejím pásmem severním, západním Jordán; severní končí se krajinou moabskou; od východu uzavřena jest Arabií, Filadelfií a též Gerasenskem. Samaří prostírá se mezi Judskem a Galileou. Judsko rozloženo jest na šíř od Jordánu k Joppě, středním jeho městem jest Jerusálém, jakoby pupkem té země byl. Dolní Galilea rozpíná se od Tiberiady k Zabulonů a k Ptolemaidě, k tyrské hoře Karmélu, jsou v ní města Nazaret a Seforim, město velmi pevné, též Tábor a Kána a mnohá jiná. Ta obtočena jest Libanem a prameny Jordánu, kdež nyní jest Paneas čili jiným jmenem Dan či Cesarea Filipova, kol níž jest krajina Trachonitská a Nabatanejská. Od strany polední má Samařsko a Skythopoli, což jest Bethsan. Judsko končí se městem Bersabee, v ní jsou Tamna a Lidde, Joppe a Jamnia, Thekue a Hebron, Astoal a Saraa a mnohá jiná města. Po tomto odběhu rozličnými stezkami vracím se nyní na svou cestu.

Hlava XXXI. O boji a vítězství Antiochijských nad Turky a o smrti Balakově.

L. P.
1124 **K**dyž tedy obléhali jsme Tyrus a namáhali se připravující pečlivě stroje, Balak nicméně neustával se svými spolčenci vystrkovati svého rohu proti nám. A vytáhnuv z města Kalyptu, jenž obecně sluje Alapia, počátkem května s pěti tisíci jezdci a sedmi tisíci pěšími, přitřhl k Hierapoli, kteréžto město

lid nazývá Mombech. A když držitel jeho nechtěl mu ho vydati, on vylákal ho k sobě ven z města a podle ho dal stíti. Obležení města neostalo tajno Goscelina, jenž tehdy dlel v Antiochii a k němuž tam poslali poselstvo, i sebral Antiochijské a spěchal jim na pomoc. A ač křestanů byla pouhá hrstečka, nestrachoval se Goscelin udeřiti na spoustu zpronevěrců. A neprodlévaje dlouho, svedl s nimi zuřivou bitvu. Turci třikrát byli s Boží pomocí rozehnáni a třikrát znovu se shromáždili směle k boji, a v tlačenci té Balak byl na smrt raněn a umíraje uchyloval se, seč byl, na bok. A jakmile to poznali jeho lidé, kteří mohli utíkati, nelenili. Mohli ovšem mnozí utíkati, ale utéci nikterak nemohli. Tři tisíce prý z nich bylo pobito jezdců, pěších pak ani se neví kolik. Našich tam padlo třicet rytířův, pěších žoldnéřův asi šedesát. Goscelin chtěje potom zvědět jistotu, mrtev-li jest Balak, či unkl-li nějak, bedlivě se vyptával těch, kteří ho hledali mezi zabitými, a podle známek známých zbraní byl od známých poznán. Ten, jenž utal jeho hlavu, přinesl ji s chloubou Goscelinovi, začož mu bylo vyplaceno čtyřicet penízů, jakož bylo slíbeno. Hlavu tu poslal Goscelin ihned do Antiochie na důkaz, a ten, jenž ji nesl v krosně do Tyru a též do Jerusálema, vyprávěl nám to všem a vyložil, neboť účastnil se sám toho boje. Bylť zbrojnošem Goscelinovým. A za to, že přinesl nejvítanější zvěst, dostal ve vojště našem u Tyru zbraně a pozdvižen byl ze zbrojnoše na rytíře. Povýšil ho na ten stupeň hrabě tripolský. I chválili jsme všickni Pána a dobrořečili mu, že udušen byl onen ještěr přeukrutný, jenž dlouho byl soužil a ničil křestanstvo.

Když po devětnácté již Slunce ozářilo Býka,
pyšný vrah se Balak klamavé stal Štěstěny žertvou.

Ejhle, tak vyjevil se výklad onoho snu, výše připomenutého, kterýž Balak byl vyprávěl, sám o sobě prorokuje, v ten čas, kdy Goscelin tak podivně byl vyvázl ze zajetí. Bylť viděl u vidění, jak Goscelin mu vyloupal oči. Věru úplně vyloupal, neboť hlavy i údů ho dokonce zbavil.

Zrak jak sluch v koncích, i jazyk; jít nelze ni sednout.
Ni v nebi, ni v zemi, ni v moře tůni není proň místa.

L. P.
1124

Jednoho dne, když naši při onom obležení bezpečně si odpočívali, Tyrští vyčíhavše vhodné chvílky, Turci i Saraceni, otevřeli brány a vyhrnuli z města, a s tasenými meči jedním proudem přiběhli k našemu stroji, silnějšímu nad ostatní, a dříve než naši chopili se zbraní, rozehnali strážce, které zastihli u stroje, poranivše je, a stroj zapálili. Byla to věž, z které metáním balvanů roztrásali bašty a potom prudkými nárazy je proráželi. Při té srážce ztratili jsme třicet lidí; oni však dvojnásobnou ztrátou pykali. Měšťané totiž střílnami hradebními metali na naše šípy i kopí nebo kamení a mnohým těžce ublížili a poranili je. Zatím však naši Benátčané uživše příznivé chvíle vskočili na svou loďku, počtem toliko pětice, a vyloupili jakýsi domeček u hradby městské, dvěma tam utavše hlavy; a honem vyšli odtud se svou kořístkou a s radostným uspokojením se vrátili. To se stalo dvacátého druhého května. Ale neméně hodnoty bylo, když nedávno před tím Tyrští uzmuliv v noci rychlou loďku, řečenou liburnu, a přístavem zatáhli ji do města. Takové věci totiž často se přiházejí v takových zápasech.

Ten padl, ten se vypíná, ten veselí se, onen zas pláče.

Hlava XXXIII. O zlém znepokojování Askalonských.

L. P.
1124

Askalonští vědouce, jak skrovně jest našeho lidu, nelenili a dotírali na nás, kde pozorovali, že by nejsnáze nás mohli oslabiti nebo uškoditi nám. Nedaleko Jerusalema zpustošili a spálili vesničku řečenou Birrum; a pobravše tam kde co, s několika mrtvými a mnoha raněnými odešli. Ženky totiž a děti natlačily se do věže, za našeho času tam vystavěné, a tak se zachránily. A tak rozjíždějíce se po kraji, loupili, vraždili, zajímali, a co mohli zlého nám činili, a nebylo, kdo by jim odporoval. Bylit jsme všickni upoutáni obléháním, očekávající slitování nebeského, až by Bůh se nás ujal a přispěl nám a my práci svou dokonali. Bylot už nad lidské síly, ve dne pracovati a v noci neméně.

Král damašský však poznáváje, že jeho Turci a Saraceni, kteří byli ve městě sevřeni, nikterak nevyvážnou z našich rukou, volil raději s nějakou nectí živé je vykoupiti než mrtvých želeti. I nabídl nám skrze vyslané mluvčí opatrnou radu, bychom jeho lidi se všemi jejich věcmi propustili ven a město vyprázdňené si vzali. Po dlouhém obapolném zápasu dali jsme si navzájem rukojmí a oni vyšli z města a křestané pokojně vešli. Kteříkoli však ze Saracenů chtěli ve městě zůstat, dle úmluvy v pokoji si zůstali.

L. P.
1124

Slunce Raka v znamení třikrát sedmkrát bylo vešlo,
když pokořen jest Tyr zpupný a vydal nám město,
neb v sedmý se událo to den července měsíce.

Nenáleží tedy ustávat ani polevovati, ale stále prositi Pána našeho pomocníka v trápeních milostivého, dobrotivého, a tlouci na dvěře jeho, aby nám tlukoucím popřál milostivého slyšení. To zajisté jsme činili v Jerusalémě, přechoasto navštěvující chrámy, slzy prolévající, almužny udílející, těla posty trýzníce. A Bůh, jak věřím, s výsosti shlížeje na nás, nechal za sebou požehnání, ale vyslyšel modlitbu naši. A když s nastřaženými sluchy očekávali jsme nějaké zprávičky, hle, přišli přespěšní tři poslové, zvěstující nám a list od patriarchy našeho nám nesouce a dobytí města nám ohlašující. Tu zdvihlo se přeblažené volání a vysokozvučnými hlasy ihned se pěje *Te Deum laudamus*. Vyzvání se, processí koná se Bohu, korouhve na hradbách a na věžích vyzdviženy, po všech ulicích ozdoby pestrobarevné rozpiaty, díkůčinění hlaholí, zvěstovatelé dle zásluh důstojně odměněni, maličtí i velicí stejně se radují, dívky písněmi v rejích plesají. Právem matka Jerusalém raduje se z dcery Tyru, po jejíž pravici sedí nyní korunována. Truchlí však Babylon, ztrativší potěšení své, kterýž podporou dcery té byl dosavad upevňován, jehožto loďstvo nám nepřátelské co rok přijímala do svého přístavu. Ona pak umenšena sice v okázalosti, rozhojněna však Božskou milostí. Dříve mělo město ono mezi pohany vůdcovství a prvoflamina čili archiflamina, podle zřízení Otců míti bude primasa čili patriarchu v zákoně křestanském; neb kde bývali archiflaminové, ustanoveni jsou arcibiskupové křestanští, spravující každý svou provincii. Kde metropole byla, jež se

vykládá *mateřské město*, metropolitové byli, kteří z tří nebo čtyř měst v některé provincii spravovali mateřské a vyšší jiných měst. Kde pak menší města měla toliko flamini čili hrabata, ustanovení jsou biskupové. Tribuny lidu pak nevhodně rozuměti možno kněze neb ostatní klerus nižšího důstojenství. Tak všecka moc světská těmito stupni hodností se rozlišuje, totiž že prvním jest Augustus čili imperator, po něm císařové, po nich králové, vévodové a hrabata. Tak praví Klement papež, Anaklet, Anicius a mnozí jiní. Vzdejme tedy chvály Bohu nejvyššímu, že ne lidskou mocí, ale svou dobrolíbeznou vůlí bez krveprolévání vydal nám Tyrus, město slavné, město nejpevnější a k dobytí přenesnadné, kdyby Bůh nepřiložil své pravice. Antiochijsťi však se provinili, že nám neposkytli žádné pomoci aniž práce té chtěli se účastniti. Požehnán budiž Pontius Tripolský, že nám byl pomocníkem nejvěrnějším. Upokojiž Bůh církev antiochijskou s jerusalémskou, kteréžto dvě se prou o třetí tyrskou. Antiochijská praví, že jí byla poddána za časů Řekův; jerusalémská zase, že jí byla potvrzena privilejemi římského velekněze. Na sněmu alvernském totiž, tak authentickém a proslulém, ustanoveno bylo jednomyslným souhlasem, kterékoli město za velikým mořem vyrváno bude z jařma pohanského, aby bez odporování na věky vzato bylo ve správu. To také opakováno bylo na sněmu antiochijském, řízeném biskupem puyským, a ode všech uznáno. V Jerusalémě též vévoda Godfríd a pán Bohemond přijali zemi svou od patriarchy Daiberta „pro lásku Boží“. Totéž i papež Paschal svými privilejemi zpečetil a poslal je církvi jerusalémské, aby jím z autority církve Římské v trvalém na ni právu byla utvrzena. V privilejích těch toto jest psáno.

Hlava XXXV. Privilej papeže Paschala.

L. P. 1124 „**P**aschal, sluha služebníků Božích nejdůstojnějšímu bratru, patriarche jerusalémskému Gibelinovi a jeho nástupcům kanonicky dosazeným. Podle změn časových přenášejí se i království zemí. Protož i hranice okrsků církevních v mnohých provinciích bývá dlužno změnití a přeložití. Hranice církví asijských byly starodávným rozměřením stanoveny.

Ale vpádem rozličných rozličné víry národů byly okrsky ty zmateny. Díky však Bohu, že za našich časů města Antiochie i Jerusalém i se svými podhradími a provinciemi znovu uvedena byla v moc knížat křesťanských. Pročež dlužno, bychom k tomuto božskému změnění a přenesení ruky přiložili a dle času co jest spořádati, spořádali; bychom církvi jerusalémské přiřkli ona města a provincie, jež opatrností slavného krále Balduina a krví vojsk jím vedených milostí Boží byla získána. Tohoto dekretu listem tudíž tobě, nejmilejší bratře a spolubiskupe Gibeline, a твоjim nástupcům a skrze vás svaté církvi jerusalémské v řízení a správu patriarchálním metropolitním právem přiznáváme a stvrzujeme všechna města a provincie, kteréž pod panstvím řečeného krále buď již navrátila nebo v budoucnu navrátiti ráčí Boží milost. Důstojno jesti, aby církev Hrobu Páně podle žádostí věrných rytířův nabyla příslušné cti, a ze jha tureckého neb saracenského jsouc vyproštěna, v rukou křesťanských co nejhojněji byla vyvýšena.“

Hlava XXXVI. O rozdělení Tyru.

Když byly u Tyru vykonány všechny práce, jak bylo třeba, rozděleno bylo získané město se svým okrskem na tři díly, z nichž dva spravedlivé díly přiřčeny královské moci a třetí dědičným právem Benátčanům, při čemž ve městě i v přístavě bylo vše jednotlivě ohledáno. Po té vydali se všickni na zpáteční cestu. Patriarcha jerusalémský vraceje se s jerusalémskými do svatého města, nesl přesvatý Kříž Páně, jenž byl tam s důstojnou poctou uvítán kněžstvem i lidem.

L. P.
1124

Hlava XXXVII. O znamení, jež se tehdy ukázalo.

Potom ukázalo se nám slunce téměř hodinu barevným leskem v nové, totiž fialové proměněno, a tvarem podobalo se měsíci v zatmění, svítíc pouhým srpkem. Událo se to jednátého srpna po deváté již hodině denní. A nediv se, vidíš-li znamení na nebi, neboť nejinak činí Bůh i na zemi. Jako totiž na nebi, tak i na zemi přetváří a pořádá, cožkoli chce a jak

L. P.
1124

chce. Jsou-li podivny věci, kteréž učinil, podivnější jest on, kterýž je činí. Uvaž, prosím, a rozjímej, kterak za našeho času obrátil Bůh Západ ve Východ. Neboť kteří jsme byli západníky, nyní stali jsme se východníky. Remešští nebo Chartresští stávali se Tyřany a Antiochijci. Již jsme zapomněli míst narození svého, již nám mnohým byla neznáma nebo neslýchána. Ten už má tu svoje domy a rodiny jakoby právem otcovským a dědičným, onen pojal tu již za manželku netoliko domorodou, ale i Syrskou nebo Arménku a někdy i Saracenku, došedší však milosti křestní. Jiný má u sebe tchána i snachu neb zetě nebo pastorka i otčíma. Některý má dokonce vnuka nebo pravnuka. Ten zmocňuje se vinic, onen rolí. Rozličnými jazyky spolu hovoří a pozdravují se. Jazyk cizí již společným se stal obojímu národu a známým a víra spojuje ty, jichž rod jest neznám. Jestit psáno: *Lev a vůl spolu žráti budou plevy*. Cizozemec stal se nyní jakoby domorodcem, a přistěhovalec starousedlíkem. Za námi den ze dne připutovávali příbuzní a rodiče, zcela opouštějíce vše, co měli, třeba ani původně nemínili. Neb kteří tam byli nuzní, zde Bůh je obohatil. Kteří měli několik grošů, zde mají zlatých bez počtu, a který neměl ani dědiny, zde darem Božím má město. Proč by tedy vracel se na Západ, který takto našel Východ? Nechce Bůh, aby nouzí strádali ti, kteří s kříži svými se zaslíbili ho následovati a posléze i dostihnouti. Chápete tudíž, že to jest zázrak nesmírný a všemu světu velmi úžasný. Kdo slyšel dosavad něco takového? Chce nás tedy Bůh všecky získati a jako přátele nejmilejší k sobě přitáhnouti. A poněvadž on chce, chtějmež i my dobrovolně, a co jemu se líbí, dobrotivým a pokorným srdcem čiňme, abychom s ním na věky šťastně kralovali.

Hlava XXXVIII. O vysvobození krále z okovů a obležení města Alapie.

L. P.
1124 **P**řízní všemohoucího Boha král jerusalémský dne dvacátého devátého srpna vyšel jest z vězení tureckého, byv držán v jejich okovech něco přes šestnáct měsíců. Poněvadž však na jeho vykoupení bylo jim dříve dlužno dáti vybrané rukojmí, nevyšel zcela svoboden, zavázav z tísně sebe i je tak

nejistou a vratkou nadějí. Protož později chopil se nezbytné rady a spěchal obléhnouti město Kalypt, aby je obořil a rukojmí své občanům vyrval, nebo snad hladem je umořil a město vzal. Bylť se dozvěděl, že velmi strádají nedostatkem chleba. Od Antiochie Velké toto město vzdáleno jest čtyřicet mil, a na tom místě Abraham, putuje z Haran do země Chanaan, dal na těch přetučných pastvinách pásti svými pasáky ovce svoje, a mléko jejich do dojaček nadojiti a potom ostarviti, aby se ssedlo, ssedlé pak do košů vytlačiti a sýra nadělati. Bylť bohat velmi nejrozmanitějšími věcmi. Dne dvacátého prosince umřel papež Kalikst.

Hlava XXXIX. Kterak vojsko turecké se sebralo, aby překazilo obléhání.

Leťta od narození Spasitele světa tisícího stého dvacátého pátého, když král jerusalémský se svým rytířstvem pět měsíců byl svíral město Alapii aniž čeho zmohl, Turci jako obyčejně neleníce překročili řeku rajskou veliký Eufrat a nejrychlejším pochodem spěchali k tomu městu, by rozptýlili obléhání, které náš lid už dávno byl podnikl. Obávaliť se, že nepřispějí-li co nejrychleji, co nevidět město bude vzato. Bylo jich sedm tisíc jezdců; a velbloudů s nákladem píce a potravy na čtyři tisíce. Naši nemohouce jim čeliti, z nezbytí ustoupili a na druhý den uchýlili se k městečku Cerefu, jež měli nejblíže. Toť bylo naše. Část Turků stíhala naše chvíli, při čemž ztratili dva ze svých nejvzácnějších koní, kteří byli sraženi a zabiti; my pak jednoho žoldnéře a šest stanů. Příchod jejich připadl na dvacátého devátého ledna. A poněvadž přišli náhle v noci, zastihli nás nepřipraveny a snáze nás zmátli. Přeošklivo povídati, nečest zvědět o tom, mrzuto vyprávět, hanba poslouchati! Ale vypravuje to, neuchyluji se od pravdy. Což tedy? Vůli Boží kdož odolá? Pravdivo jest přísloví, jež řekl kterýsi mudrc: „Věci budoucí nebojují, aniž se dají přemoci.“ Bylať to právě věc budoucí, ale nikým nepředvídaná. Kdyby totiž byla se předvíдалa, nikdy nebyla by se v budoucnu stala, poněvadž rozmyšlením bývala by i nechtějíc byla zmařena. Neb zabránil by, kdo by byl předem věděl, aby se nestala. Král potom uchýlil se do Antiochie a Goscelin s ním.

L. P.
1125

Rukojmí pak, které byl král dal za sebe, když z okovů vyšel, nebyli ani vráceni ani vyplaceni. Tak Jerusalemsští i Tripolští všickni vrátili se domů. Moc Boží, kteráž vše moudře pořádá, zastavuje v cestě toho, jemuž lidská jeho zdatnost dopomáhá ku štěstí, aby neutrpěl ten, jemuž přísluší vzmoci se. Také po zásluze trápívá zlé, aby dlouhým štěstím nezbujněli příliš. Neb kdo jiný jest dárce věcí dobrých a odmrštovatelem zlých, nežli správce a lékař duší Bůh, jenž se své nejvyšší strážnice nebeské všecko přehlíží a rozsuzuje? Jemu, kterýž nedávno byl nám křesťanům svým dobrotivě vydal přepevné a přeslavné město Tyr, držitelům jeho je odňav, nyní zlíbilo se odtrhnouti svou ruku. Snad vinici svou uchoval věrnějším vinařům k vzdělávání, kteří by mu z ní chtěli i mohli odevzdati hojnou úrodu v čas příhodný. Někteří totiž čím více mají, tím méně mohou a nevzdávají dárci všech dobrých věcí náležitých díků, ba ještě Boha tím, co mu zbožně přislíbují, znovu a znovu obelhávají a klamou, sami sebe klamouce.

Hlava XL. Král v Jerusalemě radostně uvítán.

L. P. 1125 **K**dyž král, jenž téměř dvě léta byl od pohanů přeukrutně vězněn a v okovech držán, přijel znovu do Jerusalema, dne třetího dubna, všickni uvítali jsme ho slavným průvodem. On však nedlouho u nás prodlev, spěšně vrátil se do Antiochie, jsa tam volán, poněvadž Turci onu zemi pustošili, z nichžto nejmocnějším jmenován byl Borsequin, s nímž bylo šest tisíc jezdcův.

Hlava XLI. O Benátčanech, kteříž vracejíce se plenili ostrovy císařovy.

L. P. 1125 **T**ehdy doneslo se až k nám, že Benátčané po dobytí Tyru vracejíce se, násilím zabrali ostrovy císařovy, kol nichž pluli, totiž Rhodos a Mothon, Samos i Chios a též zdi rozbořili a jinochy a dívky bídně pozajímali, množství peněz s sebou odnesli. Nemohouce však toho napravit, v hloubi duší jsme toho litovali. Zuřilit proti sobě tehdy přeukrutně,

oni proti císaři a císař proti nim. Byliť spolu v nepřátelství. Ale běda světu pro pohoršení! Běda též těm, skrze něž pohoršení pocházejí! Vinen-li jest císař, špatně zajisté císařuje; Benátčané-li, zavržení jsou hodni. Všecky hříchy zajisté vzcházejí z pýchy. Nepychá-liž člověk, když činí, co Bůh zapovídá? Mají Benátčané důvod mstít se, má i císař spravedlivější, jak praví, brániti se. Nevinní však položeni jsou doprostřed a nijakého podílu nemajíce na jejich příkořích, pykají za ně a nespravedlivě trpí. Co však kromě toho pověděti jest o těch, kteří na moři pirátským loupežením bez ustání působí jaké jen mohou zlo poutníkům Božím a s tolikerou námahou a úzkostí do Jerusalema plujícím. Zasluhují-li si blahoslavenství dle slova Páně milosrdní, jaký opak milostivosti strží za svou bezcitnost nemilosrdní? Zlořečení jsou, vyobcováni, a nekajícíni věrolomníci umírají. *Sestupujíť* takoví sami od sebe *do pekla za živa*. Apoštolského neposlouchají, patriarchou pohrdají, slovům svatých otců se posmívají. Vím, vím, čehož jim říci se nestrachují. Stanet se, že uslyší od Pána, soudce velepřísného: „Nevím, odkud jste, že voláte, by se vám otevřely dveře. A pozdě přicházíte a nic dobrého si nepřinášíte. Ba právě dveře jsou již zavřeny. Nechtělť jste mne kdysi slyšeti, ani já již neráčím vás vyslechnouti. Kdysi jsem volal ‚Pojďte‘, nyní však naprosto pravím ‚Odejděte‘. Pravím, pravím, amen pravím, vyřčeného rozsudku nijak neměním.“ A co je čeká, jest děsno a nepřetrpitelnost; dle zásluh věčné běda! Aby však zachován byl pořádek věcí a vypravování přerušené nezelo do prázdna, stručně vyznačím jednotlivé děje.

Hlava XLII. O škodách, způsobených Borsequinem, a o boji proti němu.

Nuže Borsequin, jehož statečnost i nestoudnost již počali jsme líčiti, když den ode dne vojsko jeho ponenáhlu vzrůstalo, sevřel obležením městečko řečené Kafarda a sevřené vzal. Obráncové jeho, kteří byli v něm, vydali mu je, když už ho nemohli udržeti aniž pomoci odjinud se nadíti. Nebylť tam ještě náš král, ani hrabě tripolský, kteréhož tam vedl s sebou. Jerusalemských však maloučko měl, neboť toho i minulého roku velmi byli umořeni. Neb kterak mohli sná-

L. P.
1125

šeti bez ustání tolik námah, když stěží měsíc bylo jim dopřáno odpočinouti si doma? Zajisté krutého srdce jest ten, kdo by lítostivě necítil s oněmi osadníky okrsku jerusalémského, kteří dnem i nocí ve službě Páně přetěžce se natrápí, kteří, i když vyjdou ze svého příbytku, kolísají se v obavách, bude-li jim potom možno vrátiti se. Vydají-li se na další cestu, dlužno jim nésti břemena potravin a náčiní. Jsou-li to chudšasové, rolníci nebo dřevaři, v lesích a háji nástrahami mouřenínskými bývají zajati nebo zabiti. S té strany Babylonští po zemi i po moři, od severu Turci přečasto náhle na ně při-trhnou. Uši stále mají nastřaženy na zatroubení rohu, kdyby snad vyrazil ryk válečný. Kdybychom někdy hříchem nescházeli s cesty, zajisté byli bychom přátely Božími. Borsequin podeptav dolní Syrii a bedlivě vyzpytovav, co by mu bylo užitečnější, oblehl tvrz Sardaniium. Ale ničeho tam nezmohl, i obrátil se se svým vojskem k městu Hazar a ihned je oblehnuv stroji a kamenomety, velmi prudce na ně dorážel. Král Damašský, jemuž byl vzkázal, přispěchal mu na pomoc, ale Borsequin uslyšev o příchodu našeho krále, z bázně chytře dal sebrati své stany se zavazadly a převéztí. A když už město bylo tak stísněno, že mnoho nechybělo do jeho dobytí, a čas rozhodný doléhal na naše, hle, král přibyl s třinácti klínovými šiky dobře připraven. Na pravém křídle jeho postaveni byli Antiochijští, na levém dvě hrabata, Tripolský a Edesský; král pak ve středním oddílu, hustším a poněkud pozadu postupujícím. Turci rozdělení byli na dvacet jednu falangu, množství veliké. A jižjiž luky napiaté odkládali z rukou na ramena a s tasenými meči z blízka bojovali. Král vida to, neváhal již, ale modlitbami a znamením kříže se obrniv, a s voláním „Bůh pomozí!“ a s mocným dutím polnic, útok na ně učinil a učiniti kázal. Neodvažovaliť se začíti bitvy, dokud král nerozkázal. Turci s počátku sice velmi silně odporovali, ale posléze přispěním Tvůrce veškerenstva v zoufalství klesli a velikou porážkou zmateni na útěk a v rozptýlení, kdo mohl, se obrátili.

Pětkrát Blíženci v pateré pěťici když vyšli,
boj slavný se udál, v němž Pán udělil vítězství;
v červnu, když jedenáctým sluncem vzduch se zapálil,
boj ten byl bojován, tak k Páně slávě památný.

Hlava XLIII. Kolik v tom boji bylo zabito.

Počtu zabitých nebo raněných v této jako v každé jiné válce, po pravdě stanoviti nelze, poněvadž toho nikdo nevypočítá, leč odhadem od oka. Často však nestejně udávání ve spisech bývá klamáním, jehož příčinou zajisté jest lichocení, ani snaží se chvály vítězů zveličiti a znamenitost vlasti vrstevníkům nebo potomkům vyvýšiti. Při takovém nestoudném lhaní zřejmo, že i k počtu zabitých nepřátel přidávají, i škody přátel zmenšují neb vůbec zamlčují. Vyprávěli nám ti, kteří byli v tom boji, že dva tisíce jezdců tureckých bylo pobito, jak prý dosvědčovali sami vyvázlí Turci. Koní na obou stranách byl počet nekonečný, napětím a námahou neb žízni zdechlých.

L. P.
1125

Žár byl nesmírný, zdvojený té námahy žárem;
boj hrozný: ten vztekle doráží, ten ho zabíjí,
ten stíhá, ten utíká, padne-li, nevstane nikdo;
rdí se krví nepřátel tam pobitých pole, cesty,
stkví brnění se, svítí přilby a lesklé šavle,
překrásně zdobené, po polích tu poházeny hustě.
Ten v běhu štít zahodí neb meč, ten luk nebo toulec.

Borsequin těžce pohřešuje svého bičíku, a Turdequin raději by bos byl ve městě Damašku a svou toparchii bedlivě si držel. Ztratili jsou tedy Turci v onom utkání patnácte satrap; naši pak ne více než dvacet lidí, z nichž pět bylo rytířů. Byloť rytířů našich jedenáct set, když boj byl sveden. Turků patnácte tisíc jezdců, našich dva tisíce pěších.

Hlava XLIV. O vykoupení dcery královny.

Borsequin toliko několik málo dní u nás pomeškav, přešel přes řeku Eufkrat a vrátil se do své vlasti, žádné cti, leč žal a pláč svým přátelům do Parthie nesa. A jak byl přišel hrozniv a rohat, milostí Boží vrátil se zmrzačen a útěchy zbaven. Potom král náš dostav za peněžité výkupné svou dcerušku pětiletou, kteráž v rukojemství byla držána, a několik důvěrníků svých podobně zajatých, jakož bylo umluveno, spěchal do Jerusalema, by díky vzdal Bohu a za boj s Borsequinem velebně dokonany vroucně ho chválil; a právem chvá-

L. P.
1125

liti a děkovati spěchal, neboť ač dlouhý už čas byl zdeptán a pod kolem ležel a byl ve stavu nejhanebnějším a nejbíd-
nějším, nyní pomocí Boží uveden byl v bývalou čest a posílněn.

Šest desater a dvakrát tré již let bylo zašlo,
od toho, já kdy Fulcher jsem světa uzřel světlo.
Nad ně co ještě mi dáno, Bůh je pořádej a řidiž.

Hlava XLV. O tvrzi králem vystavěné.

L. P. 1125 **T**oho léta v měsíci říjnu král vystavěl tvrz v horách bej-
rutských a krajině velmi úrodné. Nazývají horu tu Gla-
vianskou od diglaviare, což jest stínati, neboť tam stínáni byli
ti, kteří u Bejrutu bývali odsouzeni. Vzdálena jest od města
toho šest mil, a poněvadž saracenští vesničané nechtivali pla-
titi pozemkových daní, později mocí byli donuceni a učiněni
ochotnějšími.

Hlava XLVI. O výpravě králově a boji s Turky.

L. P. 1125 **P**otom vystrojil král výpravu do Syrie proti Damašku, zru-
šiv pokojs králem a Tuldequinem, a vzal tam tři výborné
vsi, potřel, zničil, a sebrav kořisti, co mohl, vrátil se. A roz-
děliv onu kořist přiměřeně čili zvyklým právem svým ry-
tířům nebo účastníkům, na druhý den obrátil svou výpravu
do země filistínské. Tehdy u Askalonu sešli se noví a čerství,
kteří tam posláni byli z Babylonu. Oddíl rytířů, toužících
ukázati své udatenství v zemi naší, již domnívali se býti ví-
tězi. Oni vidouce je přibližovali se k tomu městu se zdvižený-
mi korouhvemi, vyšli proti nim s velikou vřavou a smělostí.
A ačkoli král ještě nebyl přišel v čelo svých šiků, poněvadž
z opatrnosti a péče zdržoval se vzadu, aby svým, obezřele
utíkajícím, kdyby potřeba kázala, byl pomocníkem; přední
naši běžci ne skrovného ducha vyřítili se proti nim nevýslov-
ným útokem, volajíce „Bůh pomoz!“ A s takovou silou a
srdnatostí deptajíce je a tisknouce, vtlačili je až do bran měst-
ských, bijíce, porážejíce, zabíjíce, že pokud lze souditi, kdyby-
chom tam byli měli poněkud více připraveného lidu, jistotně
byli by stihatelé mohli vejíti tam společně s nimi. Zůstali
jsou tedy Askalonští u velikém podivu nad tou netušenou

nehodou, želíce více než čtyřiceti mrtvých nejlepších a bědující. Král pak, jak bylo odtroubeno, odpočinul té noci pod stany u města a za městem. A požívali-li oni milostí Boží klidu, nepřátelé naši strávili onu noc beze snu a ve smutku. Neboť jak dí Josef, „příliš důvěřivý neopatrný bývá, strach však učí prozřetelnosti“. Podotknouti jest, že toho dne naši běžcové nenalezli žádné kořisti u města, neboť oni tušíce již příchod králův, byli všecek svůj dobytek opatrně poschovali.

Hlava XLVII. Kterak Saraceni posílají listy po holubech.

Jest obyčejem Saracenů v Palestině sídlících, že listy své L. P.
1125 posílají důmyslně z města do města po holubech, k službě té vyučených, a oni doletí s psaními do známých již bydlišť. Přišívají takové lístky holubům ke stehýnkám a jimi oznamují nálezcům, co se má státi. Tak se stalo i tehdy, jak jsme zcela jasně zvěděli.

Hlava XLVIII. O rozličných zvycích.

Podle rozličných zemí tedy jsou zajisté rozmanité poměry L. P.
1125 a zvyky. Jiné obyčeje má Francie, jiné Anglie, jiné Egypt, jiné Indie. I ptactvo jest v nich rozdílné, i ryby a stromy. Nikdy v Palestině neviděl jsem velryby ani okatice, ani z ptáků straky nebo kuruky. Za to jsou tam lesní osli, sviště i hyeny, jež vyhrabávají mrtvoly. Mezi stromovím neviděl jsem tam topolu ani tisu ani lísky nebo bezu, listnatce neb javoru.

Hlava XLIX. O rozličných zvířatech a hadech v zemi Saracenské.

Nedávno viděli jsme všickni u Neapole zvíře jakési, jehož L. P.
1125 jména žádný člověk neznal ani neslyšel; tváří jako kozel, krku s hřívou jako osel, s paznehty, ocasu telecího, větší než beran. V Babylonii* zase jest jiné zvíře, jež nazývají chimérou, kteráž ne vzadu, ale vpředu jest vysoká; ve dni sváteční mezi jinými velikými okázalostmi rozestírají na takovou kozu drahocenný plášť pro svého knížete. Také jest tam krokodil,

* Babylon zde značí (jakož i leckde jinde) Egypt, zejména Kairo.

obluda čtvernohá. Žije stejně na zemi i v řece. Jazyka nemá, hýbe horní čelistí, kouše se strašnou houževnatostí. Obyčejně dorůstá dvaceti loket délky. Snáší vejce jako husy, ale ne jinnam, než kam nedosáhnou vody rozvodněného Nilu. Ozbrojen jest hroznými drápy. V noci zdržuje se ve vodě, ve dne odpočívá na zemi. Oděn jest přepevnou krunýřovitou koží. V jedné řece Palestiny Césarijské nyní též vídati tyto čtvernožce; ale není prý tomu dávno, co tam byli přivlečeni z Nilu s velikou lstivostí, a přemnoho škod prý nadělají v tom území a dáví zvířata.

V téže řece Nilu a v tom území a nejvíce v Indii rodí se hippopotamus čili vodní kůň, podobá se koni hřbetem a hřívou a řehtáním, čumák má vzhůru obrácený, na nohou paznehty, kančí zuby, ocas kroucený. V noci sežírá osení, k němuž chodí ve lstivé chytrosti pozpátku, aby klamnou stopou vzbudil domnění, že se vrátil, a nebylo mu činěno nástrah. Těla jsou většího než sloni. Tato i jiná zvířata, drobná i veliká, Bůh všecka tvoří. A poněvadž se jemu líbí tvořiti je, dlužno, aby i nám se líbila a abychom mu za ně chvály vzdávali.

Praví draci mají tlamy malé a nerozvírají jich ke kousání, mají úzké průdušnice, jimiž dech nabírají i jazyky vyplazují. Nemají jedu v zubech, ale v ocasech, a více mrskáním škodí než kousáním. Z mozku dračího vyřezuje se kámen dračí. Drak jest největším ze všech plazův neboli zvířat, jež jsou na zemi, a často z jeskyň u vytržení vznáší se do vzduchu, i rozvíří vzduch. Má na šíji hřeben. Ovine-li koho, usmrtí ho; a ani slon se svým velikánským tělem není od něho jist. Rodí se v Indii a v Ethiopii v rozpálení stálého žáru slunečního. Skrývá se u cest, jimiž chodívá slon; ovine mu závity nohy a zaškrtní ho. Noh nemá.

V Asijské Skythii jsou nohové, ptáci nejdravější, nad všecku vzteklost zuřící. Jsou též Hyrkáni, národ lesní a divoký, mezi nimiž žije plno šelem, přehojně tigrů, kterážto zvířata mají význačné pruhy na srsti žlutě se lesknoucí. Pohybu nohou nevím napomáhá-li více rychlost či vytrvalost. Není vzdálenosti, které by za krátko neurazili, nic jich nepředběhne, aby toho ihned nedostihli. Jsou v Hyrkánsku též pantheři, s kropenatou srstí. Jejich zápach a vzezření působí prý podivně na stáda, a kde je ucítí, honem prý se tam sbíhají, a nezastraší jich leč vzteklost jejich tlamy. Obyvatelé usmrcují

je častěji jedem než zbraněmi, mrštnosti jsou nevalné. Jest tam též alk, mezkům podobný, jehož horní pysk tolik přechnívá, že nemůže se jinak pásti, leč couvaje při tom.

Chameleon rodí se hojně v Asii, jest to zvíře čtvernohé, vzezření ještěřčího, ale nohou přímých a delších a spojených s břichem. Má ocas dlouhý a zakroucený, jemné hákovité drápy, pohybu jest líného, těla drsného, kůže, jakou jsme vytkli při krokodilech, tlamu má neustále a bez příčiny otevřenu. Krkavec jest jeho nepřítelem. Usmrtí-li jej některý, zahubí usmrcený vítěze, neboť požije-li z něho pták byt maličko, rázem zdechne. Ale krkavec má na to lék, neboť sežere vavřínový list a ozdraví. Tělo jeho jest bez masa, vnitřnosti bez mličí. S kýmkoli se stýká, přebarvuje se dle něho. Řecky nazývá se salamandra, latinsky stelio.

Stelio bleskometý, salamandra, chaméleo hrozný,
toť troje jest jméno, prosté však jest tělo jedno.

Jest okřídlenec pegas, nemající nic koňského leč uši. Lidé některých kmenů jsou tak ztepilí, že mrštným vzmachem přesnadno jako koně přeskočí slona. Jest též lid, jenž v mládí jest bělovlasý, v stáří zčerná. Lenkokrota jest zvíře, jež rychlostí předstihuje všechny šelmy, veliké jako divoký osel, kýty mající jelení, hrud a nohy lví, hlavu jezevčí, paznehty na nohou, tlamu až po uši rozevírající se, na místě zubů jedinou nepřetržitou kost. To co do podoby, neboť zvuky vydává podobné mluvě lidské. Mantichora mezi nimi se rodí, mající tři řady zubů, střídajících se, tvář člověčí, oči sivé, barvu krvavou, tělo lví, ocas jako štír zahrocený ostnem, hlas tak písklavý, že se podobá zvukům flétny. Ukrutně dychtí po mase člověčím a nohou jest tak křepkých a skoku tak mocného, že ani nejrozlehlejší prostory jí nezastaví v běhu, ani nejširší překážky. Ale kdo může v tomto moři tak velikém a prostorném znáti neb vypátrati tolik a tak velikých divů tvůrčí moci Boží, když v něm žije tolik zvířat a plazův, že jich není počtu? Toto maličko, co zde jsem pověděl, vyňal jsem, jak jsem uměl, ze spisu Solinova, badatele velebystrého a diktátora velezkušeného. A co též Aleksander Veliký v Indii našel a viděl, z toho ne-li všecko, aspoň něco vyložím v dalším.

Tak zase rok pominul. Buď Bůh nám strážcem a vůdcem
v následujícím, s nímž minulý ruky teď si podává.

I. P.
1126

Léta od narození Páně tisícího stého dvacátého šestého v indikci třetí, když jsme oslavili dny svátečními totéž Narození, král svolal své vojsko proti králi damašskému. A když byl dal vyhlásiti pohotovost, všecek kraj jerusalémský se pozdvihl a vydal se za ním, pěšky i koňmo. Joppenští a Ramatští a kteří byli v Lyddě, táhli městem Neapolí a potom Skythopolí, což jest Bethsan. V severním pásmu pak Akkonští a Tyrští. Ti, jichž sboru velel král, zůstavivše na pravo město Sephorim a horu Tábor, přišli do Tiberiady, a když se s ním spojili Jerusalémští, přešli Jordán a pod stany svými příjemně odpočívali.

Čas byl příhodný, nebe čistou zářilo modří,
tehďáž šestnácté luny lesklé svítily růžky.

Před úsvitem roh vojenský svolával, by se vyšlo z tábora. I sebrali stany a všecko připravují na cestu. Nakládají břemena na mezky, hovada a velbloudy, při čemž jest mnoho ryku. Osli hýkají, velbloudi blekotají, koně řehtají. A když průvodčí, kteří nám ukazovali cestu, vykročili, znovu dáno znamení zadutím rohů a ubírali se cestou, která se jim zdála nejužitečnější. A když už byli vnikli hluboko do země nepřátelské, zdvihli korouhve a moudře postupovali a ozbrojili se, aby nenadálým nebezpečím nebyli zmateni. Po té přešli úval Roob a vstoupili do země damašské a za Medanem dvě noci odpočívali, kdež vzniká řeka, jež za mořem Galilejským teče ke Skythopolí a vlévá se do Jordanu. Tehdy povalili věž, kterouž tam před sebou našli. Tak přišli k tvrzi Salome, a tamější Syrové křesťané vyšli s průvodem uvítat krále. Potom přišli do údolí, jež zovou Marcisophar, to jest Sophar na luzích, na místo, kde Pavel Apoštol od Pána dostal zášijek, po němž na tři dni zraku pozbyl, a tam se zdrželi dva dni. Odtud zahlédli stany Damašských, vojska našeho tam čekajících. Králi Tuldequinovi přitáhl na pomoc syn jeho, jenž s velikou horlivostí sebral, kde mohl, a najal asi tři tisíce jezdcův a den před bitvou připojil se k svému lidu. Nemeškalo se, a na naší straně spořádáno jest dvanáct šiků rytířských i pěších, aby obojím mužstvem posílněn byl každý, kdyby

potřeba žádala. A když jsme po Mši všickni přijali posvěcený Chléb, vyjeli jsme do seči; a bojovati začínajíce zvolali ‚Bůh pomozí!‘ křičíce. Turci též zkřikli a přeastře bojovali. A podivili se netušenému udatenství těch, které dříve už jako přemožené byli zlehčovali. A klesali pomalu na duchu, až bázní a strachem sklíčení pomýšleli na útěk. Utíkal Tuldequin, utíkal syn jeho. A ačkoliv oni naše nade vší míru tiskli, v našich vzmáhala se víc a více srdnatost a byli vytrvali a silni. Leč od Turků hnalo se takové mračno šípů, že křesťané neměli na těle místa bezpečného od střely nebo rány. Nezažili naši ještě bitvy tak bouřlivé, tak strašné. Vojska prostoupila se neobyčejně hluboko a široko se roztáhla, a vřava a útočnost byly nesmírny. Polnice a rohy duly o přítrž. Naši již tedy byli kolem dokola obklíčeni od Turků a přemnozí ranění; a když asi čtyři míle byli z opatrnosti a rozvahy utíkali, chtějíc nechtějíc obrátili se proti nim a duchem válečným naplnění jali se bojovati.

Bitvou tou slavili slavný den Apoštola Pavla,
Bůh kdy jej obrátil, vyvoliv ho za nádobu vzácnou.

V hodinu třetí denní začala se pře válečná, a večer Boží skončil ji vítězstvím. Krušný jest boj, potupný jest útěk, ale snesitelnější jest, ostane-li člověk sláb na živu nežli mrtev na věky jest oplakáván. Proto Turci vyvolili útěk, aby zachovali život. Ač dva tisíce a ještě o něco více Turků porubaných zůstalo na poli, pěších pak bez počtu. Našich čtrnáct rytířův a osmdesát pěších. Nejskvěleji si počínal toho dne náš král se vším svým rytířstvem, jakož i žoldněřstvo, s nimižto všemohoucí Bůh tehdy bojoval. Prchal král syrský se všemi, s kterými mohl. Král jerusalémský však s triumfem radosten se vrátil. A když ustanoveno bylo dáti se na zpátečný pochod, obklíčili věž jednu a dobyli jí s devadesáti šesti muži, jež pobili. A ještě jedné dobyl král s dvacíti Turky do ní se utekšími. Oni vidouce, že naši podkopávají věž a balvany přeohromné do strojů vsazují, sebe i hrad ze strachu vydali králi, i dovolil jim dle té úmluvy odejítí, věž však dal zbořiti. Vidělot se velmi potřebným povaliti ji, aby svou pevností nesváděla mnohých k odtržení. Neboť mohla těm, kteří se v ní usadili, skýtati pevné naděje v záchranu a v útočnicích budití nejistotu a bázeň. Snad by omrzelo posluchače histo-

rie, kdyby vypravováno bylo vše, co ve válce nebo za příčinou války mocí nebo lstí bylo vykonáno. Ale připomenouti sluší, kterak Damascenští vybírali nejsvižnější mládence, kteří by se zbraní seděli na koních za jezdci, a když by se došlo k nepříteli, seskočili s koní a ihned jako pěšci s druhé strany nepřítelě rušili, zatím co jezdcové, s nimiž přijeli, zápasili.

Hlava LI. O obležení města Raphanie a řece Sobotné.

L. P. 1126 **P**sáno jest: „Nic není s každé stránky blaženého“. A blažiti se zajisté nemohli jsme s této stránky, když jsme tam ztratili čtrnácte nejosvědčenějších rytířův a podobně několik chrabrých pěšcův. Ale proti řezi, kterou jsme způsobili jim, jest to věru maličkost. Damašek vykládá se *políbení krve* čili *pijící krev*. Čteme, že v Damašku prolita byla krev Abelova. A byli by mohli Damascenští střebati krev povražděných, byli by jí mohli i klečmo píti.

Posléze když král vrátil se s vojskem svým do Jerusaléma, všickni slavili jsme svátek a radovali se mu. A za kratičko král opět táhne na pomoc hraběti tripolskému, jenž ho prosil o přispění, k obležení městečka Rafanie, za pohořím Libanem. V krajině té, vypravuje Josef, „uprostřed mezi městy Archasem a Rafanií teče řeka, jež jest jakýmsi zvláštním divem: Když totiž jest už mohutného toku a ne povlovného, ve vzdálenosti šesti dní od pramenů náhle se ztrácí a viděti řečiště suché; a potom sedmého dne jakoby nic znovu tak vytéká, a ten řád stále zachovává, jak zjištěno. Odtud též nazvána jest Sobotnou, dle posvátného židovského dne sedmého. Když kníže Titus kdysi prodléval v Bejrutu a odtud vraceje se prohlížel si nejpamátnější znamenitosti měst syrských, kterými procházel, spatřiv tuto řeku, pro svou zvláštnost velmi hodnou poznání, náramně se jí divil.“

Hlava LII. O jiné řece.

L. P. 1126 **T**ýž dějepisec uvádí jiný ještě div, vypravuje, že „podél města Ptolemaidy, ve vzdálenosti asi dvou honů, teče říčka, již nazývají Beleus, tenoučká, u níž nedaleko jest hrob Me-

mnonův, velmi podivuhodná. Jest tam okrouhlé údolí a v něm nachází se sklovitý písek. Mnoho lodic sjíždívá se na to místo a písek ten vyberou, ale místo znovu se jím naplní. Větrové totiž jakoby naschvál shánějí tam s okolních hřbetů horských ten písek, ovšem obyčejný, kovová dolina však ihned proměňuje kovy, jež v sebe pojme, v sklo. A ještě podivuhodnější zdá se mi to, že z toho ve sklo již proměněného písku ona část, jež vyvržena bývá na okraje té kotliny, znovu mění se v obyčejný písek.“

Hlava LIII. O zabrání města Rafanie.

S městem Rafanií, o němž už jsem zmínku napověděl, takto se věci skončily. Když král i hrabě osmnácte dní byli na město z metacích věží balvany metali a Saraceny zavřené tam náramně sklíčili, oni vydali město, začož bezpečně odešli. Událo se to posledního března. A tak hrabě ten zabral město v držení a opevnil je. Král pak vrátil se do Jerusaléma. L. P.
1126

Hlava LIV. O smrti císaře římského.

A když jsme slavili v Jerusalémě velikonoční svátky, přinesli nám došli poutníci zprávu, že umřel císař římský; dokládajíce, že na krále i na císaře povýšen byl vévoda saský, jmenem Lothar. L. P.
1126

Umřel jest Jindřich, Blíženci když byli vyšli,
vládne po něm Lotar, zvolený z rodu vévodského.

Hlava LV. O výpravě králově proti Babylonským.

Neuplynulo potom mnoho času, a král vytáhl z Tyru do Syrie nižší, část svého rytířstva tam zůstává a část veda s sebou, ačkoli byl slyšel od Babylonských, že jsou připraveni na válku a proti nám potáhnou. Bylot vhodnější, aby napřed pospíchal tam, kde slyšel, že nepřátelé se hrnou. Neboť jako kanci v tísní, na něhož psi se všech stran se sápu, bylo mu na pravo i na levo usilovně se brániti proti dravým klům. Říkávát se parabolicky. Kde bolest, tam ruka. A dříve než P. L.
1126

tam král dospěl, Turci již byli oblehli jakousi lichou tvrz a mocí ji vzali. To však jim bylo v neprospěch, nám dokonce potřebno. Vojínové totiž bystrým úskokem odtud v noci unikli, zůstavivše tam ženy své a děti, volíce raději část zachrániti nežli všecko zcela dáti zničiti.

V tu dobu letní v půli července začala se ukazovati kometa mezi východem a severem, prostřední světlosti, vycházející před úsvitem, kolem deváté hodiny noční zářící. Pozorovali jsme ji osmnáct dní, význam její poroučejíce Tvůrci veškerenstva. Turci, jichž velitelem byli Borsequin, obsadili městečko Cerep, ale uslyševše, že přichází král, kterýž už byl jim v patách, zklamání ve své naději uchýlili se na bezpečnější místa. Nebylot jich více nežli šest tisíc jezdců. Král tedy vrátil se do Antiochie.

Hlava LVI. O loďstvu babylonském.

L. P.
1126 **T**oho léta Babylonští spravivše a shromáždivše své loďstvo, vypluli za jižního větru a vstoupili do země Filištínské a navštívili Faramii, Laris, též Gazu, Askalon i Joppe, Cesareji a Ptolemaidu, Tyrus a Sidon, slídíce a číhající po břehu mořském až k městu Bejrutu, sháníce z přístavu do přístavu a zvidajíce, zdali by našli sobě něco prospěšného, co křesťanům bylo by škodливо. Poněvadž však tehdy velmi strádali žízní, nemajíce sladké vody, bylo jim vystoupiti na souš, aby z pramenův a studnic naplnili své nádoby a žízeň uhasili. Ale občané bejrutští nelibě to nesli, i vyrazili ihned přeodvážně proti nim. Přidali se k nim počestní, kteří náhodou se k tomu namanuli, a v boji, jenž se strhl, sto třicet z oněch pirátů bylo pobito nebo na smrt raněno. Bylo pak těch, kteří šli do boje, pět tisíc, kromě těch, co zatím hlídali lodí, z nichž dvacet dvě byly trojveslice čili kočky, a jiných ještě padesát tři. Takto kasali se ve své ukrutnosti na náš lid, k slitování neoblomní a nelitostní ke všem, kterých podaří se jim postihnouti. Ale Bohu díky, zde ničeho sobě užitečného neuchytili, poněvadž rytířové naši s kopími i lukostřelci s šípy do moře je tlačíce, mimo nadání na útěk je zahnali. Oni však pořád se zdviženými plachtami mířili po rychloplavném moři k Tripoli a odtud ke Kypru.

Kolikrát nám toho roku poslové nebo poutníci ohlašovali L. P.
1126
a vzkaz přinášeli o příjezdu mladého Bohemonda! Ale všechny ty zvěsti selhaly. Obávalt se pro loďstvo babylonské neboli egyptské, o němž byl slyšel, že jezdí sem a tam po moři. Krom toho měl mnoho starostí o svou zemi, o kterou by ho zlomyslní úkladníci jeho lstivě oloupili, kdyby jí nevěřil náležitě svým věrným. Pravít lidové pořekadlo: „Zlé ráno mívá, kdo má zlého souseda“. A když už několikrát byl se strojíl, posléze shromaždiv lodí, co mohl, totiž dvacet dvě, z nichž deset bylo dlouhých a veslových, u Otranta, města apulského, vydal se na svou zámořskou cestu, svou zemi svěřiv vévodovi apulskému, kteréhož ustanovil dědicem své země, kdyby dříve sešel se světa. Totéž jemu stvrdil vévoda a ochotně povolil, kdyby zase on zemřel dříve, a svědky oběma stranám byli přítomní velmožové. Takto Bohemond v polovici září zaryl do vln mořských a propluv Kykladami, po moři rozptýlenými, přibyl k Mothonu, potom k Rhodu, Pamfylii a Lykii, přešel též jícen attalijský, často vzrušující plavce. Odtud minuv Malou Antiochii připlul k Veliké, mimo Isaurii a město Selenkii. A Kypr zůstavil na pravo, Tarsos na levo, i Melos, město proslulé, dávno již zpustošené. Tehdy mnozí dvojjazyčníci a tlachalové od moře právě přicházející, ohlašovali nám v Jerusalemě, že jistě přistal v Antiochii, a lhali. Myslili však, že mluví pravdu, neboť s nějakou částí jeho rytířstva přijeli společně do Patary, a s jestřáby a sokoly a sokolníky a psy, kteréž byl poslal před sebou.

Hlava LVIII. O nebezpečích mořských.

Mnohé vzrušující nehody potkávají z Božího chtění nebo L. P.
1126
dopuštění ty, kteří se plaví po moři: tu utrhne se kotva, tu praskne stěžeň nebo lana se strhají. A když větry se mění, tu hledí se na korouhvičku, aby se bedlivě a určitě vyzkoumalo, příznivě-li vanou. Stríci se jest, aby se v noci neztratila cesta. Zachmuří-li se hvězdy, narazí-li loď na skalisko, hrozí okamžitá záhuba nebo ztroskotání a po něm smrt hladem. Jak na zemi, tak i na moři jsou nebezpečnosti. Co o

sobě se divíme, vzpomeneme-li si na ztroskotání apoštola Pavla? Na změření hloubky propasti plavci spustili olovnici. Kdyby nebyl viděl vidění andělského, utěšivšího ho v koncích života, již vzdával se naděje na vyvážnutí.

Hlava LIX. O moři Velikém.

L. P.
1126

U víru attalijského často bývají lodi v nebezpečnosti, neb se všech stran zdvihají se tam větry a ženou se prudce s hor údolími a podzimními točitými slujemi, čímž se pravidelně stáčejí a v závratný vír podivuhodně svíjejí. A setkají-li se plavci někdy s lodí pirátskou, bývají oloupeni a krutě rozehnáni. Ale kteří pro lásku Boží to trpí, budou-liž zbaveni svých odměn? O tomto našem moři nalézáme toto maličko psáno: „O Středozezemním pak nenáleží opominouti, odkud vznik běře. Někteří soudí, že příboje ty rodí se od zálivu Gadiánského, a že nemají jiného původu leč v prolínání hrnouceho se tam Okeánu. Jiní soudí opáčně, tvrdíce, že všechno to vodstvo rozplavuje se ze chřtánu Černého moře, a podpírají to důvodem ne lichým, že příboj od Černého moře se valící nikdy se nevrací.“ Chvála tudíž a čest budiž Stvořiteli všech, jenžto *stanovil moři meze a přiložil závory a vrata. Řekl jsemu: Až dotudto přijdeš a v tobě rozrážeti se bude vlnobití tvé* (Job. 37, 10). Kterážto jakmile vlnami svými narazí na břeh, v pěny se tříští a jakýmisi závorami pokorného písku bývá odraženo. „Sice kdyby nebránila moc nebeského ustanovení, co by překáželo moři Rudému, aby po rovinách egyptských, kterážto země ponejvíce prostírá se v nižších údolích jsou rázu polního, neslilo se s mořem Egyptským? Posléze poučují o tom ti, kteří chtěli tato dvě moře spojití a v sebe přelíti, Sesostris Egyptský, jenž dříve žil, a Darius Medský, jenž máje větší moc, chystal se vykonati, oč se dříve domorodec byl pokoušel. Tot ukázkou, že moře Indické, v němž jest Moře Rudé, jest vyšší nežli hladina moře Egyptského. A aby snad příliš široko se nerozlilo, hrnouc se shora dolů, oba králové zanechali svých úsilí.“ To čteme v Ambrožově *Hexaameronu*. Něco jiného nalézáme v Solinovi. Podivna jsou tedy díla Boží, mnohem však ještě podivnější ten, jenž je činí a pořádá. A zdají-li se některé našim zrakům potvor-

nými, nicméně přece dlužno je chváliti, poněvadž Tvůrce veškerenstva je tvoří, a neméně jsou užitečna. Dáť Bůh i ště-
nici moc léčivou a mloku neb ježku lstivost. Někdy posky-
tují léku, někdy působí otravu nebo i smrt. Někdy jsou k
službě, někdy ke škodě. Z těla hadího připravuje se kazijed
dryák, jenž, požije-li se ho samého, škodí, smísí-li se s jinými
věcmi, jest k záchraně a ku zdraví.

Hlava LX. O rozličných plazech.

Bazilišek jest asi půl stopy dlouhý, na hlavě pruhován bílou
jakoby čepičkou a netoliko lidem nebo jiným živočichům
zhoubný, ale i zemi, kterouž kálí a spaluje. Kamkoliv přijde,
nasadí se do šelmího doupěte a potom ničí bylinstvo, usmr-
cuje stromoví. Kazí i vzduch, že nemůže v takovém otráve-
ném vzduchu žádný pták letěti, aby toho neodpykal. Pohy-
buje se tím způsobem, že polovicí těla se plazí, polovicí jest
vysoko vypiat. Svištění jeho i hadi se bojí a rozběhnou se,
kam který může. Co svým uštknutím usmrtí, toho nežere
šelma, nedotkne se pták. Lasičky však jej zdolávají, i pouštějí
je lidé do děr, v nichž se skrývá. Kdysi Pergamští koupili
pozůstatky baziliští za drahý peníz, aby chrámu, pověstného
prací Apellovou, pavouci nezapřádali a ptáci tam nelétali.
Amfisibéna čili dvojhybnice má dvojí hlavu, druhou na stra-
ně ocasní. Kerastes má čtvery růžky, jež vystrkuje jako ná-
vnadu a chytá jimi ptáky, jež přiláká, ostatní tělo zatím majíc
schválně ukryto v písku. Hemorrhoids kousnutím vyssává
krev a prokousnutými tepnami vystřebává všecku duši ži-
votní z těla. Prester udeří-li člověka, člověk ten otéká a ne-
smírnou oteklostí umírá; takové naběhlé údy často též hni-
sají. Jsou též amnodyty čili písečnice, též kenchris, elephantie,
chersydři, pozemní ještěři. Konec konců, kolik jmen, tolik
rozličných smrtí. Také štíři, krokodýlci, ještěrky: kteříž ne-
čítají se k hadům, ale k červům. Syčí-li tyto obludy, mírněji
škodí. Neprojevují vášně jinak nežli k páření. Jsou též kopí,
která probodnou zvíře, kdekoli se namane v cestě. Skytale
stkví se takovou pestrostí na páteři, že půvab těchto značek
zastavuje chodce, kteří je spatří. Dipsas působí smrt žízni.
Hypnale, jež usmrcuje spánkem, jak svědčí též Kleopatra,
bere se k smrti. Jed jiných plazů méně zasluhuje pozornosti,

L. P.
1126

poněvadž léky lze jeho účinky zmařiti. Tot jsou divní tvorové, a nicméně podivuhodní, kteréž Alexander Veliký viděl v Indii, o nichž učitel svému Aristotelovi a matce své Olympiadě takto píše: „Nevěřil bych nikomu, že tolik jest prapodivných tvorů, kdybych na své oči nebyl všech viděl a prohlédl si.“ A král ten zajisté byl muž vůbec velkolepý a ve svých úkolech pronikavý a obezřelý, a byl mocně bujarý a bujaře mocný, ne jako pápěří poletující nebo pleva zmitající se.

Hlava LXI. O příjezdu mladého Bohemonda, syna vévody Bohemonda, a uvítání jeho v Antiochii.

L. P.
1126

Poněvadž Bohemond vydal se na cestu mimo nadání už v pozdních měsících toho roku, domnívali jsme se, že už nepříjde, jak bylo ustanoveno a jak pověst slibovala. Ale poněvadž dle slova Prorokova v ruce člověkově není cesta jeho, aniž člověkem, ale Pánem řízeny jsou kroky člověkovy, úsudky z největší části oklamaly naději. Nedějet se, co lidská dychtivost stanovuje, ale co Bůh rozhodčí uzná za přiměřeno lidským zásluhám. Když pak král listem svým ohlásil nám do Jerusaléma, že již přistal v Antiochii, všickni jsme byli nemálo potěšeni. Ale chválili jsme Boha, kterýž ho přivedl zdravého.

Pozdě večer již přistav, po tmě vyšel jest na břeh.

A když přicházel do Antiochie, všickni radostně ho uvítali. A král vyšel slavnostně mu v ústrety s velikým průvodem a chvalami lidu a vroucně ho přivítal. A po spěšné domluvě král ihned odevzdal mu všecku svou zemi a z dcer svých jednu dal mu za manželku.

Ejhle, tchán tu a zeť, tu otec se synem se objímá.
Kěž trvají vždy v lásce, obou tak moc zveliči se.

Přistrojena byla svatba a zákonitě slavena. I zasedl Bohemond na svoje křeslo jakožto kníže a oděv se přestkvoucím pláštěm, svolal všecky velmože, i přísahali mu za přítomnosti královy a s jeho úchvalou, že od toho dne na vždy zachovají mu poddanskou věrnost. Potom král vrátil se do Jerusaléma.

Když na obzor se Štír vynořil a zazářil v hvězdách,
vítán jest Bohemond v království antiochijském.
Slunce se zastavujíc, roku cestu nového začíná.

Léta tisícího stého dvacátého sedmého, v indikci pátou, vymřelo se v krajině palestinské nesmírné množství krys, až i na vola kdesi se vrhly a zakousavše se do něho od kyt, zardousily ho a s ním sežraly sedm skopcův. Posléze, když území akkonské dosti hluboko zpustošily, hledaly vody, i slezly se na hory tyrské, a odtud potom prudkým morovým větrem a bouřlivou povodní smetány byly v nesčetných tisících do dolin a rovin, a smradem té mršiny všecko v tom kraji velmi onemocnělo.

L. P.
1127

Končí se Historie Jerusalémská
pana Fulchera Chartresského.

